BÜTÜN ESERLERİ

VLADIMIR NABOKOV

MAŞENKA

TÜRKÇESİ ESRA BİRKAN

iletişim

VLADIMIR NABOKOV • **Maşenka**

Kelebek: Common Morpho
Fotoğraf: Kendi çizdiği şekillerle genç Nabokov

Машенька
Mary
© 1970 Dmitri Nabokov
Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 1758 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 211
ISBN-13: 978-975-05-1043-4
© 2012 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2012, İstanbul
2. BASKI 2013, İstanbul

EDİTÖR Müge Karahan
DİZİ KAPAK TASARIMI Bülent Erkmen
KAPAK Pınar Akkurt
UYGULAMA Nurgül Şimşek
DÜZELTİ Ayten Koçal
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

VLADIMIR NABOKOV

Maşenka

Машенька

Mary

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN *Esra Birkan*

iletişim

VLADIMIR NABOKOV 1899'da St. Petersburg'da doğdu. Varlıklı, liberal bir ailenin en büyük oğluydu. Bolşevikler iktidara geldiğinde aile Rusya'dan ayrılarak önce Londra'ya, sonra Berlin'e gitti. Nabokov, öğrenimini Cambridge, Trinity College'de tamamladı. 1923 ile 1940 arasında anadilinde romanlar, hikâyeler, oyunlar, şiirler yazdı ve kuşağının seçkin Rus göçmen yazarlarından biri olarak ün kazandı. 1940 yılında karısı ve oğluyla ABD'ye göç etti ve 1941'den 1948'e kadar Wellesley College'da dersler verdi. 1955'te yayımlanan *Lolita*'nın dünya çapındaki başarısından sonra, 1959'da Cornell Üniversitesi Rus Edebiyatı profesörlüğünden emekli olarak İsviçre'ye yerleşti. Nabokov, İngilizce yazdığı ilk romanı olan *The Real Life of Sebastian Knight*'ı (*Sebastian Knight'ın Gerçek Yaşamı*, İletişim, 2003) 1941'de yayımladı ve ondan sonra bu dili şaşırtıcı bir yaratıcılıkla kullanarak eserlerini İngiliz dilinde yazmaya devam etti. Vladimir Nabokov 1977'de İsviçre'nin Montreux kentinde öldü. *Lolita* dışında, önemli romanları arasında, fantastik bir aile romanı parodisi olan *Ada or the Ardor* (*Ada ya da Arzu*, İletişim, 2002) ve *Pale Fire* (*Solgun Ateş*, yakında yayımlanacak) sayılmalıdır. İletişim Yayınları'ndan çıkan diğer kitapları: *Karanlıkta Kahkaha* (1993); *Pnin* (1999); *Bir Günbatımının Ayrıntıları* (1999); *Rua, Dam, Vale* (2000); *Lujin Savunması* (2001); *Cinnet* (2003); *Göz* (2005); *İnfaza Çağrı* (2007); *Saydam Şeyler* (2010); *Konuş, Hafıza* (2011); *Nikolay Gogol* (2012); *Maşenka* (2012); *Laura'nın Aslı* (2012); *Rus Edebiyatı Dersleri* (2013).

Vera'ya

Geçmiş gönül serüvenlerini hatırlamışken,
hatırlamışken geçmiş bir aşkı

PUŞKIN

Önsöz

Romanın Rusça adı, Maria'dan türemiş bir isim olan *Maşenka*'dır.

Maşenka, benim ilk romanımdı. Evlendikten hemen sonra, 1925 baharında Berlin'de çalışmaya başladım bu roman üzerinde. 1926 yılının başlarında bitti ve göçmenlerin kurduğu bir yayınevi tarafından basıldı (Slovo; Berlin, 1926). Basıldıktan birkaç yıl sonra Almancaya çevrildi (Ullstein; Berlin. Bu basımı ben hiç okumadım). Bunun dışında 45 yıl gibi uzun bir dönem kitabı hiç çeviren olmadı.

Roman yazmaya yeni başlayanlarda çok sık görülen, bu kişinin kendisinden dem vurarak mahremiyetini gözler önüne serme eğilimi, el altında bulunan bir malzemenin çekiciliğine kapılmaktan çok, kendinden kurtulmanın rahatına erip daha iyi şeylere yönelme isteğinden kaynaklanır. Bu, benim nadiren katıldığım ortak kanılardan biridir.

Konuş, Hafıza'mı okuyanlar, Ganin'in anılarıyla benimkiler arasındaki benzerliği herhalde fark etmişlerdir. Ganin'in Maşenkası, benim Tamaramın ikiz kardeşidir; benim atalarımın yaşadığı topraklar bu kitaptadır; Oredezh Nehri bu ki-

taptan da akar, Rozhestveno'daki evin fotoğrafı, romandaki Voskresensk'te bulunan, sütunlu verandası olan evin de fotoğrafıdır aynı zamanda.

Maşenka'yı yazdıktan yaklaşık çeyrek asır sonra özyaşamımı anlattığım kitabın on ikinci bölümünü yazarken *Maşenka*'ya başvurmamıştım; ancak *Maşenka*'yı yeniden okuduğumda, gerçek olmayan (köyün kabadayılarıyla yapılan dövüş veya meçhul şehirde, ateşböceklerinin ortasındaki buluşma gibi) bazı eklentiler yapmış olmama karşın, bu kitapta, kendi kişisel gerçekliğimle, sadakat ve titizlikle kaleme alınmış özyaşamöykümdekinden daha çarpıcı bir biçimde hesaplaşılmış olması gerçeği beni çok etkiledi. Önce bunun nasıl olduğuna akıl erdiremedim; o heyecan, o koku, zamanın engellerini ve kurmaca kahramanların görkemini nasıl aşmış olabilirdi ki?

Özellikle de, taklidin, gerçeğin ta kendisiyle böyle kıyasıya bir rekabet içinde bulunuşuna inanamadım. Aslında bunun açıklaması oldukça basitti: O zamanlar, Ganin, geçmişine, benim, *Konuş*, *Hafıza*'yı yazarken olduğumdan üç kat daha yakındı.

Rusya çok uzaklarda kaldı ve geçmiş, insanın hafif kaçık bir arkadaşı. Öyle tuhaflıkları var ki; insan, toplum içinde bunlarla başa çıkmaya zamanla alışıyor; bu yüzden, ilk kitabıma olan duygusal bağlılığımı itiraf etmekten hiç çekinmiyorum.

Bu kitapta, herhangi bir eleştirmenin rahatlıkla dalgaya alabileceği, deneyimsizlikten kaynaklanan kusurlar, yine kitabın kendisindeki (nekahet devresi, ahırdaki konser, sandal gezintisi gibi) birçok sahneyle telafi edilmektedir (bu davanın tek hâkimi olan) bana göre. Aslında bu sahneler daha sonraki çalışmalarıma da hiç dokunulmadan aktarılmalıydı. Bu durumda çevirisinin de metne olabildiğince sadık kalınarak yapılmasından yanayım.

Gerekli gördüğüm değişiklikler yalnızca Ruslara özgü (göçmen dostların rahatlıkla anlayabileceği ama yabancılara bir şey ifade etmeyen) kısımlarda yapılmalı, bir de Ganin'in Jülyen takvimindeki tarihler, Gregoryen takvime çevrilmelidir (örneğin onun takviminde temmuz sonu, bizde ağustosun ikinci haftasıdır).

Bu önsözü şu sözlerle bitirmek istiyorum: 1970'te bir söyleşide belirttiğim gibi, "Bir yazarın biyografisinin en güzel tarafı, onun maceralarının değil, üslubunun öyküsü olmasıdır." İlk kadın kahramanımla sonuncusu Ada arasındaki ilişki (eğer varsa; ki, bana göre yok) ancak bu ışıkta değerlendirilebilir.

VLADIMIR NABOKOV
9 Ocak 1970

I

"Lev Glevo... yok yok... Lev Gleboviç. Hay Allah, bu isim insanın dilini dolaştırmaya yetiyor, sevgili dostum."

"Evet, öyledir," dedi Ganin soğukça, bu beklenmedik karanlıkta konuştuğu kişinin yüzünü seçmeye çalışırken. Kendilerini içinde buldukları bu saçma sapan durumdan ve bir yabancıyla yapmaya zorlandığı bu konuşmadan dolayı canı sıkılmıştı.

"Adınızı ve soyadınızı boş bir meraktan sormadım, biliyor musunuz," diye konuşmaya devam etti ses, yılmadan. "Bence her isim..."

"Düğmeye bir kez daha basayım," diyerek sözünü kesti Ganin.

"Basın basın. Ama bir yararı olacağını zannetmiyorum. Dediğim gibi, her ismin taşıdığı bir sorumluluk vardır. Lev ve Gleb. Bu az rastlanan bir birliktelik, çok da zorlayıcı. Bu da sizin az ve öz konuşan, sert ve biraz da farklı bir insan olduğunuz anlamına geliyor. Benim ismim biraz daha alçakgönüllü, karımın ismiyse çok sade. Maşenka. Ha, bu arada kendimi tanıtayım. Ben Aleksey İvanoviç Alfyorov. Pardon, galiba ayağınıza bastım..."

"Memnun oldum," dedi Ganin karanlıkta bileğine çarpan eli bulmaya çalışırken. "Sizce burada uzun süre kalır mıyız? Birileri bir şeyler yapsın artık. Hay lanet olsun."

"Biraz oturup bekleyelim," diye kulağının dibinde yeniden çınladı yorgun ve neşeli ses.

"Dün gelirken sizinle koridorda çarpıştık. Sonra akşam duvarın arkasından gırtlağınızı temizlediğinizi duydum ve öksürüğünüzün sesinden dost bir yurttaş olduğunuzu anladım. Söylesenize, uzun zamandır mı kalıyorsunuz burada?"

"Yüzyıllardır. Kibritiniz var mı?"

"Hayır, sigara içmiyorum. Pis bir yer şu *pansiyon*... hem de sahibi Rus olduğu halde. Bilseniz ne kadar şanslı bir adamım... karım Rusya'dan dönüyor. Tam dört yıl oldu bayım. Şaka değil. Az kaldı. Bugün pazar."

"Kahrolası karanlık," diye mırıldandı Ganin ve parmaklarını çıtlattı. "Saat kaç acaba?"

Alfyorov gürültülü gürültülü iç çekti, sağlığı çok iyi olmayan orta yaşlı bir adamın sıcak, bayat nefesini vererek. Bu nefesin kokusunda hüzünlü bir şeyler vardı.

"Bugünü saymazsak altı gün kaldı. Cumartesi burada olur. Dün ondan bir mektup aldım. Adresi çok komik yazmış. Ne yazık ki çok karanlık, yoksa size gösterirdim. Boşuna uğraşıyorsunuz sevgili dostum, o küçük kapaklar açılmaz, bilmiyor musunuz?"

"Şu iki menteşe olmasaydı rahatlıkla sökerdim," dedi Ganin.

"Gelin Lev Gleboviç, gelin. Birlikte bir oyun oynayalım ha, ne dersiniz? Çok harika oyunlar biliyorum, kendim uyduruyorum bunları. İki basamaklı bir sayı düşünün mesela. Hazır mısınız?"

"Beni katmayın oyuna," dedi Ganin ve kabin duvarını yumrukladı.

"Kapıcı iki saattir uyuyor," diye vızıldadı Alfyorov'un sesi. "Demek ki öyle vurmanın bir faydası yok."

"Bütün gece burada kalacak değiliz ya, değil mi?"

"Vallahi, duruma bakılırsa öyle olacak gibi görünüyor. Bu şekilde bir araya gelmemizin simgesel bir yönü yok mu sizce, Lev Gleboviç? Altımızdaki zemin sağlamken birbirimizi tanımıyorduk. Sonra tesadüfen eve aynı anda döndük ve bu aletin içine birlikte bindik. Ha, bu arada tabanı da çok ince ve altında kara bir kuyudan başka bir şey yok. Evet, dediğim gibi, tek kelime etmeden bu aletin içine bindik ve henüz tanışmamışken sessizlik içinde yukarı süzülmeye başladık, sonra da aniden durduk. Ve karanlık."

"Bunda simgesel bir taraf göremiyorum," dedi Ganin, canı sıkkın.

"Evet gerçek şu ki, durduk, hareketsiz duruyoruz bu karanlıkta. Ve bekliyoruz. Bugün, öğle yemeğinde, şu adamın neydi ismi... yaşlı yazar... ha evet Podtyagin... bizim şu göçmen yaşamının ne gibi duygulara yol açtığını tartışıyorduk onunla, bu sonu belirsiz bekleyiş üzerine konuşuyorduk. Siz bütün gün yoktunuz, değil mi Lev Gleboviç?"

"Evet, şehir dışına çıkmıştım."

"Ah, ilkbahar. Kırlar ne güzeldir şimdi."

Alfyorov'un sesi birkaç dakikalığına kesildi, tekrar konuşmaya başladığında, gülümsediğinden olsa gerek, hoş olmayan bir havaya bürünmüştü.

"Karım geldiğinde onu kırlara götüreceğim. Yürüyüş yapmaya bayılır. Pansiyon sahibi hanım odanızı cumartesi günü boşaltacağınızı söylemişti bana galiba."

"Evet doğru," diye yanıtladı Ganin sertçe.

"Berlin'den temelli mi ayrılıyorsunuz?"

Ganin karanlıkta görülmeyeceğini unutup başını "evet" anlamında salladı. Alfyorov oturduğu yerde kıpırdandı, bir-iki iç çekti, sonra da ıslıkla tatlı bir melodi çalmaya başladı

yavaşça, ara sıra susup yeniden başlıyordu. Aradan on dakika geçmişti ki, birden yukarıdan bir tıkırtı geldi.

"İyi, iyi," dedi Ganin gülümseyerek.

Aynı anda tavandaki lamba yandı ve gürültüyle yukarı çekilen kafes sarı bir ışıkla doldu. Alfyorov yeni uyanıyormuş gibi gözlerini kırpıştırdı. Mevsimlik denilen türde, deforme olmuş kum rengi bir pardösü vardı üstünde, elinde de bir melon şapka. Seyrek sarı saçları hafif kabarıktı ve yüz hatlarında bir şeyler, o altın rengindeki sakalı ve parlak benekli bir fular bağladığı ince boynunun biçimiyle, yağlıboya taklidi dinî resimleri andırıyordu.

Asansör sarsılarak dördüncü katta durdu.

"Bir mucize," dedi Alfyorov, kapıyı açarken sırıtarak. "Birisi düğmeye basıp bizi yukarı çekti sanmıştım, fakat burada kimse yok. Lütfen önden buyurun Lev Gleboviç."

Ganin yüzünü sabırsızlıkla buruşturarak Alfyorov'u hafifçe iteledi; onun peşinden dışarı çıktıktan sonra da çelik kapıyı arkasından gürültüyle çarparak duygularını açığa vurmuş oldu. Daha önce hiç bu kadar tedirgin olmamıştı.

"Bir mucize," diye tekrarladı Alfyorov. "Yukarıya çıktık ama kimse yok burada. Bu da simgesel bir şey."

II

Pansiyon hem Ruslara özgüydü hem de berbat bir yerdi. Berbattı, çünkü bütün gün ve neredeyse bütün gece *Stadtbahn** trenlerinin sesi duyulurdu, bu da sanki bütün bina hafifçe sallanıyormuş duygusunu uyandırırdı insanda. Eldivenleri koymak için bir çıkıntısı olan bulanık bir aynanın asıldığı ve meşeden bir konsolun, insanların geçerken kaçınılmaz olarak çarpacağı şekilde yerleştirildiği hol, çıplak ve sıkışık bir koridora açılıyordu. Koridorun her iki yanında da kapılarına siyah kocaman numaralar yapıştırılmış üçer oda bulunuyordu. Bu numaralar geçen yüzyılın takviminden koparılmış yapraklardı (Nisan 1923'ün ilk altı günü). 1 Nisan, soldan ilk kapıydı, Alfyorov'un odası; onun yanındaki oda Ganin'e, üçüncüsü de pansiyonun sahibi dul Lydia Nikolaevna Dorn'a aitti. Alman bir işadamı olan kocası onu yirmi yıl önce Sarepta'dan buraya getirmiş ve geçen yıl beyin travmasından ölmüştü. Sağ taraftaki odalarda ise, (4 Nisan'dan 6 Nisan'a kadar) yaşlı Rus şair Anton Sergeyeviç Podtyagin ve iri göğüslü, güzel ela gözlü Klara kalıyorlardı; koridorun so-

(*) Banliyö hattı – ç.n.

nundaki 6 numaralı odada ise kadınlar gibi kıkırdayıp duran, ince yapılı, burunları fondötenli, baldırları kaslı iki balet, Kolin ve Gornotsvetov vardı. Koridorun sağındaki ilk dönemeç yemek odasına açılıyordu. Yemek odasının kapıya bakan duvarına "Son Yemek"in taşbaskısı, öteki duvarına, büfenin üzerine ise geyik boynuzları asılmıştı. Büfenin üzerinde, bir zamanlar evin içindeki en temiz şeyler olan, ama şimdi üstleri bir parmak tozla kaplı iki kristal vazo duruyordu.

Yemek odasından sonra, koridor doksan derecelik bir açıyla sağa kıvrılıyordu. Buranın kötü kokulu korkunç derinliklerinde mutfak, küçük bir hizmetçi odası, kirli bir banyo ve küçük bir tuvalet gizliydi. Tuvaletin kapısına, bir zamanlar Herr Dorn'un çalışma masasındaki takvimde –yani doğal ortamlarındayken– iki pazar gününün tarihini gösteren, ondalık basamaklarından yoksun bırakılmış iki kırmızı sıfır yapıştırılmıştı. Herr Dorn'un ölümünden bir ay sonra, ufak tefek, biraz sağır, biraz da tuhaf bir kadın olan Lydia Nikolaevna boş bir ev kiralayıp burayı *pansiyona* çevirdi. Bunu yaparken, kendisine miras kalan tek tük ev eşyasını odalara dağıtmakta benzersiz, ürpertici bir yaratıcılık gösterdi. Masaları, iskemleleri, gıcırdayan dolapları, yayları kopmuş divanları, kiraya vermeyi düşündüğü odalara serpiştirdi. Birbirlerinden ayrılınca hemen soluklaşan mobilyalar, kemikleri oraya buraya dağılmış bir iskeletin uygunsuz ve mahzun görünümüne büründüler. Kocasına ait canavar biçimli çalışma masası, üstünde duran kurbağa şeklindeki demir mürekkep hokkası ve gemi ambarı gibi derin orta çekmecesiyle birlikte, şimdi Alfyorov'un yaşadığı 1 numaralı odaya gitti. Bu arada, bir zamanlar çalışma masasına takım alınmış döner sandalye, masasından ayrılıp öksüz bir halde varlığını sürdürmek üzere 6 numaralı odadaki baletlerin yanını boyladı. Bir çift yeşil koltuk da birbirinden ayrıldı. Bi-

ri Ganin'in odasına sürüldü; diğeri de hem ev sahibinin kendisi hem de sarkık kulak uçları bir kelebeğin kanatları gibi kadifemsi olan, gri burunlu, şişko ve kara Alman köpeği tarafından kullanılıyordu. Klara'nın odasındaki kitaplık birkaç ansiklopedi cildiyle süslenmiş, ansiklopedinin geri kalan ciltleri de Podtyagin'e ayrılmıştı. Aynası ve çekmeceleri olan tek güzel lavabo Klara'ya verilmişti. Diğer odalarda, bodur, tahta bir ayağın üstünde duran teneke leğen ve teneke testi, lavabo görevini görüyordu. Fakat ne yazık ki fazladan yatak satın almak zorunda kalmıştı Frau Dorn. Bu durum onun canını yakıyordu; yok, öyle hasis olmaktan filan değil de, eski eşyalarını dağıtmanın kendisinde yarattığı tatlı heyecandan ve tutumlu olmanın verdiği gururdan yoksun kalmış olmaktan kaynaklanıyordu bu. Şimdi artık dul olduğu için kendisine büyük gelen iki kişilik yatağı ortadan kestirip gerekli yerlere dağıtamadığına içerliyordu. Odaları gelişigüzel bir tarzda kendisi temizliyordu, ancak yemekle başa çıkamadığı için bir aşçı tutmuştu; cuma günleri kırmızı bir şapka takıp, kentin kuzeyine çarpıcı derbederliğini pazarlamaya giden kızıl saçlı bir cadaloz. Lydia Nikolaevna zaten sessiz ve ürkek bir yaratıktı, artık mutfağa girmeye hepten korkar olmuştu. Küçük ayakları ne zaman pıtır pıtır yürüyerek kendisini koridora sürüklese, orada kalanlar bu gri, sivri burunlu küçük yaratığın pansiyon sahibi değil de, yanlışlıkla başkasının evine girmiş şaşkın bir yaşlı kadın olduğu hissine kapılırlardı. Her sabah tıpkı bir kukla gibi yere eğilir, çabuk çabuk mobilyaların altındaki tozu süpürür ve hemen ufacık odasına çekilirdi. Orada paramparça olmuş Almanca kitaplar okur ya da ne olduklarını hiç anlamadığı, kocasına ait eski kâğıtlara göz gezdirirdi. Kendisinden başka odasına giren tek insan, sevecen, siyah köpeğini okşayıp onun kulaklarını ve tüyleri ağarmış burnunu gıdıklayan, köpeği ayağa kaldırıp kıvrık pençesini öne uzattırmaya çalışan Podtya-

gin'di. Lydia Nikolaevna'yla ihtiyarlık ağrıları hakkında konuşur; çıtır çıtır kabuklu ekmeklerin ve kırmızı şarabın çok ucuz olduğu, yeğeninin yaşadığı Paris'e gidebilmek için altı aydır nasıl vize almaya çalıştığını anlatırdı. Yaşlı kadın dinlerken kafasını sallar, bazen de ona diğer pansiyonerler hakkında, özellikle de *pansiyonunda* kalan diğer genç Ruslardan çok farklı bulduğu Ganin hakkında sorular sorardı. Orada üç ay kalmıştı Ganin ve şimdilerde gitmeye hazırlanıyordu, hatta gelecek cumartesi odasını boşaltacağını bile söylemişti, ne var ki daha önce de birçok kere gitmeyi planlamış fakat hep fikrini değiştirip gidişini ertelemişti. Lydia Nikolaevna yaşlı kibar şairin kendisine anlattıklarından, Ganin'in bir kız arkadaşı olduğunu biliyordu. Kadına göre Ganin'in sıkıntısı da bundan kaynaklanıyordu.

Son zamanlarda Ganin durgunlaşmış ve düşünceli bir hal almıştı. Halbuki kısa bir süre önce ellerinin üstünde bir Japon akrobat kadar iyi yürürken ayaklarını havada dimdik tutuyordu. Dişleriyle sandalyeleri kaldırıyor, kol kaslarını sıkarak ipleri koparabiliyordu. Bedeni her zaman, bir çitin üstünden atlamak, bir kazığı yerinden söküp çıkarmak gibi şeyler yapma güdüsüyle yanıp tutuşuyordu. Şimdiyse içinde bir cıvata gevşemişti sanki, hatta artık kambur durmaya başlamıştı, bir keresinde de "sinirleri gergin bir kadın gibi" uykusuzluktan şikâyetçi olduğunu itiraf etmişti Podtyagin'e. Özellikle de o taşkın adamla yirmi dakika asansörde kaldığı pazar akşamı çok kötü bir gece geçirmişti. Pazartesi sabahı uzun bir süre çırılçıplak oturdu, soğuğu hissederken ellerini dizlerinin arasına sokup gerindi; bugünün yeni bir gün olduğu; gömlek, pantolon, çorap giymek zorunda kalacağı düşüncesi onu dehşete düşürdü, bütün o sefil giysiler ter ve kire batmıştı; insan elbiseleri giydirildiğinde zavallı, içler acısı bir hal alan küçük bir sirk köpeği hayal etti. Bu hareketsizliği biraz da işsiz olmasından kaynaklanıyordu. Şu sıralar

çalışması o kadar gerekli değildi, geçen kış çalışıp biraz para biriktirmişti; gerçi ondan geriye iki yüz marktan fazla bir şey kalmamıştı ya. Hayat şu son üç ayda epey pahalılanmıştı.

Geçen yıl Berlin'e varır varmaz iş bulmuş ve ocak ayına kadar çeşitli işlerde çalışmıştı. Sabahın o sarı kasvetinde fabrikaya gidip çalışmanın ne demek olduğunu bilirdi; her gün on kilometre uzunluğundaki dolambaçlı yolu tepip Pir Goroy lokantasının masaları arasında tabak taşıdıktan sonra insanın ayaklarının nasıl ağrıdan koptuğunu da; başka işler de biliyordu ve akla gelebilecek her türlü eşyasını rehine bırakmıştı: Rus yapımı kafa süsleri, briyantin. Birkaç defasında da gölgesini satmıştı, şu hepimizin sahip olduğu gölgeyi. Başka bir deyişle figüranlık yapmaya, sinema setine, banliyölerdeki bir ambara gitmişti. Bir namlu gibi üzerlerine yöneltilmiş koca lambalardan gizemli bir ıslık sesiyle boşalan ışık, figüran kalabalığını ölümcül bir parlaklığa boğuyordu. Kıpırtısız, boyalı, balmumundan yüzleri bu ölümcül parlaklığın alevine tutarak aydınlatıyorlardı, sonra da bir çıt sesiyle sona eriyordu bu. Ancak, batmakta olan kızıl gün, biz insanlara özgü utançla tutuşturuyordu o şaşaalı şeffaf yüzleri daha uzun bir süre. Anlaşma yapılmış bitmiş, kime ait olduğu belli olmayan gölgelerimiz bütün dünyaya yollanmıştı.

Ganin'in artakalan parası Berlin'den ayrılmasına yeterdi, ama bu Lyudmila'yı ortada bırakmak demekti, onunla ilişkisini nasıl bitireceğini bilemiyordu. Bunu yapmak için kendisine bir hafta tanıdığı, ev sahibine cumartesi günü gitmeye karar verdiğini söylediği halde, Ganin'e öyle geliyordu ki, ne bu hafta ne de bir sonraki bir şey değişecekti. Buna karşılık, tersyüz olmuş bir nostalji, daha da yabancı bir ülkeye duyulan özlem, ilkbaharda iyice güçlenmişti. Penceresi demiryoluna bakıyor, bu da uzaklara gitmeyi hatırlatarak onu baştan çıkartıyordu. Her beş dakikada bir, evin içinden bir gümbürtü geçiyor, dışarıda dalga dalga yayılarak Berlin'in beyaz gün

ışığını kirleten büyük bir duman kümesi izliyordu bunu. Sonra bulut yavaş yavaş dağılıyor; badem sütü kadar beyaz gökyüzünün altında, evlerin siyah arka cephelerinin arasından geçerek uzaklarda daralan demiryolu açığa çıkıyordu.

Ganin koridorun öbür tarafında Podtyagin veya Klara'nın odasında kalsaydı daha huzurlu olurdu, çünkü onların pencereleri tenha bir sokağa bakıyordu, sokağın üstünden bir tren yolu köprüsü geçiyordu ama gene de bu odalar, o bulanık, baştan çıkarıcı uzaklığın görüntüsünden yoksundu. O köprü Ganin'in penceresinden görünen demiryolunun devamıydı ama bu, Ganin'in, bütün trenlerin evin içinden görünmeden geçip sonra da yok oldukları duygusundan kurtulmasına yetmiyordu. Trenler uzaklardan gelip hayalet yankılarıyla duvarları sarsıyor, eski halıyı titretip lavabonun üzerinde duran bardağı sallıyor ve ürpertici madenî bir sesle pencereden yitip gidiyordu, hemen arkasından halka halka yayılan bir duman bulutu yükseliyordu pencerenin dışında, bu bulut çöker çökmez, sanki evden dışkılanırcasına bir başka *Stadtbahn* treni ortaya çıkıyordu: Yanlış tarafa takılmış güdük bir lokomotif, tepelerinde bir sıra kısa boruyla zeytin yeşili vagonları, is karaları parça parça dökülen, zamanı geçmiş ilan kâğıtlarıyla lekelenmiş kara duvarların arasından uzaklardaki beyazlığa doğru çekerek, hızla geriye gidiyordu. Sanki evin içinde hep madenî bir rüzgâr esiyor gibiydi.

"Ah bırakıp gitmek!" diye mırıldandı Ganin kayıtsızca gerinirken ve aniden durdu. Lyudmila'yı ne yapacaktı? Bu kadar iradesizleşmesi çok saçmaydı. Bir zamanlar (ellerinin üstünde yürüdüğü ya da beş sandalyenin birden üzerinden atladığı günlerde) sadece iradesine hükmetmekle kalmaz, ona oyunlar bile oynardı. Sırf iradesini sınamak amacıyla gece yarısı aşağıya inip posta kutusuna bir sigara izmariti atmak için kendisini zorla yataktan kaldırdığı zamanlar olmuştu. Şimdiyse bir kadına onu artık sevmediğini söyleyecek gücü bi-

le yoktu. Önceki gün Lyudmila beş saat odasında kalmıştı, dün pazardı, bütün günü onunla birlikte Berlin'in dışındaki göllerde geçirmiş ve bu küçük, gülünç geziyi reddedememişti. Lyudmila'ya ait her şeyi şimdi çok itici buluyordu. Modaya uygun olarak kabartılmış sarı buklelerini, ensesinde kesilmeden bırakılmış iki tutam saçı, kara, ağır gözkapaklarını ve hepsinden kötüsü mor rujla boyanmış dudaklarını. Mekanik bir sevişmeden sonra giyinirken, onun gözlerini kısıp da hoş olmayan, buğulu bir bakışla "Sezgilerim, beni eskisi kadar sevmediğini anlayacak kadar güçlüdür, biliyorsun," demesi, Ganin'de nefret uyandırıyor, onu bunaltıyordu. Ganin bu söze cevap vermiyor, dışında beyaz bir duman duvarının yükseldiği pencereden yana dönüyordu. O zaman Lyudmila genizden hafifçe gülüyor, boğuk bir sesle ona seslenerek "Buraya gel," diyordu. Böyle anlarda Ganin parmaklarını çıtlatarak, bunun verdiği o tatlı acıyla ona "Git buradan kadın, hadi sana elveda," demek istiyordu. Ama bunu yapmak yerine ona gülümsüyor ve üzerine eğiliyordu. Lyudmila takma olduklarını düşündürtecek kadar sert tırnaklarını onun göğsüne batırıyor ve küçük bir kız veya kaprisli bir düşes tavrıyla dudaklarını sarkıtıp kömür karası kirpiklerini kırpıştırıyordu. Henüz yirmi beş yaşında olmasına rağmen, Ganin onun kokusunda adi, bayat ve eskimiş bir şeyler seziyordu. Lyudmila, Ganin onun küçük sıcak alnını öpücüklere boğduğunda her şeyi unutuyordu; kokusu gibi nereye gitse peşinden gelen yapmacıklığını, yapmacık bebek konuşmasını, güçlü sezgilerini, hayali orkidelere duyduğu tutkuyu –ki, aynı tutkuyu hiç okumadığı Poe ve Baudelaire'e de duyuyordu–, sözde çekiciliğini, modaya uygun sarı saçlarını, nemli yüz kremiyle pespembe ipek çoraplarını unutuyor ve kafasını geriye savurarak çelimsiz, acınası ve istenmeyen etini Ganin'in bedenine bastırıyordu.

Canı sıkkın ve utanmış olan Ganin ona karşı abuk sabuk bir şefkat duyuyordu; aşkın bir zamanlar uçarcasına gelip

geçtiği yerde kalmış hüzünlü, sıcak bir duygu kalıntısı. Bu da onun kendisine sunulmuş boyalı dudakları tutkuyla öpmesine yol açıyordu, ancak şefkati, "hadi şimdi uzaklaştır onu kendinden" öğüdünü veren o sakin, alaycı sesi susturmasına yetmiyordu.

Ganin iç çekerek Lyudmila'nın allak bullak olmuş yüzüne şefkatle gülümsüyor ve o omuzlarına asılıp, her zamanki genizden gelen fısıltısına hiç benzemeyen telaşlı bir ses tonuyla, bütün varlığı sözcüklere akıyormuşçasına, "Söyle bana hadi, *lütfen*, beni seviyor musun?" derken, söyleyecek hiçbir şey düşünemiyordu. Lyudmila, Ganin'in tepkisini (yüzüne düşen o bildik gölgeyi, elinde olmadan çatılan kaşları) hisseder hissetmez, onu şiirle, kokusuyla ve duygularla büyüleyebileceğini hatırlıyor ve hemen küçük kızla kurnaz, pahalı fahişe arasında gidip gelen tavrını takınıyordu. Lyudmila şapkasını takar, göz ucuyla aynada Ganin'i seyrederken, Ganin yeniden sıkıntının pençesine yakalanıyor ve gözleri, ağzı kapalı esnemeye çalışmaktan yaşla dolarken, pencereyle kapı arasında mekik dokuyordu.

İri göğüslü, hoş bir genç kız olan ve siyah ipek elbiseler giyen Klara, arkadaşının Ganin'i ziyaret ettiğini biliyor, Lyudmila ona ilişkilerini anlattığında utanıp sıkılıyordu. Klara inleyen kemanlarla pembe gülleri bir tarafa bırakıp bu türden duyguların baskı altına alınması gerektiğini düşünüyordu. Hele Lyudmila'nın gözlerini kısıp sigara dumanını burun deliklerinden çıkarırken en ince ayrıntıları bütün sıcaklığı ve dehşetiyle anlatması iyice katlanılmaz bir şeydi. Klara, bu anlatılanların arkasından şeytani ve utanç dolu rüyalar görüyordu.

Sonraları kibarca "tatlı sarhoşluk" denilen o harika, çoğu zaman neşeli duygulanımlarının bozulacağı korkusuyla Lyudmila'yı görmekten kaçınmaya başladı. Ganin'in keskin, küstah yüz hatlarını; iri gözbebeklerinden parlak, ok gi-

bi ışınlar saçan ela gözlerini; bir şeyi dikkatle dinlerken kapkara bir çizgiye dönüşen, ama güzel parıltılı dişlerini bir an için ortaya çıkararak pek nadir gülümsediğinde incecik kanatlar gibi açılan, kalın kara kaşlarını seviyordu. Klara bu keskin hatlara öylesine kapılmıştı ki, Ganin'in varlığında dinginliğini yitiriyor, aslında söylemeyeceği şeyleri söylüyor ve ha bire ya kulağını yarı yarıya örten kestane rengi saçlarını arkaya atıyor ya da alt dudağını sarkıtıp çenesinin iki kat olmasına neden olacak şekilde göğsünün üzerindeki siyah farbalaları düzeltiyordu. Zaten Ganin'i günde en fazla bir kere, o da öğle yemeğinde görüyordu; bir keresinde de, onun *Würstchen** ve *Sauerkraut*** ya da soğuk domuz etinden oluşan akşam yemeklerini yediği pis bir lokalde onunla ve Lyudmila'yla birlikte yemek yemişti. Öğlenleri, kasvetli yemek odasında Ganin'in karşısında otururdu; çünkü, pansiyon sahibi, pansiyonerlerini masaya tıpkı odalarının durduğu düzende yerleştirirdi; bunun için Klara, Podtyagin'le Gornotsvetov'un, Ganin de Alfyorov'la Kolin'in arasında otururlardı. Konudan konuya sıçrayıp kuş gibi sesler çıkararak kendisine laf atan, yüzleri pudralı, yapmacık tavırlı baletlerin karşılıklı profillerinin arasında, masanın başında oturan Frau Dorn'un fazla resmî, hüzünlü, küçük siyah bedeni uygunsuz ve sahipsiz görünüyordu. Hafif sağır olduğundan konuşulanları duymadığı için pek az konuşuyor, kocaman Erika'nın tabakları zamanında getirip getirmediğini, zamanında kaldırıp kaldırmadığını izlemekle yetiniyordu. Kuru bir yaprağa benzeyen ufacık buruşuk eli, arada bir, asılı duran zile titreyerek uzanıyor, sararmış, solmuş ve yine titreyerek geri dönüyordu.

Ganin, pazartesi öğleden sonra saat iki buçukta yemek odasına girdiğinde herkes çoktan yerine yerleşmişti. Onu

---

(*) Sosis – ç. n.

(**) Lahana turşusu – ç. n.

gören Alfyorov gülümseyerek selam verdi ve yerinden kalkmadan hafifçe doğruldu; ama Ganin onun selamına, sessizce kafasını eğerek karşılık verdi ve yanına oturdu, içinden de bu istenmeyen komşuya lanetlerini savurmaktaydı. Temiz giyimli, gösterişsiz, yaşlı bir adam olan ve yemek yemekten çok tıkınan Podtyagin, yakasına sıkıştırdığı peçetenin düşmesini sol eliyle engellerken, bir yandan da höpürdete höpürdete çorbasını içiyordu. Arada bir gözüne sıkıştırdığı merceklerin üzerinden etrafa bir göz atsa da, belli belirsiz bir iç çekişle yeniden önündeki bulaşık suyuna dönüyordu. Bir samimiyet anında Ganin ona Lyudmila'yla yaşadığı bunaltıcı aşkı anlatmıştı, şimdi ise bundan pişmanlık duyuyordu. Solunda oturan Kolin ona, ellerini titreten bir dikkatle bir tabak çorba uzattı. O garip, önüne perde inmiş gibi duran gözleriyle öyle bir bakışla baktı ve öyle bir gülümsedi ki, Ganin rahatsız oldu.

Bu arada, karşısında oturan Podtyagin'in söylediği bir şeye itiraz eden Alfyorov'un kaypak, ince tenor sesi Ganin'in sağ tarafında gevezeliğe devam ediyordu.

"Hata bulmakta yanılıyorsunuz Anton Sergeyeviç. Burası kültürlü bir ülke. Geri kalmış, yaşlı Rusya'yla kıyaslanamaz bile."

Gözlük camları parlayan Podtyagin, Ganin'e döndü. "Beni kutlayabilirsiniz dostum. Fransızlar bugün giriş vizemi yolladılar. Şeref madalyasının o koca kurdelesini takıp Başkan Doumerque'ı şöyle bir ziyaret etmek geliyor içimden."

Podtyagin her zamankinden daha tatlı bir sesle, yumuşak, iniş çıkışsız, tok bir ses tonuyla konuşuyordu. Dudaklarının hemen altından başlayan küçük, sivri bir sakalın süslediği, tombul, yumuşak hatlı yüzü ve uzun çenesi kırmızımsı bir deriyle kaplanmış gibiydi; akıllı ve berrak gözlerinin etrafındaysa sevecenlikten ötürü kırışıklıklar oluşmuştu. Profilden bakınca boz renkli bir kobaya benziyordu.

"Sevindim," dedi Ganin, "ne zaman gidiyorsunuz?"

Ama Alfyorov yaşlı adamın yanıtlamasına olanak vermedi. Büyükçe, oynak bir ademelmasının bulunduğu altın renkli ayva tüyleriyle kaplı ince boynundaki kasları, tik olduğu üzere seyirirken, konuşmasına devam etti. "Burada kalmanızı tavsiye ederim. Nesi var ki buranın? Burada her şey dümdüz, çok kolay. Fransa'da ise daha bir zikzaklıdır, hele bizim Rusya'da her şey kriket oyunundaki gibidir; top sizin sandığınızdan çok başka bir yöne gider. Ben burayı çok seviyorum; iş var burada, güzel bir yürüyüş yapmaya elverişli sokaklar var. Size şunu matematiksel olarak kanıtlayabilirim ki, eğer bir yerde ikamet edecekseniz..."

"Peki ya," diye sakin sakin sözünü kesti Podtyagin, "dağ gibi kâğıt yığınları, tabuta benzer karton kutular, bitmez tükenmez dosyalar, dosyalar, dosyalar... bunlara ne demeli? Bunların yükü, rafları inletiyor. Polis memurlarının analarını ağladı, kayıtlarda benim ismimi aramaktan. Sırf bu ülkeyi terk etmesine izin verilmesi için, insanın nelerden geçmesi gerektiğini hayal bile edemezsiniz. ('Hayal' sözcüğünü söylerken Podtyagin kafasını kederle, ağır ağır salladı.) Hele hele doldurmak zorunda kaldığım onca form! Bugün biraz umutlanmaya başlamıştım: Tamam, işte bugün pasaportuma çıkış vizesini basacaklar diye. Ama nerde! Bu sefer de resim çektirmeye yolladılar beni, üstelik fotoğraflar da bu akşamdan önce hazır olmazmış."

"Bunların hepsi çok normal," diyerek kafasını salladı Alfyorov. "İyi yönetilen bir ülkede olması gereken şeyler bunlar. Sizin o Rus beceriksizliğinden eser yok burada. Mesela girişlerde ne yazdığını fark ettiniz mi? 'Seçkin sınıfa özel' yazıyor. Bu çok önemli. Bir genelleme yapacak olursak; bizim ülkeyle burası arasındaki fark şöyle açıklanabilir: Bir eğri düşünün, üzerinde..."

Ganin onu dinlemeyi bırakıp karşısında oturan Klara'ya

"Dün Lyudmila Borisovna işten gelir gelmez onu aramanızı istediğini iletmemi rica etti benden. Sinemaya gidecekmişsiniz galiba," dedi.

Klara'nın kafası karışmıştı. "Onun hakkında nasıl böyle rastgele konuşabilir, hem de her şeyi bildiğimden haberi olduğu halde," diye düşündü.

Gene de nezaketen sordu: "Ya, onu dün mü gördünüz?"

Ganin şaşkınlıkla kaşlarını kaldırıp yemeğine devam etti.

"Geometrinizden tam olarak bir şey anlamış değilim," diyordu Podtyagin, ekmek kırıntılarını bıçağıyla dikkatlice avcuna süpürürken. Çoğu yaşlı şair gibi, düz mantığa eğilimi vardı onun da.

"Anlamıyor musunuz? Çok açık ama!" diye haykırdı Alfyorov heyecanla. "Düşünün ki..."

"Anlamıyorum," diye tekrarladı Podtyagin ve kafasını hafifçe geriye atarak, avcunda topladığı kırıntıları ağzına bıraktı.

Alfyorov çaresizlik belirten bir tavırla ellerini iki yana açınca, Ganin'in bardağını devirdi.

"Ah, çok özür dilerim!"

"Boştu," dedi Ganin.

"Belki siz matematikçi değilsiniz Anton Sergeyeviç ama," diye devam etti Alfyorov çabuk çabuk, "ben hayatım boyunca o trapezin üstündeydim. Bir zamanlar karıma, ben 'yaz'sam, sen de 'bahar çiçeği'sin derdim."

Gornotsvetov'la Kolin bunun üzerine alaylı kahkahalara boğuldular. Frau Dorn ikisine de korkuyla baktı.

"Kısacası, bir çiçekle bir rakam yan yana," dedi Ganin alaylı. Yalnızca Klara gülümsedi. Ganin bardağına su doldururken, herkes onu seyrediyordu.

"Evet haklısınız, çok narin bir çiçek," dedi Alfyorov sözcüklerin üstüne basa basa, parlak ve boş bakışlarını komşusuna çevirdi.

"O dehşet dolu yedi yılı geçirebilmesi tamamen bir mucize eseridir. Eminim ki geldiğinde yine capcanlı olacak ve yeniden açacak. Siz şairsiniz Anton Sergeyeviç, bunun üzerine bir şeyler yazmalısınız; kadınların, harika Rus kadınlarının devrimden nasıl daha güçlü olduğu ve her türlü zorluğa, terôre nasıl göğüs gerebileceği üzerine."

Kolin, Ganin'in kulağına "Yine başladı, dünkünün aynı, tek konuştuğu şey karısı," diye fısıldadı.

"Aşağılık, küçük adam," diye içinden geçirdi Ganin, Alfyorov'un seyiren bıyığına bakarken, "karısınınsa oynak bir kadın olduğuna bahse girerim. Zaten onun gibi bir adama sadık kalıyorsa günah işliyor demektir."

"Bugün kuzu var," diye duyurdu Lydia Nikolaevna aniden gergince, pansiyonerlerinin et yemeğini kayıtsızca yiyişlerine şaşı bir bakış atarken. Alfyorov herhangi bir sebepten ötürü selam verir gibi başını eğdi ve konuşmayı sürdürdü. "Bunu tema olarak almamakla büyük bir hata yapıyorsunuz." (Podtyagin kibarca fakat sertçe kafasını salladı) "Karımı tanıdığınız zaman belki ne demek istediğimi anlarsınız. Hem bu arada, şiirden de çok hoşlanır, eminim ikiniz çok iyi anlaşacaksınız. Size bir şey daha söyleyeyim..."

Kolin, Alfyorov'a yandan bakarak, parmaklarını çaktırmadan masanın üstünde tıkırdatıyordu. Arkadaşının ne yaptığını gören Gornotsvetov sessiz bir kahkahayla sarsıldı.

"Asıl önemlisi," diye Alfyorov vızıldamaya devam etti, "Rusya'nın işi bitik. Silindi gitti artık, birisi tahtaya muziplik olsun diye çizilmiş komik bir suratı ıslak süngerle silermiş gibi, silindi."

"Ama..." Ganin gülümsedi.

"Söylediğim şey sizi düş kırıklığına mı uğrattı, Lev Gleboviç?"

"Evet, öyle ama sizi bunu söylemekten alıkoymayacağım, Aleksey Ivanoviç."

"O zaman bu sizin..."

"Beyler, lütfen," diyerek Podtyagin araya girdi tonlamasız, hafif peltek konuşmasıyla, "politika yok. Politikadan konuşmak zorunda mıyız?"

"Fakat Mösyö Alfyorov yanılıyor bu konuda," diyerek hiç beklenmedik bir şekilde söze karıştı Klara, sonra da saçma el attı çabucak.

"Karınız cumartesi günü mü geliyor?" diye sordu Kolin masum bir sesle masanın öteki ucundan ve Gornotsvetov kıkırdayıp yüzünü peçetesinin ardına sakladı.

"Evet, cumartesi," diyerek onu yanıtladı Alfyorov, yarısı yenmiş pirzolasından geriye kalanların durduğu tabağını ileri iterken. Bakışlarındaki o hırçın parıltı kaybolmuş ve gözleri saydam bir görünüş kazanmıştı.

"Biliyor musunuz Lydia Nikolaevna," dedi, "dün Lev Gleboviç'le birlikte asansörde kaldık."

"Armut hoşafı," yanıtını verdi Frau Dorn.

Baletler kahkahaya boğuldular. Erika masadakilerin dirseklerini dürtükleyerek tabakları toplamaya başladı. Ganin peçetesini özenle katladı, yerine koydu ve ayağa kalktı. Hiç tatlı yemezdi.

"Üf, amma sıkılıyorum," diye düşündü Ganin odasına çıkarken. "Şimdi ne yapsam? Bir yürüyüşe çıkayım en iyisi."

Gün, önceki günler gibi yavan bir boşlukla, boşluğu bile büyüleyici kılabilen o hülyalı beklentilerden uzak, tembel tembel geçip gitti. İşsizlik Ganin'i usandırmıştı ama yapacak iş yoktu. Bizans'ta (sürgünün ilk zamanlarında), İngiliz bir teğmenden bir pounda aldığı yağmurluğun yakalarını kaldırdı, yumruklarını cebine sokup şemsiyelerin kara kubbelerinden oluşan nehrin aktığı solgun nisan sokaklarında ağır ağır yürüdü. Bir buharlı gemi şirketinin vitrinindeki güzel bir gemi modeline ve büyük bir haritada iki kıtanın limanlarını birleştiren rengârenk iplere uzun uzun baktı. Arkada

tropikal bir orman fotoğrafı vardı; krem rengi bir gökyüzünün altında çikolata rengi palmiyeler.

Bir kahveye girip, gelen geçeni seyretmek için cam kenarına oturdu ve kahve içti. Böylece bir saati geçirmiş oldu. Odasına döndüğünde biraz kitap okumaya çalıştı ama kitabın içindekiler ona öyle yabancı ve uygunsuz geldi ki, bir yan cümlenin ortasında okumayı bıraktı. Kendisinin "ne istediğini bilmemek" dediği bir durumdaydı. Ne yapacağına karar veremeden masanın başında kıpırtısız oturdu: Oturuş şeklini mi değiştirecek, kalkıp ellerini mi yıkayacak, yoksa solgun günün alacakaranlığa dönüştüğü sokağa bakan penceresini mi açacaktı. İnsanın uyandığı anda kirpikleri birbirine sonsuza dek yapışmış gibi gözlerini açamamasının verdiği rahatsızlığa ve can sıkkınlığına benzer, berbat ve acı veren bir durumdu bu. Ağır ağır odasına süzülen bunaltıcı karanlığın vücuduna da işlediğini ve kanını sise çevirdiğini hissediyordu ama kendisini etkisi altına alan alacakaranlıktan kurtulmaya mecali yoktu.

Mecali yoktu, çünkü hiçbir şeye tam bir tutku duymuyordu, bu da onu çileden çıkarıyordu, çünkü tutkuyla bağlanacağı bir şeyi boşuna arıyordu. Kolunu kaldırıp ışığı yakacak hali yoktu. İstemekle eyleme geçmek arasındaki basit süreç, şu anda gerçekleşmesi hayal bile edilemeyecek bir mucize gibi görünüyordu ona. Onu bu ruh halinden çıkaracak hiçbir şey yoktu. Düşünceleri oradan oraya amaçsızca sürükleniyor, kalp atışları yavaşlıyor, iç çamaşırlarının vücuduna yapışması hoşuna gitmiyordu. Bir an için Lyudmila'ya hemen bir mektup yazıp sıkıcı ilişkilerinin sona erme zamanının çoktan geldiğini ciddiyetle anlatması gerektiğini hissetti, hemen ardından o akşam onunla sinemaya gideceğini hatırladı ve ona telefon edip bugünkü buluşmalarını iptal etmenin mektup yazmaktan çok daha zor olduğunu düşündü, bu da onu hem mektup yazmaktan hem de telefon etmekten ahkoydu.

Kim bilir kaç kez Lyudmila'dan derhal ayrılacağına dair kendine söz vermiş, söylemeyi uygun bulduğu sözleri kafasında kurmakta hiçbir güçlük çekmemişti; tek güçlük, elini kapının tokmağına atıp odadan çıkacağı o son anı hayalinde canlandırmaktı. O son devinimi, yani arkasını dönüp çıkmayı, gözünde canlandıramıyordu bir türlü. Her istediğini elde eden, hep kazanan ve her olaydan üstün çıkan insanlardandı. Ama iş her şeyi bir yana bırakıp kaçmaya geldi mi, bu konuda başarısızdı. Diğer zamanlarda, herhangi bir yaratıcı girişimde bulunabilecek, bunun için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayacak ve her şeyin üstesinden gelip hep kazanacağına coşkuyla inanarak bir işe istekle girişebilecekken, şimdi onuru ve acıma duygusu onu engelliyordu.

Lyudmila'yla üç aydır sürmekte olan ilişkisini sona erdirme gücünü ne tür bir dış etken sayesinde kazanacağını bilmiyordu artık, sandalyeden kalkması için ne olması gerektiğini bilmediği gibi. Lyudmila'ya yalnızca kısa bir süre için gerçekten âşık olmuştu; o da Lyudmila'nın kendisini baştan çıkaran bir buğuyla çevrili olduğunu sandığı zaman içinde bulunduğu ruh haliyle. Bu bir macera duygusuydu, yüceltilmiş, neredeyse dünyevi olmayan bir duyguydu. Hani masadan kalkıp hesabı ödemek için kasaya gitmek gibi çok normal bir şey yaparken, birden müzik çalmaya başlar, ve müzik, o basit devinime, içinizde dans etmeye benzer bir nitelik kazandırır, o devinim böylelikle önemli ve ölümsüz kılınır... İşte buna benzer bir şey.

Ama o müzik karanlık bir takside Lyudmila'ya sahip olduğu zaman susmuştu ve her şey birden tümüyle adi bir görünüm kazanmıştı; ensesine kayan şapkayı düzelten kadın, pencereye çarpıp geçen titrek ışıklar, şoförün cam bölmenin arkasında kara bir dağ gibi yükselen sırtı.

Şimdi kendisini zorlayıp hilekârlığa başvurarak o gecenin bedelini ödemek zorundaydı; o geceyi sonsuza kadar sür-

dürmek, Lyudmila'nın sürüne sürüne ilerleyerek odanın her köşesini kaplayan ve eşyaları bir bulut gibi örten gölgesine karşı aciz kalarak, ürkekçe boyun eğmek zorundaydı. Uykuyla uyanıklık arasındaydı, alnı avcuna dayalı, bacakları masanın altında gergin, uzanmış duruyordu.

Sinema kalabalık ve sıcaktı. Uzunca bir süre, reklamlar renk renk sessizce üşüştü perdeye; piyano, elbise, parfüm reklamları. Sonra orkestra eşliğinde dram başladı.

Lyudmila tuhaf bir neşe içindeydi. Klara'yı da davet etmişti, çünkü Klara'nın Ganin'i çekici bulduğunu hemen sezmiş, hem arkadaşını memnun etmek hem de ilişkisiyle ve onu saklamaktaki yeteneğiyle gösteriş yaparak kendini eğlendirmek istemişti. Klara'nın gelmeyi kabul etmesinin sebebi ise Ganin'in cumartesi günü gitmeyi düşündüğünü bilmesiydi, ama Lyudmila'nın bunu bilmiyor görünmesine şaşırmıştı, belki de Lyudmila da Ganin'le birlikte gideceği için bundan özellikle söz etmiyordu.

İkisinin ortasında oturan Ganin rahatsızdı, çünkü kendi türündeki tüm kadınlar gibi Lyudmila da ikide bir Ganin'in dizlerinin üzerinden arkadaşına doğru eğilip her seferinde Ganin'i parfümünün o soğuk, sevimsiz kokusuna boğarak bütün film boyunca başka şeylerden konuştu durdu. Bu durumu daha da kötüleştiren bir şey varsa, o da filmin iyi çekilmiş bir gerilim filmi olmasıydı.

"Bana bak, Lyudmila Borisovna," dedi Ganin kendisini daha fazla tutamayarak, "fısır fısır konuşmayı bırak. Arkamdaki Alman sinirlenmeye başladı."

Lyudmila karanlıkta ona çabucak bir göz attı, arkasına yaslandı ve parlak perdeye bakmaya başladı.

"Bir şey anlamadım şu filmden, beş para etmez bir film."

"Anlamazsın elbet," dedi Ganin, "konuşup durdun film boyunca."

Perdede parlak, maviye çalan gri şekiller deviniyordu.

Gerçek yaşamında istemeden bir cinayet işlemiş primadonna, operada katil rolünü canlandırırken aniden işlediği bu cinayeti hatırladı. Kocaman gözlerini devirerek sırtüstü yere yığıldı. Salon yavaş yavaş aydınlandı, salondakiler alkışlarken, locadakiler beğenilerini coşkuyla ayağa fırlayarak gösterdiler. Ganin aniden, belli belirsiz, ürkütücü bir duyguya kapıldı, sanki çok bildik bir şey seyrediyordu. Kaba bir işçiliği olan sıra sıra koltuklar, uğursuz bir mora boyanmış sandalyeler ve loca korkulukları, yükseklerde bir kalastan ötekine kolayca ve soğukkanlılıkla tembel tembel gidip gelen, maviler giymiş meleklere benzeyen işçiler ve kocaman bir stüdyoya sürü halinde toplanmış, filmin neyi anlattığından haberleri bile olmadan rol yapan bir grup Rus'un üstüne doğrultulmuş kör edici spot lambaları geldi aklına, panik içinde. Çok iyi bir terzilikle dikilmiş olmasına rağmen ahı gitmiş vahı kalmış elbiselerin içindeki genç adamları, kadınların leylak ve sarı renklerle sıvanmış yüzlerini, fonu doldursunlar diye gerilere itilmiş masum sürgünleri; yaşlı adamları ve sade genç kızları hatırladı. O soğuk ambar, rahat bir salona dönüşmüştü şimdi. Çuval bezi kadifeye, sefiller güruhu da seyircilere dönüşmüştü. Gözlerini sımsıkı kapatarak, kendisinin de, aldıkları emir üzerine alkışlayan bütün o insancıkların arasında olduğunu, derin bir utançla ürpererek fark etti ve hepsinin, projektörlerin arasında, megafondan çılgınlar gibi bağırıp çağıran şişman, kızıl saçlı, ceketsiz adamın durduğu hayali sahneye bakmaya nasıl zorlandıklarını hatırladı.

Ganin'in *doppelgängeri** de orada, kara sakalı ve madalyalı göğsüyle oldukça çarpıcı bir adamın yanında durmuş alkışlıyordu. Bu adam sakalı ve kolalı gömleği yüzünden hep ön sıralara alınıyordu. Ganin aralarda peynir ekmek atıştırıyor ve çekim bittikten sonra bu şık kılığının üzerine acına-

(*) Simgesel ikiz – ç. n.

sı bir durumda olan eski paltosunu geçirip Berlin'in uzak bir köşesindeki evine dönüyordu, burada bir matbaada dizgici olarak çalışmaktaydı.

Ganin şu anda duyduğu utançla birlikte, şu ölümlü dünyada insan ömrünün ne kadar çabuk yitip gittiğini de anlıyordu. Yabanıl görüntüsü, yukarı bakan keskin hatlı yüzü ve alkış tutan elleri, diğer şekillerin buğulu görüntülerinin arasına karışmıştı; o görüntü gemi gibi sallanarak kayboldu, şimdi perdede dünyaca ünlü yaşlı bir aktris, genç yaşta ölmüş bir kadının başarılı bir kompozisyonunu çiziyordu. "Ne yapıyoruz, neyin peşindeyiz bilmiyoruz," diye düşündü Ganin tiksintiyle, artık filmi seyredemez olmuştu.

Lyudmila fısıltıyla Klara'ya yine bir şeyler anlatmaya başladı; terzi ve elbiselik kumaşlarla ilgili bir şeyler. Dram bittiğinde Ganin ölümcül bir yılgınlığa kapıldı. Birkaç dakika sonra, itişe kakışa çıkışa doğru ilerlerken, Lyudmila yanma sokulup kulağına, "Yarın seni ikide ararım tatlım," diye fısıldadı.

Ganin ve Klara onu eve bırakıp *pansiyonlarına* döndüler. Ganin sessizdi, Klara konuşacak bir şeyler bulmak için çırpınıyordu. "Cumartesi günü mü gidiyorsunuz, bizi bırakıp," diye sordu.

"Bilemiyorum, gerçekten bilmiyorum," diye onu yanıtladı Ganin, içi daralarak. Yürürken, gölgesinin şehirden şehre, perdeden perdeye nasıl dolaşacağını, ne tür insanların onu göreceğini hiçbir zaman bilemeyeceğini ve daha ne kadar avarelik yaparak dünyayı gezeceğini düşünüyordu. Yatağına yattığında, yedi yitik gölgenin yaşadığı bu mutsuz evden geçen trenleri dinlerken yaşam, pervasız figüranların, yer aldıkları film hakkında hiçbir şey bilmedikleri bir prodüksiyon gibi göründü ona.

Uyuyamıyordu Ganin. Bacakları karıncalanıyordu, yastığı yüzünün üzerine kapatmıştı. Gece yarısı, komşusu Alfyo-

rov bir melodi mırıldanmaya başladı. Ganin orada sinir içinde yatarken Alfyorov'un aralarındaki ince duvara bir yaklaşıp bir uzaklaşarak, ayaklarını sürüye sürüye gezdiğini duyuyordu. Bir tren geçtiğinde Alfyorov'un sesi gürültüye karışıyor, sonra yeniden baskın çıkıyordu; tamtititam tamtitam.

Ganin daha fazla dayanamayacaktı buna. Pantolonunu giyip koridora çıktı ve 1 numaralı odanın kapısını yumruklad ı. Alfyorov o sırada tam kapının yanında duruyordu ve kapıyı öyle beklenmedik bir anda sonuna kadar açtı ki, Ganin şaşırdı.

"İçeri buyurun, Lev Gleboviç." Alfyorov'un üstünde bir gömlek ve uzun don vardı, sarı bıyıkları birbirine karışmıştı, –ıslık çalmaktan olsa gerek– donuk mavi gözleri mutlulukla, canlı canlı bakıyordu.

"Şarkı söylüyorsunuz," dedi Ganin hiddetle, "ve ben uyuyamıyorum."

"İçeri girin Allah aşkına, kapıda dikilmeyin öyle," dedi Aleksey İvanoviç telaşla; iyi niyetle, ama beceriksizce kolunu Ganin'in beline doladı. "Sizi kızdırdıysam çok özür dilerim."

Ganin isteksizce içeri girdi. Odada çok az şey olmasına rağmen ortalık dağınıktı. İki mutfak sandalyesinden biri çalışma masasının (üstünde kocaman kurbağa şeklinde bir hokka bulunan meşeden canavar) önünde durmak yerine lavaboya doğru bir gezintiye çıkmış, ancak, yeşil halının dönmüş kenarına takıldığından olsa gerek, yarı yolda durmuştu. Yatağın başucunda duran öbür sandalye, sanki Ağrı Dağı'nın tepesinden düşmüş gibi ağır ve şekilsiz duran siyah bir ceketin altında kaybolmuştu. Tahta masanın ve yatağın üzerine dosya kâğıtları yayılmıştı. Ganin bu kâğıtlara şöyle bir bakıp, en ufak bir teknik titizlik gözetilmeksizin kurşunkalemle tekerlekler, kareler çizilmiş olduğunu gördü; vakit doldurmak için çiziktirilmiş olmalıydılar. Alfyorov, Adonis

gibi bir yapıya sahip olan bir adamı bile aşırı derecede itici kılacak uzun yün donuyla bir aşağı bir yukarı volta atmaya başladı yine. Odasındaki yıkıntıların arasında dolanırken, arada bir masa lambasının yeşil cam fanusuna veya bir sandalyenin arkalığına fiske vuruyordu.

"Sonunda bana uğramış olmanıza korkunç sevindim," dedi. "Ben de uyuyamıyorum. Düşünün bir, karım geliyor cumartesi günü. Yarın da salı zaten. Zavallı kız şu lanet olası memlekette kim bilir ne acılar çekti, düşünmek bile istemiyorum."

Yatağın üzerindeki kâğıda çizilmiş olan satranç problemini asık suratla çözmeye çalışan Ganin, birden kafasını kaldırdı. "Ne dediniz?"

"Karım," diye onu yanıtladı Alfyorov bir fiske daha vurarak.

"Hayır o değil. Rusya için ne dediniz?"

"Lanet olası dedim. Doğru değil mi?"

"Bilmiyorum, garibime gitti bu söz."

"Lev Gleboviç, artık..." Alfyorov odanın ortasında aniden durdu, "Bolşevik rolünü oynamayı bırakmanızın zamanıdır. Bunun eğlenceli olduğunu düşünebilirsiniz ama yaptığınız şey yanlış, inanın bana. Rusya'nın işi bitik, 'aziz' Rus köylümüzün çöplükten farkı yok, beklenildiği üzere ülkemizin defteri dürüldü, sonsuza kadar, artık hepimizin bunu dürüstçe kabullenmesinin zamanıdır."

Ganin bir kahkaha attı. "Sakin olun Aleksey İvanoviç."

Alfyorov terden parlayan yüzünü avcuyla sildi ve yüzü aniden geniş, hülyalı bir gülümsemeyle aydınlandı. "Sen neden evlenmiyorsun ahbap, ha?"

"Hiç fırsatım olmadı," diye karşılık verdi Ganin, "eğlenceli bir şey mi bari?"

"Hem de nasıl. Karım hayranlık duyulacak bir insandır. Gözleri hayat doludur. Esmer. Henüz çok genç. 1919'da

Poltava'da evlendik, 1920'de ise ben göç etmek zorunda kaldım. Masanın gözünde bazı resimler var, göstereyim size." Geniş çekmeceyi alttan ittirerek açtı.

"O günlerde göreviniz neydi Aleksey İvanoviç?" diye Ganin ilgisizce sordu.

Alfyorov, başını iki yana salladı. "Hatırlamıyorum. Geçmişte ne olduğunu nasıl hatırlayabilir ki insan, belki bir deniz kabuğu veya belki bir kuş, belki de bir matematik öğretmeni? Rusya'da kalmış geçmiş yaşam sanki zaman öncesinde yaşanmış gibi, metafizikle ilgili bir şey sanki, her neyse işte, tam sözcüğü bulamadım, hah buldum: Bir *metafizikosis*."*

Ganin açık çekmecede duran fotoğrafa ilgisizce baktı. Saçı başı dağılmış, bolca dişli, genç ve hoş bir kadın yüzüydü bu. Alfyorov, Ganin'in omzunun üzerinden eğildi.

"Hayır karım bu değil, kardeşim o. Kiev'de tifüsten öldü. Tatlı, neşeli bir kızdı. 'Elim sende' oynamakta üstüne yoktu." Başka bir fotoğraf çıkardı. "Bu işte Maşenka, benim karım. Kötü bir fotoğraftı, ancak korkunç bir benzerlik. Bu da bahçemizde çekilmiş olan bir başka fotoğraf. Oturan Maşenka, beyaz elbiseli olan. Dört yıl oldu onu görmeyeli. Ama fazla değiştiğini sanmıyorum. Cumartesiye kadar nasıl dayanacağım bilmiyorum. Lev Gleboviç, durun. Nereye gidiyorsunuz, dursanıza!" Ganin, elleri pantolonunun ceplerinde kapıya doğru yürüyordu.

"Lev Gleboviç, neyiniz var? Sizi kıracak bir şey mi söyledim?" Kapı çarparak kapandı. Alfyorov odanın ortasında öylece kalakaldı.

"Gerçekten de ne kaba adam!" diye mırıldandı. "Neye bozuldu acaba?"

(*) Ruhun, ölümden sonra bir bedenden diğerine geçişi – ç. n.

III

O gece, her gece olduğu gibi, siyah pelerinli, ufak tefek, yaşlı bir adam, uzun, sessiz caddeden aşağı, kaldırım kenarı boyunca ağır ağır yürüdü; yamru yumru bir değneğin ucuyla sokaktaki çöpleri eşeleyerek, para, mantar tıpa, hatta kâğıt benzeri şeyler arıyordu. Arada sırada, bir araba, iğdiş edilmiş erkek domuz gibi böğürerek hızla geçiyor, ya da şehirde yürüyüşe çıkanlardan hiçbirinin asla fark etmeyeceği bir şey oluyordu: Düşünceden hızlı, gözyaşından sessiz bir yıldız kayıyordu örneğin. Yıldızlardan daha görkemli, daha pervasız olansa kara bir damın üzerinden birbiri ardına saçılan, yan yana gelip sözcükler oluşturarak sonra karanlıkta birden siliniveren kıvılcımlardı.

"Gerçek olabilir mi bu?" diyorlardı, tedbirli bir neon fısıltısıyla, sonra gece onları tek bir ipeksi vuruşla silip süpürüyordu. Yeniden gökyüzüne sızmaya çalışıyorlardı: "Gerçek ola..."

Ve karanlık bastırıyordu yeniden. Ama sözcükler ısrarla bir kez daha yandı ve bu kez hemen kaybolmayıp tam beş dakika boyunca yanık kaldılar, tam da reklam şirketiyle imalatçının kararlaştırdıkları gibi.

Kim söyleyebilir, orada karanlıkta, evlerin üzerinde titreşen şeyin gerçekte ne olduğunu; bir ürünün ışıklandırılmış adı mı, yoksa insan düşüncesinin bir kıvılcımı, bir işaret, bir çağrı mı? Gökyüzüne savrulan bir soru ve mücevher parlaklığında gelen büyüleyici bir yanıt.

Ve, şimdi siyah parıltılı denizler kadar geniş olan bu sokaklarda, son birahanenin de kapandığı gecenin bu geç saatinde bir Rus yürüyor uyumak yerine, şapkasız ve ceketsiz, üstünde eski yağmurluğu, duyuların da ötesine geçen bir esriklik içinde; bu geç saatte, birbirine tümüyle yabancı dünyalar geçiyor bu geniş sokaklardan: mutsuz biri, bir kadın, oradan geçen biri, ama her biri kendi içinde apayrı bir dünya, her biri iyilikler ve kötülüklerden oluşmuş bir bütün. Umumi helanın yanı başında birer at koşulmuş beş tane *droşki** duruyor. Arabacı üniformalarıyla; uykulu, sıcak, beş gri dünya ve sızlayan toynaklarıyla beş dünya daha, uykuda; rüyalarında gördükleri ise çuvaldan yumuşacık, çıtır çıtır dökülen yulaflardan başka bir şey değil.

Yaşamın korkutucu, ölümünse daha da korkutucu göründüğü böyle anlarda, her şey inanılmaz gelir ve kavranılamaz bir derinliğe ulaşır. Gece vakti şehirde, gözyaşlarının arasından ışıklara bakıp onlarda geçmiş mutlulukların parıltılı, göz kamaştırıcı anılarını arayarak hızlı adımlarla yürür biri; yavan geçen onca yıldan sonra unutulmuş bir kadın yüzü yeniden canlanır anılarda ve falanca sokağa nasıl gideceğini alelade, ancak kimseninkine benzemeyen bir ses tonuyla soran bir yaya, aniden kibarca durdurur bu çılgın yürüyüşü.

(*) Dört tekerlekli bir Rus arabası – e.n.

IV

Sah sabahı geç kalkan Ganin'in baldırları sızlıyordu, dirseğini yastığa dayayarak doğruldu ve bir-iki defa içini çekti, bunun ona iyi gelmesine şaşırdı ve gece olanları hatırladı.

Sabah tatlı, dumanlı bir beyazlıktaydı. Pencere pervazları, çalışan makineler gibi zangırdıyordu.

Kararlı bir şekilde yataktan sıyrılıp ayağa fırladı, tıraş olmaya başladı. Bugün bu iş ona özel bir zevk veriyordu. Tıraş olanlar her sabah bir gün daha gençleşirler. Ganin bugün tam dokuz yıl gençleştiğini hissediyordu. İnce bir tabaka halindeki sabun köpüğüyle yumuşayan gergin cildindeki sert kıllar çıtır çıtır sesler çıkararak tıraş makinesinin önündeki küçük bölmenin içine dökülüyordu. İbrikten döktüğü soğuk suyla yıkanırken neşeyle gülümsedi. Siyah, nemli saçlarını taradı, çabucak giyinip dışarı çıktı.

Öğle vaktine kadar yataktan kalkmayan baletler dışında, pansiyonerlerin hiçbiri sabah saatlerini *pansiyonda* geçirmezlerdi.

Alfyorov beraberce bir iş kurdukları arkadaşını görmeye, Podtyagin ise çıkış vizesi için karakola gitmişti, işe zaten

geç kalmış olan Klara da içinde portakal bulunan kesekâğıdını göğsüne sıkı sıkı bastırmış, köşede tramvay bekliyordu.

Ganin hiç telaş etmeden, o hiç de yabancı olmayan evin ikinci katına çıktı ve zili çaldı.

Kapıyı zincirini çıkarmadan açan hizmetçi dar aralıktan bakarak Frâulein Rubanski'nin henüz uyanmamış olduğunu söyledi.

Ganin, "Uyanmamış olması umurumda bile değil, onu görmem lazım," diyerek elini aralıktan içeri soktu ve zinciri kendi çıkardı.

Yapılı, solgun bir kız olan hizmetçi söylendi, ama Ganin onu sertçe kenara itti, loş koridora doğru yürüdü ve koridorda bir odanın kapısını tıklattı.

"Kim o?" Lyudmila'nın uykudan yeni uyanmış, hafif boğuk sesi geldi içeriden.

"Benim. Kapıyı aç."

Lyudmila çıplak ayaklarla pat pat yürüdü, anahtarı kilitte döndürüp, Ganin'e bakmadan yatağına koştu ve yeniden yatak örtülerinin altına girdi. Kulağının ucunun titremesinden gülümsediği belli oluyor, Ganin'in yanına gelmesini bekliyordu.

Ama Ganin yağmurluğunun cebindeki bozuklukları şıngırdatarak, odanın ortasında bir zaman durdu.

Lyudmila çabucak dönüp sırtüstü yatar pozisyona geçti ve gülerek çıplak, ince kollarını açığa çıkardı. Sabahlar ona yakışmıyordu, suratı solgun ve şiş şiş, sarı saçlarıysa diken dikendi.

"Hadi gel buraya," diye adeta yalvardı ve gözlerini kapadı. Ganin paraları şıngırdatmayı kesti.

"Lyudmila, baksana," dedi sakince. Lyudmila doğruldu, gözleri kocaman kocaman açıldı.

"Bir şey mi oldu?"

Ganin ona sert sert baktı. "Evet. Sanırım bir başkasına

âşık oldum. Sana elveda demeye geldim," dedi. "Hepsi bu, olan biten bu işte. Üzgünüm, elimde olan bir şey yok. Hadi artık vedalaşalım. Sanıyorum böylesi daha iyi olacak."

Lyudmila elleriyle yüzünü kapadı ve kafasını yüzüstü yastığa bıraktı. Gök mavi battaniyesi yatağın yanından beyaz tüylü halının üstüne kaymaya başladı. Ganin battaniyenin ucunu toplayıp düzeltti. Sonra odada birkaç tur attı.

"Hizmetçi beni içeri sokmak istemedi," dedi.

Lyudmila, yüzü yastığa gömülü, ölü gibi öylece yattı.

"Gerçi, hiçbir zaman hoş karşılamamıştı," dedi Ganin.

"Isıtıcıyı kapatmanın zamanı. Bahar geldi artık," dedi biraz sonra da. Beyaz boy aynasına doğru yürüdü ve şapkasını taktı.

Lyudmila kıpırdamıyordu hâlâ. Ganin bir süre daha durdu, sessizce ona baktı ve gırtlağını temizler gibi alçak bir ses çıkartıp odayı terk etti.

Telaş etmeden yürümeye çalışarak, hızlı adımlarla uzun koridoru geçti, yanlış bir kapıyı sonuna kadar açınca kendisini birden bir banyoda buldu ve kıllı bir kol ve aslan kükremesini andıran bir sesle burun buruna geldi. Hızla döndü ve salonda bronz bir büstün tozunu almakta olan asık suratlı hizmetçiyle bir kez daha karşılaştıktan sonra, alçak taş basamaklardan son bir kez daha indi. Merdiven sahanlığındaki büyük pencere kanadı arka bahçeye doğru sonuna dek açılmıştı ve aşağıda biri, belli ki oradan oraya dolaşarak, bariton sesiyle bir Rus volgası söylüyordu Almanca.

Baharın kendisi kadar coşkulu olan bu sesi dinleyen ve pencere pervazındaki renkli desene (kübik bir gül demeti ve tavuskuşunun açılmış kanadı) bakan Ganin, özgür olduğunu hissetti.

Yolun kenarından ağır ağır sigarasını içerek yürüdü. Havada süt serinliği vardı, beyaz dağınık bulutlar evlerin arasındaki mavi boşluktan yükseliyordu. Ne zaman hızla devi-

nen bulutlar görse aklına Rusya gelirdi, ama şimdi Rusya'yı hatırlaması için bulutlara gerek yoktu, çünkü dün geceden beri Rusya'dan başka bir şey düşünmemişti.

Dün gece başına gelen hoş sürpriz sayesinde bütün hayatı bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçmişti; bu sürpriz geçmişi geri getirmiş ve geçmişin onu sarıp sarmalamasına neden olmuştu.

Parkta bir banka oturdu ve kendisini takip etmekte olan nazik yol arkadaşı, geçmişin gri gölgesi, ayaklarının dibine seriliverdi hemen ve gölge onunla konuşmaya başladı.

Artık Lyudmila olmadığına göre, gölgeyi dilediği gibi dinleyebilirdi.

Dokuz yıl öncesi. 1915 yazı, bir çiftlik evi ve tifüs. Tifüsten kurtulmak hem şaşırtıcı hem de sevindiriciydi. Biri yatıyordu, bulutların üstünde yatıyordu sanki, arada bir dalakları ağrıyordu hâlâ, doğruydu bu, yalan söylemiyordu, her sabah Petersburg'daki bir hastaneden getirtilen hemşire, dilinin, uykudan yapış yapış olan dilinin pasını, gazlı suya batırılmış pamukla siliyordu.

Hemşirenin boyu çok kısaydı, göğüsleri yumuşak, elleri küçük ve hünerliydi, yaşlı kızlara özgü, serin, nemli bir kokusu vardı. 1904 savaşından hatırında kalan birkaç Japonca sözcükle, yine bazı garip sözcükleri sözlerinin arasına sıkıştırmaya bayılırdı. Yüzü, sıkılmış yumruk büyüklüğündeydi, köylü kadınların yüzlerine benziyordu, çiçekbozuğuydu, ufak da bir burnu vardı, saçının bir tek teli gözükmezdi başlığının altından.

Boşlukta yatıyordu sanki. Kapıyla yatak arasında, yatağın sol tarafında, açık kahverengi hasır bir paravan vardı, dalga dalgaydı üstü. Sağ köşede ona yakın bir yerde, çerçeve içinde azizlerin resimleri duruyordu: çerçevenin içinde yüzleri güneş yanığı imgeler, mumlar, İsa'nın çarmıha gerilmiş mercandan heykeli. İki pencereden uzak olanı hemen önün-

de parıltılar saçarak duruyor, yatağın arkalığı duvardan destek alarak kendini ileri doğru itiyor, gün ışığı kabarcıklarını hapsetmiş pirinç ayakları, o pencereye gitmeye çabalıyorlardı sanki. Yatağın havalanıp odayı kat ederek parlak, kabarık bulutların bulunduğu temmuz göğünün derinliklerine doğru yükselmesi an meselesiydi. Sağ duvardaki ikinci pencere açık yeşil renkli, eğimli bir çatıya bakıyordu. Yatak odası ikinci kattaydı, bu da hizmetçi odalarının ve mutfağın bulunduğu tek katlı binanın çatısıydı. Geceleri pencerelerin beyaz boyalı kepenkleri indirilirdi.

Paravanın ardındaki kapı, merdiven sahanlığına açılıyordu, kapının bulunduğu duvarın devamında, alevlerin ışığıyla aydınlanan beyaz bir soba ve kuş gagasına benzer bir musluğu olan eski usul bir lavabo vardı; pirinç pedalına ayağınızla basınca musluktan incecik bir kaynak fışkırıyordu. Birinci pencerenin solunda maun bir konsol duruyordu (bu konsolun çekmeceleri çok hantaldı), sağında ise küçük bir divan.

Duvar kâğıdı beyaz üzerine mavi gül desenleriyle kaplıydı. Kimi deliliğe varan anlarda, bu güllerin profilden görünen insan yüzleri olduğu duygusuna kapılır, gözleriyle aralarında bir aşağı bir yukarı gezinir, tek bir çiçek ya da yaprağa dokunmamak için desenin arasında bulduğu boşluklardan geçerken, kâh geri sıçrar kâh ileri atılır, bazen bir çıkmaza dalar ve bu ışıltılı labirentteki yolculuğuna sil baştan başlardı.

Yatağın sağında, içinde aziz resimlerinin durduğu çerçeveyle diğer pencerenin arasında iki resim asılıydı; bir kaptan süt içen üç renkli kedi resmiyle bir sığırcık kuşu resmi – bu resim, boyayla çizilmiş folluk resminin tepesine gerçek sığırcık tüyleri yapıştırılarak yapılmıştı. Bunların yanında pencerenin pervazına içi bir parmak ise bulanmış bir gaz lambası asılmıştı. Bunlardan başka resimler de vardı: Konso-

lun üstünde, üstü çıplak Napolili bir oğlanın taşbasması resmi; lavabonun üstünde de suda yüzen, burun delikleri şişmiş bir at kafasının karakalem resmi asılıydı.

Yatak ılık gökyüzüne doğru kayıp duruyordu gün boyunca, insan doğrulduğunda ıhlamur ağaçlarının güneş yaldızlı tepelerini, kırlangıçların tünediği elektrik tellerini ve verandaya giden kırmızı kumlu yolun üstündeki tahta çardağın bir kısmını görebiliyordu. Dışarıdan muhteşem sesler geliyordu; cıvıltılar, daha uzaktan gelen havlama sesleri, su tulumbasının gıcırtısı.

Yatıyordu, havada yüzüyordu sanki ve yakında kalkacağını düşünüyordu. Güneş ışınlarının havuzunda sinekler oynaşıyordu, renkli bir iplik yumağı, yatağın yanı başındaki annenin kucağından canlıymışçasına yere sıçrıyor ve kehribar sarısı parkenin üstünde yuvarlanıyordu ağır ağır.

On altı yaşındaki Ganin nekahet devresini geçirdiği bu odada yakalamıştı o mutluluğu; gerçek yaşamda bir ay sonra karşılaşacağı o kızın imgesini. Her şey o imgenin yaratılmasına katkıda bulunuyordu; duvardaki soluk renkler, dışarıdan gelen cıvıltılar, İsa'nın çerçeve içindeki esmer yüzü, hatta lavabodan fışkıran küçük su kaynağı bile.

Bu imge, o odanın güneşli büyüsünü toplayıp emerek filizleniyordu, başka türlü büyüyüp gelişmesi asla düşünülemezdi. Aslında bu yalnızca çocuksu bir önseziydi, ama Ganin şu an hiçbir önsezinin şimdiye dek böyle tamı tamına gerçekleşmediğini hissediyordu. Salı gününü meydandan meydana, kahveden kahveye dolaşmakla geçirdi. Anılar, Berlin göğündeki nisan bulutları gibi gözünün önünde uçuşuyorlardı. Kahvede oturan insanlar, böyle gözlerini dikmiş önüne bakan bir adamın mutlaka derin bir kederi olduğuna hükmediyorlardı, yollarda dikkatsizce yürürken insanlara tosluyordu, bir keresinde de hızla geçen bir araba sert bir fren yaptı, şoför ona küfretti, neredeyse çarpıyordu.

O bir Tanrı'ydı, yok olmuş bir dünyayı yeniden yaratan bir Tanrı. Yeniden yavaş yavaş can veriyordu o dünyaya, tamı tamına var etmeden içine yerleştirmeye cesaret edemeyeceği o kızı mutlu etmek için yapıyordu bunu. Onun hayali, onun varlığı, onun anısına ait gölge sonunda ona da can vermesini, onu da diriltmesini buyuruyordu ve o bilerek uzaklaştırıyordu bu hayali kendisinden, çünkü o hayale yavaş yavaş yaklaşmak istiyordu, adım adım; tıpkı dokuz yıl önce yaptığı gibi. Bir hata yapmaktan, belleğin ışıltılı labirentinde kaybolmaktan korkarak, arada bir unutulmuş birkaç parça şeyi almak için geri dönerek, ama asla hızlı gitmeyerek, geçmiş yaşamını dikkatle, özenle diriltiyordu. İlkbaharın o salı günü de, Berlin'de dolaşırken yeni baştan girdi nekahet devresine, ilk defa yataktan kalkmanın nasıl bir şey olduğunu yeniden tattı, bacaklarının ne kadar güçsüz olduğunu hissetti yeniden. Her aynanın önünde durup kendisine baktı. Giysileri çok temizdi, üstüne bol geliyordu ve onlara henüz alışamamıştı.

Bahçeden parkın derinliklerine doğru giden geniş yoldan ağır ağır yürüdü. Yaprakların gölgeleriyle mora boyanan toprağın kimi yerlerindeki köstebek çıkıntıları siyah kurtçuk yığınları gibi duruyordu. Beyaz pantolonuyla leylak rengi çoraplarını giymişti, birisiyle karşılaşmayı kuruyordu kafasında, ancak bu kişinin kim olduğunu daha bilmiyordu.

Yolun sonunda, çam iğnelerinin koyu yeşilleri arasında beyazlığıyla göze çarpan sıraya varınca geri döndü, şimdi ıhlamur ağaçlarının arasındaki boşluklardan bahçenin turuncu-lu kırmızılı kumlarını ve verandayı uzaktan görebiliyordu.

Hemşire Petersburg'a geri döndü, at arabasından sarkarak kısacık kolunu uzun uzun salladı, atkısı rüzgârda uçuşuyordu. Ev serindi, ancak bir parçacık gün ışığı serili kalmıştı yerlerde. İki hafta sonra ise bisikletine biniyordu, yorgunluğa yenik düşene dek; sütçünün oğluyla bir Rus oyunu,

dokuz kuka oynuyordu. Bir hafta daha geçmişti ki, beklediği olay gerçekleşti. "Neredeler şimdi?" diye hayıflandı Ganin ve derin düşüncelere daldı.

"Mutluluk, gün ışığı nerede, öyle güzel devrilen, havalara fırlayan kalın tahta kukalar nerede, alçak gidonlu, büyük vitesli bisikletim nerede? Hiçbir şey hiçbir zaman yok olmaz diye bir kural var, maddeler yok olmaz denir, o zaman kukalarımın parçaları, bisikletimin tekerlekleri hâlâ duruyordur bir yerlerde. İşin acı yanı da onları bir daha hiç bulamayacak olmam, hiçbir zaman. Bir keresinde sonsuzluğa dönüş üzerine bir şeyler okumuştum. Ama ya bu karmaşık sabır oyunu bir kez daha tekrarlanmazsa? Dur bakayım, kavrayamadığım bir şey var... evet şu: Her şey biter mi acaba? Yani şu anda yabancı bir şehirde yalnızım. Sarhoşum. Konyak katılmış biradan başım zonkluyor. Çizgiyi aşmış durumdayım. Eğer kalbim durursa şu anda bütün dünyam da onunla birlikte sona ermez mi? Anlayamıyorum."

Yine aynı meydanın küçük parkında buldu kendisini, ama şimdi hava serinlemişti biraz, solgun gökyüzüne akşam bayginlığı çökmüştü.

"Dört gün kaldı: çarşamba, perşembe, cuma, cumartesi. Ve her an ölebilirim."

"Toparla kendini," diyerek çıkıştı kendine, kara kaşları çatıldı. "Yeter bu kadar. Eve gitme zamanı."

Odaların bulunduğu kata yürüyerek çıkarken, üstüne bol gelen paltosunun içinde iki büklüm, dudaklarını büzüştürmüş, asansör kapısının deliğine anahtarı dikkatle sokmaya çalışan Alfyorov'la karşılaştı.

"Gazete almaya çıkıyorum, Lev Gleboviç. Benimle gelmek ister miydiniz?"

"Hayır, sağ olun," dedi Ganin ve odasına yürüdü.

Ama tam kapının kolunu tutmuştu ki durdu. Aniden bir şeytanlık geldi aklına. Alfyorov'un asansöre binmesini, ale-

tin tangur tungur aşağı inişini ve zemine değince çıkardığı sesi dinledi.

Dudaklarını kemirerek "Gitti," dedi kendi kendine. "Canı cehenneme, denemeye değer."

Kader işte, beş dakika sonra Klara'nın Alfyorov'un kapısını çalıp posta pulu isteyeceği tuttu. Kapının üzerindeki buzlu camdan sızan sarı ışığa bakılırsa Alfyorov odasında olmalıydı.

"Aleksey İvanoviç," diye seslenmeye başladı Klara, bir yandan da ha bire kapıyı çalıp yavaş yavaş aralıyordu. "Sizde..."

Olduğu yerde kalakaldı. Çalışma masasının başında Ganin duruyordu, telaş içinde çekmeceyi kapamaya çalışıyordu. Ganin etrafına bakındı, dişleri parıldadı, kalçasıyla çekmeceyi itip doğruldu. "Aman yarabbim," diye mırıldandı Klara ve odadan çıktı.

Ganin de onun arkasından hızla seyirtti, odadan çıkarken ışığı söndürdü, kapıyı çarparak kapattı. Klara yarı karanlık koridorda duvara yaslandı ve tombul ellerini şakaklarına bastırırken Ganin'e dehşet içinde baktı.

"Aman yarabbim," diye yineledi aynı alçak ses tonuyla. "Bunu nasıl..."

Asansör, gösterdiği çabadan ötürü nefes nefese kalarak, tıngır mıngır yukarıya çıkıyordu yine.

"Geri geliyor," diye fısıldadı Ganin gizemli bir havayla.

"Yo, sizi ele vermeyeceğim," diye neredeyse haykırdı Klara acı acı, parlayan nemli gözlerini Ganin'e dikmişti. "Ama bunu nasıl yaparsınız? Durumu sizden daha iyi değildi onun. Hayır, bir kâbus olmalı bu."

"Odanıza gidelim," dedi Ganin gülümseyerek. "Açıklayabilirim isterseniz."

Klara duvardan sıyrılıp, başı önünde onu 5 Nisan numaralı odaya götürdü. Oda sıcaktı ve içeride güzel bir parfüm kokusu vardı, duvarda Böcklin'in *Ölüler Adası*'nın bir kopyası

asılıydı, masanın üstünde çerçeveli bir fotoğraf vardı; Lyudmila'nın fazla dokunulmuş yüzünü yansıtıyordu.

Ganin "Tartıştık," dedi ve başıyla fotoğrafı işaret etti. "Eğer sizi görmeye gelirse, beni çağırmayın. Her şey bitti."

Klara ayaklarını altına toplayıp divanın üstüne yerleşti, siyah bir şala sarınmıştı.

Ganin "Hepsi saçmalık bunların Klara," diyerek konuşmasını sürdürdü, Klara'nın yanına oturdu ve ileri doğru uzattığı koluna yaslandı. "Herhalde oradan para çaldığımı düşünmüyorsunuz değil mi? Ama gene de Alfyorov'un masasını karıştırdığımı anlamasını istemem."

Klara, "Peki ne işiniz vardı orada öyleyse? Başka ne olabilir ki?" dedi fısıltıyla. "Sizden bunu hiç beklemezdim, Lev Gleboviç."

"Ne komik bir kızsın sen," dedi Ganin. Klara'nın kocaman, nazik, çarpıcı gözlerinin biraz fazla parlak olduğunu fark etmişti, göğsünün siyah şalın altında biraz fazla heyecanlı inip kalktığını. "Hadi," diyerek gülümsedi. "Diyelim ki, ben bir hırsız, bir soyguncuyum. Bu sizi niye bu kadar üzüyor ki?"

"Gidin lütfen," dedi Klara alçak bir ses tonuyla ve kafasını başka tarafa çevirdi. Ganin güldü ve omuzlarını silkti.

Kapı Ganin'in ardından kapanınca, Klara gözyaşlarına boğuldu, uzun uzun ağladı, kocaman parlak damlalar eşit zaman aralıklarıyla kirpiklerinin arasına doluyor, oradan uzun damlalar halinde yanaklarından aşağı süzülüyordu. Klara yüksek sesle hıçkırıyordu.

"Zavallı," diye geveledi ağzının içinde, "yaşam onu ne hale getirmiş. Ben ne söyleyebilirim ki ona?"

Baletlerin odasının bulunduğu duvarın arkasından hafif bir tıkırtı geldi, Klara burnunu gürültüyle çekip dinledi. Tıkırtı yinelendi, kadife yumuşaklığında ve dişilere has bir sesti. Kolin olmalı dı bu. Sonra kahkahalarla güldü birileri ve

birisi haykırdı, "Alec, oh Alec, dur yapma," ve boğuk çıkan iki ses samimi bir şekilde konuşmaya daldı.

Klara, yarın her zamanki gibi işe gitmek zorunda olduğunu düşündü; saat altıya kadar şeridin üstündeki açık mor rengin kesik kesik, kuvvetli tıkırtılarla sayfalara dökülduğünü izleyecek, aletin tuşlarına basıp duracaktı; ya da yapacak bir şey yoksa eğer, ödünç aldığı kitabın utanılası derecede parçalanmış sayfalarını Remington marka siyah daktiloya dayayıp okuyacaktı. Biraz çay yaptı kendisine, kayıtsızca akşam yemeğini yedi, ağır ağır soyundu sonra. Yatağında yatarken Podtyagin'in odasından sesler geldiğini duydu. Birisinin içeriye girip çıktığını duydu, sonra Ganin kendisinden beklenmeyecek derecede yüksek bir sesle bir şeyler söyledi ve Podtyagin alçak bir ses tonuyla, yılgın bir halde onu yanıtladı. Klara yaşlı adamın bugün yine pasaportunu takip etmeye gittiğini hatırladı, kalp yetmezliğinden çektiğini ve hayatın geçip gitmekte olduğunu; Klara cuma günü yirmi altısına basıyordu. Konuşmaların hızı kesilmiyordu, Klara'ya sanki sürekli hareket eden, sallana sallana su üstünde yüzen camdan bir evin içinde yaşıyormuş gibi geldi: Trenlerin gürültüsü, daha çok koridorun öbür yanından duyuluyordu ama kendi odasından da duyulabiliyordu ve yatağı havalanıp sallanıyordu sanki. Bir an Ganin'in masanın üstüne eğilmiş sırtını ve omzunun üzerinden ardına bakınıp parlak dişlerini açığa çıkarmasını getirdi gözlerinin önüne.

Sonra uykuya daldı ve anlamsız bir rüya gördü; inanılmaz derecede Lodz Teyzesine benzeyen ve hızlı hızlı Almanca konuşan bir kadının yanında oturuyordu tramvayda, sonra bu kadın teyzesi değil de her gün işe giderken portakal aldığı marketteki neşeli tezgâhtar kadın oluyordu yavaş yavaş.

V

O akşam, Anton Sergeyeviç'in misafiri vardı. İngiliz modasına uygun kırpılmış bıyıkları kum renginde, görünüşü insanda güven uyandıran, redingotunun ve çizgili pantolonunun içinde oldukça zarif, yaşlı bir beyefendiydi bu. Ganin içeriye girdiğinde, Podtyagin onu et suyuna çorbayla ağırlıyordu. Sigara dumanı havayı soluk bir maviye boyamıştı.

"Bu Bay Ganin, bu da Bay Kunitsyn." Anton Sergeyeviç, güçlükle nefes alıp veriyor, gözlerine sıkıştırdığı mercekler parıldıyordu. Ganin'i hafifçe iteleyerek bir koltuğa oturttu.

"Lev Gleboviç, bu bey benim eski bir dostumdur; okul arkadaşım. Hep ondan kopya çekerdim."

Kunitsyn sırıttı. Derinden gelen bir sesle, dudaklarını büzerek, "Evet öyleydi," dedi. "Yalnız saat kaç oldu acaba sevgili Anton Sergeyeviç, söyler misin?"

"Saat daha erken, biraz daha oturabilirsin."

Kunitsyn ayağa kalktı, yeleğini çekiştirip düzeltirken, "Kalamam, karım beni bekler," dedi.

"Eh, bu durumda seni alıkoymayayım o zaman." Anton Sergeyeviç elini misafirine uzatıp merceklerinin kenarından

ona baktı. "Lütfen karına saygılarımı ilet. Onu tanıma mutluluğuna erişemedim ama gene de saygılarımı ilet kendisine."

Kunitsyn, "Teşekkür ederim, görüştüğümüze çok sevindim. Hoşça kal," dedi. "Paltom holde olacak."

"Seni geçireyim," dedi Podtyagin. "Siz oturun, lütfen kusuruma bakmayın Lev Gleboviç, bir dakikaya kalmaz dönerim."

Odada yalnız kalan Ganin, eski yeşil koltuğa daha bir rahat yerleşti ve düşünceli düşünceli gülümsedi. Yaşlı şairin odasına uğramıştı, çünkü, içinde bulunduğu bu huzursuz ruh halini anlayacak tek insan belki de oydu. Ona anlatmak istediği çok şey vardı; Rusya'daki bir anayoldan günbatımının nasıl göründüğünü, huş ağaçlarını anlatmak istiyordu. Çünkü sonuçta o *The World Illustrated* ve *The Pictorial Review* gibi dergilerdeki küçük hikâyelerin altında mısralarına rastlanan o eski Podtyagin'di yine.

Anton Sergeyeviç geri geldi, sıkıntılı sıkıntılı kafasını sallıyordu.

"Beni aşağıladı," dedi masanın başına oturup parmak uçlarını masanın üstünde tıkırdatırken. "Beni nasıl da aşağıladı."

"Neden, ne oldu?" dedi Ganin.

Anton Sergeyeviç merceklerini çıkartıp masa örtüsünün kenarıyla temizleyerek parlattı.

"Olanı şu, o adam beni küçük görüyor. Biraz önce bana ne dedi biliyor musunuz? O her zamanki alaycı, soğuk, bıyık altından gülüşüyle, bana 'Zamanını şiir çiziktirmekle geçirdin durdun. Bense onların tek bir sözcüğünü bile okumuş değilim. Çalışmak yerine onları okumuş olsaydım eğer, zamanımı boşa geçirmiş olacaktım,' dedi. Ya, işte böyle dedi bana Lev Gleboviç; sorarım size, akla sığacak bir laf mı bu sizce?"

"O ne iş yapıyor?" diye sordu Ganin.

"Şeytan bilir. Ama çok para kazanıyor. Neyse, görüyorsunuz işte, onun bir.. bir..."

"Ne var bunda kendinizi aşağılanmış hissedecek? Onun yetenekli olduğu konu başka, sizinki başka. Her neyse, zaten siz de onu küçük görüyorsunuzdur."

"Ama Lev Gleboviç," diye söylendi Podtyagin, "onu küçük görmekte haklı değil miyim? Bu o kadar da korkunç değil, korkunç olan, onun gibi bir adamın bana para teklif etmeye cüret etmesi."

Sıkılmış yumruğunu açtı ve kırış kırış olmuş bir banknotu masanın üzerine fırlattı.

"Ve en korkuncu da, benim parayı almış olmam. Aferin bana, bakın tam yirmi mark, lanet olsun."

Yaşlı adam baştan ayağa tir tir titriyordu, ağzı açılıp kapanıyor, alt dudağının altındaki kırlaşmış küçük sakalı seğiriyor, etli parmaklarının uçlarını masada tıkırdatıyordu. Sonra iç çekip acı dolu hırıltılı bir ses çıkardı ve kafasını salladı.

"Peter Kunitsyn. Evet hâlâ unutmuş değilim. Derslerinde çok başarılıydı, alçak adam. Ve hep çok dakikti, cebinde her zaman bir saat taşırdı. Zilin çalmasına kaç dakika kaldığını ders sırasında bize parmaklarıyla gösterirdi. Üniversiteden altın bir madalyayla mezun oldu."

"Bunları hatırlamanız ne tuhaf, değil mi," dedi Ganin dalgın dalgın. "Düşünün bir, bazen hep yaptığımız günlük işleri bile hatırlamak garip geliyor insana; pek o kadar günlük iş olmasa da, birkaç saat önce olmuş bir şeyi örneğin."

Podtyagin ona keskin ama nazik bir bakışla baktı. "Ne oldu size Lev Gleboviç? Gözleriniz her zamankinden daha parlak görünüyor nedense. Yine mi âşık oldunuz yoksa? Evet bazı şeyleri hatırlayabiliyor olmamız tuhaf gerçekten. Ne güzel, nasıl da parlıyorsunuz mutlulukla, adeta mutluluk fışkırıyor gözlerinizden."

"Sizi görmeye gelmemin iyi bir sebebi var Anton Sergeyeviç."

"Benimse size sunabildiğim tek şey Kunitsyn oldu. Bunu bir uyarı olarak alın. Siz nasıldınız okuldayken?"

"Şöyle böyle," dedi Ganin gülümseyerek. "Petersburg'daki Bolşoy Akademisi'ni biliyor musunuz?" diye sürdürdü konuşmasını, yaşlı bir adamla konuşurken yapıldığı gibi, Podtyagin'in ses tonuna bürünerek. "Okulun avlusunu hatırlıyorum. Orada futbol oynardık. Bir merdiven boşluğuna yığılmış odunlar vardı. Bazen top gider bir kütüğe çarpardı."

"Biz daha çok beyzbol ve hırsız-katil oynamayı tercih ederdik," dedi Podtyagin. "Yaşam çabucak akıp gitti," diye de ekledi hiç beklenmedik bir şekilde.

"Biliyor musunuz Anton Sergeyeviç, bugün şiirlerinizin yayımlandığı o eski dergileri hatırladım. Ve huş ağaçlarını."

"Gerçekten mi?" Yaşlı adam, bakışlarında yumuşak ve hüzünlü bir alayla Ganin'e döndü. "O huş ağaçlarının uğruna bir ömür tükettim ben, tüm Rusya'ya tepeden bakardım. Şimdi şiir yazmayı bıraktığım için Tanrı'ya şükrediyorum. O defteri kapattım artık. O formları doldururken mesleğime 'şair' yazmaya bile utanıyorum. Bu arada, bugün işleri yine arapsaçına çevirdim. Bir memuru fena halde kızdırdım. Yarın oraya yine gitmek zorunda kalacağım."

Ganin ayaklarına bakarak, "Okulda, üst sınıflara geçtiğimde arkadaşlarım benim bir metresim olduğunu sanırlardı. Hem de ne metres. Sosyeteden bir hanımefendi. Bu nedenle bana saygı duyarlardı. Buna hiç sesim çıkmazdı. Çünkü dedikoduyu çıkartan bendim."

Podtyagin "Anlıyorum," diyerek kafasını salladı. "Sizde sanattan yana bir şeyler buluyorum Lyovuşka. Hoşlanıyorum bundan."

"Aslında inanılamayacak derecede saftım ve bundan dolayı da kendimi kötü hissetmezdim. Hatta bununla gurur bile duyardım, bana özel bir sır gibiydi. Gene de herkes çok deneyimli olduğumu düşünürdü. Fakat öyle fazla namusluluk

tasladığımı ya da utangaç olduğumu sanmayın sakın. Sadece hayatımdan memnun yaşıyor ve bekliyordum. Argolu konuşan ve daha 'kadın' sözcüğünde bile derin derin solumaya başlayan okul arkadaşlarımın hepsi kirliydi, avuç içleri terli terliydi. Kirli oldukları için onları küçümserdim. Tiksinti uyandıran uyduruk aşk maceraları anlatırlardı."

"İtiraf etmeliyim ki," dedi Podtyagin arzudan yoksun sesiyle, "ben ilk deneyimimi bir hizmetçiyle yaşadım. Çok tatlıydı, gözleri elaydı. İsmi Gloşa'ydı. Bu hikâye böyle sürüp gider."

"Hayır ben bekledim," dedi Ganin yumuşak bir ses tonuyla, "ergenliğin başlangıcından on altı yaşıma kadar, üç yıl diyelim. On üç yaşındayken, bir keresinde, saklambaç oynuyorduk, ben ve benim yaşımda başka bir çocuk gardırobun içinde birlikte saklanır bulduk kendimizi. Para karşılığında giysilerinin çıkarılmasına izin veren fıstıklar olduğunu söyledi bana karanlıkta. Onlara ne dendiğini tam olarak anlayamadım ve 'prinstitute',* yani prenslerle genç bayanların gittiği bir okul gibi bir şeyden söz ediyor sandım. Böylece kafamda onlar hakkında büyüleyici ve gizemli bir imaj yaratılmış oldu. Ama tabii sonra ne kadar yanılmış olduğumu anladım, çünkü Nevski'de kalçalarını sallayarak bir aşağı bir yukarı gezinen ve biz okullu çocuklara 'kalem' diye takılan kadınlarda hiçbir çekicilik bulamamıştım. Ve böylece üç yıl boyunca masumiyetimi kibirle koruduktan sonra, bekleyiş sona erdi. Yazdı, çiftlik evimizdeydik."

"Evet, evet," dedi Podtyagin, "her şeyi gözümde canlandırabiliyorum. Biraz basmakalıp belki ama ne de olsa on altı yaşın güzelliğini taşıyor; ormanda aşk."

Ganin ona merakla baktı, "Bundan daha güzel ne olabilir ki Anton Sergeyeviç?"

(*) "Prinstitute" ile, "fahişe" anlamına gelen "prostitude" arasında bir söz oyunu yapılmış – ç. n.

"Bilmiyorum sevgili dostum, bunu bana sorma. Yaşamımda olması gereken ne varsa şiirime kattım ben; şimdiyse her şeye yeniden başlamak için çok geç. Şu anda aklımda olan tek şey, her şeyin sonradan farkına varıp pişman olmaktansa, yaradılıştan ateşli, hayat dolu bir insan olmanın daha iyi olduğu. Eğer sarhoş olman gerekiyorsa bunu adabıyla yap ve yerle bir et orayı. İşte böyle düşünüyorum sevgili dostum."

"Benim yaşamımda bunlara da yer vardı," diyerek gülümsedi Ganin.

Podtyagin bir an düşünceye daldı. "Rus çiftliklerinden söz ediyordunuz, Lev Gleboviç; oraları yeniden göreceğinizi umuyorum. Ben ve yaşlı kemiklerim ise sonsuza dek burada kalacağız. Burada olmasa da Paris'te. Bugün hiç havamda değilim, affedin beni."

Her ikisi de susmuştu. Bir tren geçti. Uzak, çok uzaklarda bir lokomotif, vahşi, avutulamaz bir çığlık koyverdi. Perdesiz camların dışında, soğuk bir mavilikteydi gece. Lambanın ışığı ve masanın bu ışıkla aydınlanan bir köşesi yansımıştı cama. Podtyagin kamburunu çıkarmış oturuyordu, gri renkli başı öne eğikti, deriden bir sigara kutusunu evirip çeviriyordu elinde. Ne düşündüğünü anlamak olanaksızdı: Belki yaşamının ne kadar renksiz geçip gittiğini düşünüyordu, belki de yaşlandığını; geceleyin ışık nasıl apaçık yansıyorsa pencereye, hastalık ve yoksulluk da öyle kapkara büyüyordu imgeleminin gözünde. Belki pasaportunu ve Paris'i düşünüyordu, belki de ayakkabısının burnunun halıdaki desene tamı tamına uyduğunu; suratını asıp, kim bilir, belki de, keşke şimdi soğuk bir şişe bira olsa diye düşünüyordu, ya da konuğunun, konukseverliğini nasıl hiçe saydığını.

Ganin onun öne eğik başına ve kulaklarındaki yaşlılık tüylerine bakarken aniden öyle bir hüzün duydu ki, canı ne Rusya'daki yazdan ne de bahçedeki patikalardan söz etmek

istedi, özellikle de önceki gün olan şaşırtıcı şeyi anlatmak hiç gelmedi içinden.

"Ben gideyim artık. İyi uykular Anton Sergeyeviç."

Podtyagin "İyi geceler Lyovuşka," diyerek iç çekti. "Sohbetimizden büyük zevk aldım. En azından siz Kunitsyn'in parasını aldığım için beni hor görmüyorsunuz."

Ganin son anda kapının önünde durdu ve "Biliyor musunuz Anton Sergeyeviç, harika bir insanla beraberim. Şimdi ona gidiyorum. Çok mutluyum," dedi.

Podtyagin onu yüreklendirircesine kafasını salladı. "Anlıyorum. Ona saygılarımı iletin. Onu tanıma mutluluğuna erişemedim, ama gene de saygılarımı iletin kendisine."

VI

Tuhaftır ama, onu ilk ne zaman gördüğünü tam olarak hatırlayamıyordu. Belki ailesinin mülkü olan çiftlik ambarında düzenlenen bir hayır konserinde, belki de bundan daha önce ilişmişti gözüne. Gülüşü, yumuşak yüz hatları, esmer yüzü ve iri dalgalı saçları, her nasılsa hiç yabancı gelmiyordu Ganin'e; yerel bir askerî hastanedeki (Birinci Dünya Savaşı var gücüyle sürüp gitmekteydi) bir tıp öğrencisi, ona, on beş yaşındaki bu kızı 'tatlı, hem de olağanüstü' diye tanımlamıştı – ama bu söz konserden önce söylenmişti. Ganin'in şimdi belleğine işkence çektirmesi boşunaydı, ilk karşılaşmalarını gözünün önüne getiremiyordu bir türlü. Aslında onu öyle özlemle beklemiş, tifüsten sonra neşe içinde geçen günlerde öyle çok düşünmüştü ki, onu gerçekte görmeden önce, imgesi çoktan oluşmuştu kafasında. Şimdi, yıllar sonra, imgeleminde var olan karşılaşmalarıyla gerçek dünyada yer alan karşılaşmalarının öylesine iç içe geçtiğini, birbirlerine öylesine karıştıklarını hissediyordu ki, hangisinin gerçek hangisinin hayal olduğu ayırt edilemez hale gelmişti; çünkü, gerçekte yaşayan biri olarak o kız, kendisini önceden haber ve-

ren o imgenin, Ganin'in kafasındaki imgenin kesintisiz bir devamıydı.

O temmuz akşamında, Ganin, gıcırdayan demir kapıyı iterek açtı ve dışarıya, alacakaranlığın maviliğine çıktı. Bisiklet alacakaranlıkta kolaylıkla yol alıyordu, tekerlekler yol kenarındaki sert toprağa dokundukça, bir tür fısıltı çıkarıyordu. Karanlık ahırların yanından süzülerek geçerken, sıcak bir nefes, bir horultu ve yer değiştiren bir toynağın hafif tıkırtısı geldi içeriden. Daha ileride, her iki yanından huş ağaçları sarıp sarmalamıştı yolu; sessizdiler o saatte. Sonra harman yerinde için için yanan bir ateşin alevi gibi cılız bir ışık parladı tarlanın ortasında; karanlık insan şekilleri, tenha ambara doğru, neşeli mırıltılarla, ırmak gibi sürüklenip akıyorlardı.

Sıra sıra koltuklar yerleştirilmişti; öndeki sahnenin ışığı, kafa ve omuzların üzerinden akıyor, insanların gözlerinde oynaşıyordu; içerisi karamel ve gazyağı kokuyordu. İnsanların çoğu, yüzlerini yukarıya doğru çevirmişlerdi, arka tarafta köylü kadınlarla erkekler vardı, ortada Almanlar, önde ise kraliyet parkından ödünç alınmış beyaz sıralarda oturan, köydeki askerî hastaneden yirmi kadar hasta; sessiz ve somurtkandılar. Saçları kırpık kırpık kesilmişti, yusyuvarlak kafalarının griye çalan maviliğindeki saçsız kısımlar yama gibi duruyordu. Çam dallarıyla süslü duvarların kimi yerlerinde çatlaklar vardı. Yüksek ağaç kütüğü yığınlarının üzerine tırmanmış köylü çocukların kara gölgeleri ile yıldızlı gece gözetliyordu içerisini bu çatlaklardan.

Petersburg'dan getirilen bas sesli opera sanatçısı, at yüzlü, çelimsiz bir adamdı. Derinden gelen sesi gürledi; köy okulu korosu, diyapazonun vuruşlarıyla, nakaratlarda ona eşlik ediyordu.

Sıcak sarı parlaklığın içinde, kırmızının kıvrımlarından ve gümüşsü eşarplarda gözle görünür bir biçimde cisimleşen seslerin, kırpılan gözkapaklarının, rüzgârın bir üfürü-

güyle tavanda kıpırdaşan gölgelerin, kocaman kalabalık ambardaki bütün o baş ve omuzların arasından, Ganin yalnızca bir tek şey görüyordu: Siyah kurdeleyle bağlanmış, hafifçe dağınık kahverengi bir saç örgüsüne dikmişti gözlerini; saçların genç kızlara özgü o yumuşak, koyu parlaklığını okşuyordu gözleriyle. Kız, yanında oturan arkadaşına dönüp çabucak beliren bir gülümsemeyle baktığında, esmer tenli yanaklarını, Tatar gözlerindeki pırıltıyı, gülerken açılıp kapanan burun deliklerinin ince kıvrımlarını da görebiliyordu Ganin. Konser sona erdiğinde, Petersburg'dan gelen bas sesli sanatçı, değirmen sahibinin çimenlerin üzerine gizemli bir ışık salan kocaman arabasına bindirildi ve araba, uyuklamakta olan bir huş ağacının, çayın üzerindeki asma köprünün gözlerini saçtığı ışıklarla kamaştırarak uzaklaşıp gitti. İyi giyimli seyirciler güruhu ise beyaz fraklarından çıkan neşeli hışırtılarla, çiy yüklü yoncaların arasından lacivert karanlığa karıştı; içlerinden biri, karanlıkta yaktığı kibriti, kavuşturduğu ellerinin arasından yüzüne yaklaştırıp sigarasını yaktı; Ganin heyecanlı bir halde, yalnızlığının içinde eve doğru yürüdü; selesinden ittiği bisikletinin tekerlekleri hafifçe gıcırdıyordu.

Çiftlik evinin bir kanadında, kilerle kâhya odasının arasında genişçe bir yer kaplayan eski usul bir hela vardı, helanın penceresi bahçenin tenha bir kısmına bakıyordu, burada gölgelik oluşturan teneke çatının altındaki kuyudan bir çift kara çıkrık yükseliyor, üç kuru kavağın çıplak sarmal kökleri arasından geçen tahta bir yalak bulunuyordu. Pencere, vitray camın üzerine çizilmiş kara bıyıklı, güçlü bacak kasları belirgin bir şövalye resmiyle süslenmişti. Şövalye, kadife kordonun yanında asılı duran teneke gaz lambasının loş ışığında tuhaf bir biçimde parlıyordu. Kordon çekildiğinde, meşe oturağın gizemli derinliklerinden su gurultuları ve derin çağıltılar geliyordu. Ganin pencerenin kanadını itip aç-

tı ve dertop olup kendini pencerenin kenarındaki çıkıntıya sığdırdı; kadife kordon ağır ağır sallanıyor, kara kavakların arasından görünen yıldızlı gök, insanın derin derin iç çekmesine neden oluyordu. Ganin bu fazla hazin helanın penceresinin çıkıntısında otururken, narin ensesine siyah bir kurdele iliştirilmiş olan kızla belki de hiç tanışamayacağım düşünüyor ve Fet'in bir şiirinde olduğu gibi, bülbül sesinin kavaklarda titreşmesini boşuna bekliyordu. İşte o anı, Ganin bütün yaşamındaki en yüce ve en önemli olay olarak düşünüyordu şimdi. Onu ikinci kez ne zaman gördüğünü hatırlayamıyordu, ya ertesi gün, ya da bir hafta sonra görmüştü.

Günbatımında, akşam çayından önce, Ganin üstü kösele kaplı, yaylı üçgenin üzerine atladığı gibi, gidonların üzerine eğilmiş ve bisikletini dosdoğru batıdaki ateşten topa doğru sürmüştü. Hep aynı rotayı izlerdi; çam ormanıyla ayrılmış iki küçük köyün arasından anayola çıkış ve tarlaların arasından geçip, bir asır önce Ryleev'in şarkılarına konu olan Oredezh Nehri üzerindeki Voskresensk köyünden eve geri dönüş. Bu yolu ezbere biliyordu; şimdi dar ve pürüzsüzdü, tehlikeli bir uçurumun yanından geçiyordu, biraz sonra, yol çakıl taşlarıyla kaplanıyor, taşlar ön tekerleği zıplatıyor; kimi yerlerde hain tekerlek izleriyle çentilmiş, sonra yine pürüzsüz toprak, sımsıkı ve pembe renkte; gözü kapalı biliyordu o yolu, hisleriyle tanıyordu; o yol bir canlı gibiydi onun için ve bisikletini üzerinde ustaca sürüyor, gevşek pedalları hışırtılı bir boşluğa doğru çeviriyordu.

Akşam güneşi kırmızı alevinin uzun şeritleriyle çam koruluğundaki kabuklu gövdeleri sarıp sarmalamıştı. Çiftlik evlerinin bahçelerinden kriket toplarına vurulduğu zaman çıkan sesler geliyor, küçük sinekler ağzına gözüne girip duruyordu.

Kimi zaman, anayolda, yol yapımında kullanılan taşlardan oluşmuş küçük bir piramidin üzerinden yükselen, tahta-

sı gri şeritler halinde soyulmuş ve yalnızlığından ötürü tatlı tatlı mırıldanan telgraf direğinin yanında dururdu. Bisikletine dayanır, tarlaların üzerinden yalnızca Rusya'ya özgü, salkım saçak, yaprakları testere dişli, uzak ve kara ağaçlardan birine bakardı. Üzerlerinde uzanan altın rengi gök, tutuşmuş bir yelpaze gibi ışınlar saçan, uzun leylak renkli tek bir bulutla kesintiye uğramıştı. Göğe bakarken ve uzak bir köydeki ineğin neredeyse hülyalı mölemesini dinlerken, bunların hepsinin, şu gökyüzünün, tarlaların, mırıldanan telgraf direğinin ne anlama geldiğini kavramaya çalışırdı; tam kavrama noktasına geldiğini hissetmişken, birden başı döner ve o anda kendini açıkça belli eden bitkinlik, dayanılmaz bir hal alırdı.

O kızın nerede karşısına çıkacağı konusunda hiçbir fikri yoktu; yolun neresinde, bu korulukta mı yoksa öbüründe mi karşılaşacaklarını hiç bilmiyordu. Onun Voskresensk'te yaşadığını biliyordu; kendisiyle aynı zamanda, ıssız ve güneşli bir akşamda yürüyüşe çıkabilirdi. Ganin aniden onun uzakta yürüdüğünü fark etti ve aynı zamanda kalbinin çevresinde bir ürperti duydu. Çabuk çabuk yürüyordu, mavi eteklik ve beyaz bir bluz giymişti, elleri ceketinin ceplerindeydi. Ganin bisikletiyle ona rüzgâr gibi yetiştiğinde, yalnızca arkasından dalgalanan mavi kumaşın kıvrımlarını ve iki kanat gibi açılan siyah ipek kurdeleyi görebildi. Yanından kayarak geçerken yüzüne hiç bakmadı, sanki bisikletini sürmeye dalmış gibi yaptı, oysa bir dakika önce karşılaşmalarını hayal ederken, ona gülümseyip selam vereceğine dair kendi kendine yemin etmişti. O günlerde onun garip, yankılı bir ismi olması gerektiğini düşünüyordu ve yine o tıp öğrencisinden adının Maşenka olduğunu öğrendiğinde hiç şaşırmadı, sanki daha önceden biliyordu; o küçük, basit isim, onun için yeni bir ses, büyüleyici bir önem kazandı.

"Maşenka," diye fısıldadı Ganin, "Maşenka." Derin bir soluk alıp tuttu, kalp atışlarını dinledi. Sabah saat üç sularıydı, tren geçmediği için ev yerli yerinde duruyordu. Sandalyenin üstüne tersinden fırlatıp attığı, dua ederken kaskatı kesilip kalmış bir insan gibi kolları iki yana açılmış gömleğinin beyaz silueti, karanlıkta, havada asılı duruyor gibiydi.

Ganin o üç heceye, bir zamanlar sahip oldukları bütün o müziği sığdırmaya çalışarak "Maşenka," dedi bir kez daha. Rüzgâr, telgraf direğinin mırıltısı ve mutluluk bir araya geldiğinde, o sözcüğe hayat veren gizli sesi oluşturuyorlardı.

Sırtüstü yatmış, geçmişini dinliyordu ki, yan odadan, alçak sesle söylenen, münasebetsiz bir nı-nını sesi geldi. Alfyorov cumartesiyi bekliyordu.

VII

Ertesi gün, yani çarşamba gününün sabahı, Erika'nın pas renkli pençesi, 2 Nisan numaralı odanın kapısının altından içeriye uzun, mor renkli bir zarf uzattı. Ganin, düzgün, büyük ve dalga dalga el yazısını hemen tanıdı ve hiç aldırış etmedi. Pul, zarfın üzerine baş aşağı yapıştırılmıştı ve Erika'nın şişko başparmağı zarfın köşesinde yağlı bir iz bırakmıştı. Zarf buram buram parfüm kokuyordu. Ve Ganin mektuba parfüm sıkmanın, caddede karşıdan karşıya geçerken insanın ayakkabılarına parfüm sıkmasından hiçbir farkı olmadığını düşündü. Yanaklarını şişirip içine çektiği havayı dışarı verdi ve açılmamış mektubu cebine attı. Birkaç dakika sonra mektubu cebinden çıkardı, arkasını çevirip masanın üzerine fırlattı. Sonra odayı bir-iki kere boydan boya arşınladı.

Pansiyondaki bütün odaların kapıları açıktı. Sabah yapılan işlerin sesleri, her odanın içinden geçme hakkına sahip trenlerin gürültüsüne karışıyordu. Sabahları evde olan Ganin, genellikle odasını kendi süpürür, yatağını kendi toplardı. Birden odasını iki gündür temizlemediğini hatırladı. Ko-

ridora bir süpürgeyle faraş almaya çıktı. Elinde kovayla yanından fare gibi sıyrılıp geçen Lydia Nikolaevna, ona, "Erika mektubunuzu verdi mi?" diye sordu. Ganin kafasını sessizce öne eğdi ve meşe konsolun üzerinde duran uzun saplı süpürgeyi aldı. Aynada kapısı sonuna dek açık olan Alfyorov'un odasının yansımasını gördü. Yana yatık bir koni şeklindeki parlak toz kümesi, masanın köşesinden ileriye doğru uzanıyordu.

Ganin, kendisine ilk defa Alfyorov tarafından gösterilen, sonra da Klara kendisini rahatsız etmeden önce büyük bir heyecanla yalnız başına incelediği fotoğrafları, acı veren bir netlikle gözünün önünde canlandırdı. O fotoğraflarda Maşenka tıpkı Ganin'in hatırladığı gibiydi; kendi geçmişinin şimdi başka birinin çekmecesinde yattığını düşünmek korkunç geliyordu ona.

Kapının çarpılarak kapatılmasıyla, aynadaki yansıma kayboldu. Lydia Nikolaevna mini mini adımlarla koridordan pıtır pıtır geçerken, kapıyı itip kapatmıştı.

Ganin elinde bir süpürgeyle kendi odasına döndü. Masanın üzerinde mor bir dikdörtgen duruyordu. Ganin o zarfın ve aynadan görünen masanın yaptığı çağrışımla, bavulunun dibinde, Kırım'dan getirdiği otomatik tabancanın yanında duran siyah cüzdanın içinde sakladığı o eski mektupları hatırladı.

Masanın üzerindeki uzun zarfı kaptığı gibi dirseğiyle pencereyi iterek sonuna kadar açtı ve güçlü parmaklarıyla mektubu boydan boya yırtarak iki parçaya ayırdı, sonra her iki parçayı da daha küçük parçalara ayırıp rüzgâra doğru savurdu. Küçük kâğıt parçaları, ışıltılar saçarak, kar taneleri gibi güneşli boşluğa savruldular. Ufak bir parça da gelip pencerenin kenarına kondu. Ganin bunun üzerinde yazan şu yarım yamalak satırları okudu:

bi ki, affe
şk. Ben yal
nin mutlu ol

Bir fiskede bu parçayı da kömür, bahar ve engin boşlukların kokusunu taşıyan avluya düşürdü. Ferahlama duygusuyla omuzlarını silkerek odasını temizlemeye başladı.

Sonra öğle yemeği için birbiri ardına *pansiyona* dönen arkadaşlarının seslerini, Alfyorov'un yüksek sesle güldüğünü, Podtyagin'in alçak sesle bir şeyler mırıldandığını duydu. Onlardan kısa bir süre sonra koridorda beliren Erika, gonga vurarak bitkin, madenî bir ses çıkardı.

Yemeğe giderken kendisine korkulu bir bakış fırlatan Klara'yla karşılaştı Ganin ve öyle güzel, nazik bir şekilde gülümsedi ki, Klara şöyle düşündü: "Ne var yani hırsızsa, onun gibisi yok." Ganin kapıyı açtı, Klara kafasını eğip onun önünden yemek odasına girdi. Diğerleri oturmuşlardı bile, Lydia Nikolaevna ise küçük buruşuk elinde kocaman bir kepçe tutmuş, kâselere kederle çorba dolduruyordu.

Podtyagin bugün de bir başarı elde edememişti; yaşlı adamın gerçekten de hiç şansı yoktu. Fransızlar ülkeye girmesine izin vermişlerdi, fakat Almanlar nedense bir türlü çıkmasına izin vermiyorlardı. Bu arada yalnızca yolculuğa yetecek kadar parası kalmıştı ve bu rezillik bir hafta daha sürecek olursa, geçinmek için bu parayı da harcamak zorunda kalacak, o zaman da para Paris'e gitmesine yetmeyecekti. Çorbasını tüketirken, hüzünlü, düşünceli bir alayla nasıl oradan oraya yollandığını, istediğini nasıl bir türlü anlatamadığını ve sonunda yorgun ve çileden çıkmış bir memurun kendisini nasıl haşladığını anlatıyordu.

Ganin kafasını kaldırdı ve "Yarın ben de sizinle geleyim Anton Sergeyeviç. Harcanacak çok zamanım var. Onlarla anlaşmanıza yardımcı olurum," dedi.

Ganin'in Almancası iyiydi gerçekten.

"Ah, çok teşekkür ederim," diye karşılık verdi Podtyagin ve bir gün önce olduğu gibi Ganin'in yüzündeki o tuhaf ışıltının farkına vardı. "Tam iki saatimi kuyrukta bekleyerek geçiriyorum ve gene de elim boş dönüyorum. Neredeyse ağlayacağım. Teşekkürler Lyovuşka."

"Karın da bu sıkıntıları çekiyor olsa gerek," diye söze başladı Alfyorov. İşte o zaman Ganin'e daha önce hiç olmamış bir şey oldu. Alnını gıdıklayan bir kızarıklığın önlenemez bir biçimde yüzüne yayıldığını hissetti; sanki çok fazla sirke içmişti. Yemeğe gelirken, bu insanların, hayali sürgün yaşamındaki bu hayaletlerin, gerçek yaşamı –Maşenka– hakkında konuşacakları hiç aklına gelmemişti. Geçen gün, yemekte, diğerleriyle birlikte Alfyorov'un karısına güldüğünü dehşet ve utançla hatırladı. Bugün yine birisi gülebilirdi.

"Aslında çok beceriklidir," diyordu Alfyorov o sırada. "Kendi ayaklarının üzerinde durabilir. Benim küçük karıcığım kendisine nasıl bakacağını bilir."

Kolin ve Gornotsvetov birbirlerine bakıp kıkırdadılar. Ganin bir ekmek topunu masanın üzerinde sessizce yuvarladı; suratı asıktı. Neredeyse kalkıp gidecekti ama kendisini tuttu. Kafasını kaldırıp Alfyorov'a bakmaya zorladı kendisini, ona baktığı zaman Maşenka'nın bu seyrek küçük bıyıklı, parlak patates burunlu adamla nasıl olup da evlenebildiğine şaştı. Maşenka'yı okşamış, onun dudaklarının dokunuşunu, şakalarını, kahkahasını, davranışlarını bilen ve şimdi onu bekleyen bir adamın yanında oturuyor olduğu düşüncesi berbat bir düşünceydi; fakat bununla birlikte, Maşenka'nın derin ve eşsiz kokusunu ilk olarak kocasına değil de kendisine sunmuş olduğunu hatırlamak, heyecan uyandıran bir gurur veriyordu.

Yemekten sonra yürüyüşe çıktı, sonra da bir otobüsün üst katına. Aşağıda, sokaklarda küçük kara şekiller, güneşin ay-

dınlattığı ışıltılı asfaltta oraya buraya koşuşturuyor, otobüs sallanıp gürlüyordu. Ganin, bu önünden akıp geçen yabancı şehrin, hareketli bir resimden başka bir şey olmadığım hissetti.

Eve döndüğünde, Podtyagin'in Klara'nın kapısını çaldığını gördü, Podtyagin de Ganin'e bir hayalet gibi göründü; kendisine yabancı ve kendisiyle hiçbir ilintisi olmayan bir şey gibi.

"Arkadaşımız yine birine âşık olmuş," dedi Anton Sergeyeviç, Klara'yla çay içerken kafasını kapıdan yana sallayarak. "Bu kişi siz misiniz yoksa?"

Klara başını öteye çevirdi; büyük göğüsleri bir inip bir kalkıyordu. Bunun doğru olacağına inanmıyordu, bu onu korkutuyordu, başkalarının masasını karıştıran Ganin'den korkuyordu, ancak gene de Podtyagin'in sorusu onu mutlu etmişti.

Podtyagin çayını üfler, gözlük camlarının arasından Klara'ya yan yan bakarken, "Size âşık değil, değil mi Klaroşka," diye sorusunu yineledi.

"Dün Lyudmila'dan ayrıldı," dedi Klara, birden bu sırrı Podtyagin'e açabileceğini hissetmişti.

Çayını hoşnutlukla yudumlarken "Ben de öyle düşünmüştüm," diye kafa salladı yaşlı adam.

"Ortada bir şey olmasa, gözleri bu kadar parlak görünmezdi. Eskisinden kurtulup bir yenisine başlamak. Bana bugün ne önerdiğini duydunuz mu? Yarın benimle birlikte karakola kadar gelecekmiş."

"Bu akşam Lyudmila'yı göreceğim," dedi Klara. "Zavallı kız, telefonda sesi ölü gibi çıkıyordu."

Podtyagin iç çekti. "Ah, gençlik işte. O kız zamanla bunun da üstesinden gelir. Hiçbir yara almadan hem de. Başa gelen her şey, kişiyi en iyisine götürmek için bir adımdır. Bana gelince Klaroşka, ben yakında öleceğim."

"Tanrı aşkına Anton Sergeyeviç! Neler saçmalıyorsunuz öyle."

"Hayır, saçmalık değil bu. Dün akşam bir kriz daha atlattım. Bir an kalbim ağzıma geldi, başka bir an yatağın altındaydı."

"Zavallı siz," dedi Klara endişeyle. "Bir doktora gitmelisiniz mutlaka."

Podtyagin gülümsedi. "Şaka yapıyordum. Tam tersine, son zamanlarda kendimi çok daha iyi hissediyorum. Kriz falan da geçirmedim. Öylesine uydurdum bunu, sırf kocaman gözlerinizin daha da büyüdüğünü görmek için. Rusya'da olsaydık Klaroşka, ya bir kasaba doktoru ya da durumu iyi bir mimar size kur yapardı. Söyleyin bana, Rusya'yı seviyor musunuz?"

"Hem de nasıl."

"Evet, Rusya'yı sevmeliyiz. Biz göçmenlerin sevgisi olmasa, Rusya'nın işi bitik demektir. Oradaki insanların hiçbiri sevmiyor orayı."

"Yirmi altı yaşıma geldim," dedi Klara. "Her sabah daktilo yazıyorum ve haftanın beş günü saat altıya kadar çalışıyorum. Çok yoruluyorum. Berlin'de çok yalnızım. Ne dersiniz Anton Sergeyeviç, sizce bu böyle daha ne kadar sürecek?"

"Bilmiyorum, sevgili Klara," diyerek iç çekti Podtyagin. "Bilseydim size söylerdim, ama inanın bilmiyorum. Ben de çalıştım. Burada bir dergi çıkarılmasına ön ayak oldum. Şimdiyse dergide yayınlatacak hiçbir şeyim yok. Sadece Paris'e bir an önce varabilmek için Tanrı'dan medet umuyorum. Orada yaşam daha özgür ve daha kolay. Siz ne dersiniz? Sizce varabilecek miyim oraya?"

"Tabii ki varacaksınız Anton Sergeyeviç. Yarın her şey hallolacak."

Podtyagin, erimemiş bir şeker parçasını karıştırırken ve bu gözenekli parçada Rusya'ya özgü, daha çok baharda eriyen karı hatırlatan bir şeyler olduğunu düşünürken, "Galiba yaşam daha özgür ve ucuz," dedi.

VIII

Lyudmila'dan ayrıldıktan sonra, Ganin'in günleri boşalmıştı, ancak yapacak bir şeyi olmamasından sıkıntı duymuyordu. Anılarına öylesine gömülmüştü ki, zamanın farkında bile değildi. Belki gölgesi Frau Dorn'un *pansiyonunday*dı ama, kendisi Rusya'daydı. Anılarını gerçekmişçesine yeniden yaşıyordu. Onun için zaman, kat kat açılan anılarda bir gezintiydi. Maşenka'yla geçmişte kalan ilişkisi sadece üç gün veya bir hafta değil, daha uzun sürmüş olmasına rağmen, gerçek zamanla geçmişi yeniden yaşadığı diğer zaman arasında herhangi bir fark görmüyordu; çünkü belleği her anı yaşamıyor, hatırlamaya değmeyecek boş uzamları atlıyor, sadece Maşenka'yla ilgili olanları seçiyordu. Böylece geçmiş yaşamla şimdiki yaşam arasında hiçbir ayrılık kalmıyordu. Geçmiş, bu yeni haliyle Berlin'deki günlük yaşamının içinden akıp gidiyor gibiydi. Ganin şimdiki zamanda ne yapıyor olursa olsun, o diğer yaşam bıkmak bilmeden onu yatıştırıyordu.

Bu sadece anıların bir tekrarı değil; gerçeğe çok daha yakın, gölgesinin Berlin'de sürdürdüğünden çok daha yoğun

bir yaşamdı. İncelik ve içtenlikle korunarak gelişen harika bir destandı bu.

Kuzey Rusya'da daha ağustosun ikinci haftasında bile, havada sonbaharın dokunuşu hissedilir. Ara sıra, küçük sarı bir yaprak düşer bir huş ağacından; çoktan hasat edilmiş geniş tarlalar sonbahara özgü o parlak ve boş görünümü kazanır! Ormanın kıyısındaki açıklıkta, harmancılar tarafından bırakılmış uzun otlar parıltılı yüzlerini rüzgâra verir, miskin arılar mis çiçeklerinin mor döşeklerinde uyuklar. Ve bir akşamüstü, parktaki bir kulübede...

Evet, kulübede. Kulübe, derenin üzerinde, çürümüş kazıkların üzerinde duruyordu; söğüt ağacının çiçekleri ve çam yaprakları yüzünden kayganlaşan yaya köprüsü üzerinden, derenin her iki yakasından da ulaşılabilirdi.

Elmas şeklindeki küçük pencerelerine farklı renklerde camlar takılmıştı: Diyelim ki mavi olanından baktınız, o zaman dünya kendinden geçmiş bir halde donup kalmış gibi görünürdü; sarısından bakınca her şey fazlasıyla neşeli; kırmızısındansa, gökyüzü pembe, yapraklar şarap kadar koyu bir renkte görünürdü. Camların bazıları kırıktı. Sivri uçları bir örümcek ağıyla birbirine bağlanmıştı. Kulübenin içi beyaza boyalıydı; özel mülk olan bu parka gizlice giren çiftlik evlerindeki tatilciler, duvarlara ve açılır kapanır masanın üzerine kurşunkalemle bir şeyler çiziktirmişlerdi.

Bir gün Maşenka ve onun yanında sönük kalan iki kız arkadaşının da buraya yolları düştü. Ganin onlara ilkin ırmağın kenarındaki patikada rastladı ve bisikletiyle o kadar yaklaştı ki, Maşenka'nın arkadaşları çığlık atarak kenara sıçradılar.

Parkın çevresinde bir tur atıp ortasından geçti, sonra da uzaktan, yaprakların arasından, kulübeye girişlerini seyretti. Bisikletini bir ağaca yaslayıp arkalarından içeriye girdi.

"Burası özel mülktür," dedi, alçak, boğuk bir sesle. "Girişteki tabelada yazıyor, görmediniz mi?"

Maşenka buna karşılık bir şey söylemedi, gözlerinde haylaz bir ifadeyle Ganin'e bakıyordu. Ganin silik yazılardan birini gösterip "Bunu siz mi yazdınız?" diye sordu. "3 Temmuz'da Maşenka, Lida ve Nina bu kulübede oturup fırtınanın dinmesini beklediler."

Bunun üzerine kızların üçü de kahkahaya boğuldular, sonradan Ganin de onlara katıldı. Ganin pencerenin yanındaki masaya oturup ayaklarını boşlukta sallamaya başladı ve siyah çoraplarından birinin bilekten yırtık olduğunu kızgınlıkla fark etti. Örümcek ağındaki pembe deliğe işaret eden Maşenka, aniden, "Bakın bakın, güneş çıktı," dedi. Fırtınalardan, çiftlik evlerinde yaşayan insanlardan, Ganin'in tifüs geçirmiş olmasından, askerî hastanedeki komik öğrenciden ve konserden konuştular.

Maşenka'nın hayranlık duyulacak kaşları kıpır kıpırdı, esmer yüzündeki ayva tüyleri özellikle yanaklarına sıcacık, hafif bir renk katıyordu; konuşurken burun delikleri açılarak kısacık gülüşleri içine çekiyor, bir otun sapındaki tatlı sıvıyı emiyordu; gırtlaktan gelen pürüzlü bir sesle çabuk çabuk konuşuyor, açıkta kalan boynundaki gamze titreşiyordu.

Akşam olunca Ganin köye kadar onlara eşlik etti ve ormanın yemyeşil otlarla kaplı bir patikasından geçerlerken, topal bir bankın yanında durup ifadesiz bir yüzle onlara şöyle dedi: "Makarna İtalya'da yetişir. Henüz büyümemişken ona *vermiçelli* derler. Bu da İtalyancada 'Mike'ın kurtları' demektir."

Ganin hepsini birden ertesi gün sandal gezintisine davet etti; ama Maşenka, yanında arkadaşları olmadan geldi. Ganin, tahta iskeleye bağlı büyük, ağır, maun sandalın gıcırdayan halatını çözdü, muşambasını kaldırdı, ıskarmozları sıkıştırdı, uzun bir kutudan kürekleri çıkardı ve lastik milli çelik oyuğuna oturttu.

Biraz öteden su değirmeninin savak kapaklarının tekdüze gürültüsü duyuluyor; dökülen suyun kıvrım kıvrım köpük-

leri ve yakınında yüzen çam kütüklerinin turuncumsu parlaklığı ayırt edilebiliyordu.

Maşenka dümene geçti. Ganin kürekleri çekerek, akçaağaç dallarının kara göz delikleri gibi yansımalar yaptığı suda yavaş yavaş ilerlemeye başladı; çevrelerinde koyu mavi yusufçuklar uçuşuyordu. Sonra Ganin, sandalı ırmağın ortasına doğru çevirdi; deniz yosunlarının kumaş gibi kapladığı adacıkların arasında desenler çizerlerken, Maşenka tek eliyle dümen halatının iki ucunu birden tutuyor, suya sarkıttığı diğer eliyle de nilüferlerin parlak sarı başlarını çekiştiriyordu. Ganin'in kürekleri her çekişinde ıskarmozlar gıcırdıyor, bir öne bir geriye yaslanıp eğilirken, kıç tarafta kendisine dönük oturan Maşenka, kendisiyle birlikte soluk alıp veren beyaz bluzunun üstündeki gemici mavisi ceketiyle Ganin'e bir yaklaşıyor bir uzaklaşıyordu.

Şimdi ırmağın sol tarafındaki yüzeyinde, üzerinde salkım salkım çam ağaçları büyümüş toprak yansıyordu. Kırmızı kayalıklara isim ve tarihler kazınmıştı, bir yerinde de on yıl önce birisinin çizdiği, elmacıkkemikleri çıkık bir surat resmi vardı. Yumuşak bir eğimle aşağıya inen sağ tarafta ise, benek benek huş ağaçlarının arasında parça parça mor renkli süpürgeotları vardı. Bir köprünün altından geçerlerken, sandalı soğuk bir karanlık çevreledi; yukarıdan toynak ve tekerlek vuruşları geliyordu; sandal süzülerek dışarıya çıkarken göz kamaştıran güneş, küreklerin uçlarında parıldadı ve alçak köprünün üzerinden geçmekte olan, saman taşıyan bir at arabasını ve yeşil bir tepenin başına taç gibi oturtulmuş İskenderiye tipi ahşap bir çiftlik evinin beyaz sütunlarını açığa çıkardı. Sonra her iki taraftan da suyun kıyılarına kadar inen koyu orman belirdi ve sandal, hafif hışırtılarla kamışların arasından süzüldü.

Evde hiç kimsenin bu gezintiden haberi yoktu, uzakta tam bir yıldır devam eden savaştan çok az etkilenerek sürüp git-

mekteydi yaşam, yaz günlerinin o sevilen, bildik haliyle. Bir galeriyle kanatlardan birine bağlanan, ikiz verandalarındaki pencereleri buzlu camlı, gri-yeşil renkteki, eski, ahşap ev, çiçek tarhlarının kaliteli kara toprağını çevreleyen parkın portakal rengi halka halka patikalarına bakıyordu. Beyaz mobilyalı çalışma odasında, gül desenli masa örtüsünün üzerinde, eski dergilerin ebrulu ciltleri duruyor; eğik duran, oval çerçeveli bir ayna, sarı parke taşlarını yansıtıyordu; duvarlardaki gümüşlü levha üzerine basılı fotoğraflar ise dimdik duran beyaz piyano çın çın öterek yine hayat bulduğunda, onu dinleyecek gibiydiler.

Akşamları, uzun boylu, mavi üniformalı, pamuk eldivenli uşak, ipek gölgelikli lambayı verandaya taşır ve Ganin çay içip tuzsuz lor peyniri atıştırmak için evin, taş basamakların yanından aşağı bahçeye inen, kara defne ağaçlarının bulunduğu, yerde hasır serili, aydınlatılmış verandasına gelirdi.

Ganin artık her gün, ırmağın uzak bir köşesinde, yeşil tepenin üzerinde, terk edilmiş beyaz konağın bulunduğu yerde Maşenka'yla buluşuyordu. Orada başka bir park daha vardı; kendi evlerinin çevresindekinden daha büyük ve daha vahşi bir park.

Bu diğer konağın önünde, ıhlamur ağaçlarının altında, ırmağa bakan geniş bir taraçada birkaç bank ve yağmur suyunu akıtması için ortası delikli, yuvarlak, demir bir masa bulunuyordu. Buradan, uzaklardaki ırmağın üzeri yosun tutmuş bir kıvrımının üzerinden geçen ikinci bir köprü ve Voskresensk'e giden yol görülebiliyordu. Bu taraça, onların en sevdikleri yerdi.

Bir keresinde, orada, yağmurlu, fırtınalı bir günün ardından, akşamüstü buluştuklarında, o bahçe masasının üzerine kabaca bir şeyler çiziktirilmiş olduğunu gördüler. Köyün kabadayısı, isimlerinin harflerini kısa bir sözcükte ace-

mice birleştirmiş, üstelik onu da yanlış yazmıştı. Sözcük sabit mürekkepli kalemle yazılmış ve yağmurdan hafifçe bulanmıştı. Masanın üzerine dallar, yapraklar düşmüş, kuş pislikleri bulaşmıştı.

Masa onlara ait olduğu ve buluşmalarıyla kutsandığı için, bu sözcüğü, yapraklarla sessizce silmeye koyuldular. Masanın bütün yüzeyi komik bir leylak rengine dönüşüp Maşenka'nın parmakları sanki biraz önce yabanmersini toplamış gibi bir renk aldığında, Ganin gözlerini kısıp bakışlarını, ıhlamur ağacı yapraklarının sarılı yeşilli, sıcacık akan görüntüsünden yana çevirerek Maşenka'ya, ona uzun zamandır âşık olduğunu açıkladı.

Sevişmelerinin ilk günlerinde o kadar çok öpüşüyorlardı ki, Maşenka'nın dudakları kabarıyor, kurdelesinin altındaki sıcacık ensesi vampir izleri taşıyordu. İnanılmaz derecede neşeli bir kızdı, alay etmek için değil, ince bir mizah duygusuyla gülerdi. Tekerleme, bulmaca, kelime oyunları ve şiir severdi. İki-üç gün boyunca diline bir şarkı dolanırdı, sonra onu unutur, bir başkasına geçerdi. Örneğin ilk buluşmalarında, duyguyla yüklü, boğuk sesiyle şu sözleri tekrarlayıp durmuştu:

Vanya'nın elleri ayakları bağlı
Hapislerde çürüyüp gitti

Sonra alçak, boğuk bir sesle güler, "Çok güzel şarkı," derdi.

O sıralar, yağmuru yiyen son tatlı yabaniböğürtlenler de olgunlaşıyordu hendeklerde. Bayılırdı onlara, zaten durmadan bir şeyler emer dururdu; ya bir bitki sapını, bir yaprağı ya da bir meyveyi. Cebinde Landrin'in karamellerinden taşır, bunlar birbirlerine yapışarak bir topak haline gelir, üzerlerine çerçöp ve biraz da yün yapışırdı. "Tagore" isimli, hoş kokulu, ucuz bir parfüm kullanırdı. Ganin, sonbaharda parkın taze kokularına karışan o kokuyu yeniden yakalamaya

çalışıyordu şimdi; ama bilindiği gibi, bellek her şeyi yeniden yaşama döndürebilir, ama kokuları asla; hem de, hiçbir şey geçmişi, bir zamanlar kendisiyle bağlantılı olan bir koku kadar iyi ve tam olarak canlandıramadığı halde.

Ganin anılarını hatırlamayı bir an için bıraktı ve bunca yıl Maşenka'yı düşünmeden nasıl olup da yaşayabildiğine şaşırdı; sonra yeniden ona döndü: Karanlık, hışırtılı bir patikada koşuyor ve siyah kurdelesi rüzgârda uçuşurken, kocaman, güzel bir kelebeği andırıyordu. Maşenka birden durdu, Ganin'in omzuna tutunup tek ayağını kaldırdı ve ayakkabısını diğer bacağının çorabına sürtmeye başladı, sonra ayağını daha da yukarılara, ta mavi eteğinin uçlarına kadar çıkardı.

Ganin, yatak örtüsünün üstünde giysileriyle yatarken uykuya daldı ve anıları bulanıp bir rüyaya dönüştü. Garip bir rüyaydı, Ganin için çok değerliydi, eğer şafakta gök gürültüsünü andıran garip bir sesle uyanmasaydı, gördüğü bu rüyayı sonradan hatırlayabilirdi. Yattığı yerden doğruldu ve dinledi. Gök gürültüsü, kapının dışında anlaşılmaz bir inlemeye ve sürtünmeye dönüştü; birisi kapıyı kurcalıyordu. Loş şafakta donuk donuk parlayan kapı kolunu indirip kaldırdı dışarıdaki, ama kapı, kilidi olmadığı halde açılmadı. Ganin bir macera kokusu almanın verdiği hoşnutlukla yataktan sıyrıldı, sol yumruğunu –gerekirse diye– sıkıp, kapıyı sağ eliyle sonuna kadar açtı.

Kapıyı açmasıyla birlikte, kocaman, yumuşak bir oyuncak bebeğe benzeyen adam kollarına yığılıverdi. Bu öyle beklenmedik bir şeydi ki, Ganin neredeyse ona vuracaktı, ama adamın ayakta duramadığı için üstüne düştüğünü hemen anladı. Adamı kenara itip duvara dayadı ve el yordamıyla ışığı buldu.

Önünde kafası duvara dayalı, ağzını kocaman açarak hava almaya çalışan yaşlı Podtyagin duruyordu, ayakları çıplaktı, üstünde, kılları ağarmış göğsünü açıkta bırakan uzun

bir gecelik vardı; mercekleri olmayınca yalın ve vahşi görünen gözlerini hiç kırpmıyordu, yüzü kireç gibiydi, yüksek bir tümseğe benzeyen karnı, pamuklu geceliğini gererek, bir inip bir kalkıyordu.

Ganin yaşlı adamın kalp krizi geçirdiğini hemen anladı. Ona destek oldu, Podtyagin kireç rengindeki bacaklarını güçlükle kıpırdatarak sandalyeye kadar ilerledi ve sandalyenin üzerine yığılıp kaldı; kafasını geriye attı; griye kesmiş yüzünü ter basmıştı.

Ganin havluyu su dolu bir kabın içine daldırıp ağır ıslak kıvrımlarını yaşlı adamın çıplak göğsüne bastırdı. Bu kocaman gergin vücuttaki bütün kemikler her an çatlayıp dağılabilirmiş gibi bir hisse kapıldı Ganin.

Podtyagin bir soluk aldı ve ıslık sesi çıkararak havayı geri verdi. Bu yalnızca bir soluk değil, yüz hatlarının hemen yaşama dönmesine neden olan büyük bir mutluluktu aynı zamanda. Ganin onu yüreklendirircesine gülümseyerek, ıslak havluyu Podtyagin'in gövdesine bastırmaya ve göğsüne sürmeye devam etti.

"Daha... iyiyim," dedi yaşlı adam soluk soluğa.

"Rahat bırak kendini," dedi Ganin, "bir şeyin kalmayacak."

Podtyagin soluk alıp verdi, inledi ve çıplak, kıvrık, büyük ayak parmaklarını kıpırdattı. Ganin onu bir battaniyeye sardı, içmesi için biraz su verdi ve pencereyi sonuna kadar açtı.

"Soluk... alamadım," dedi Podtyagin güçlükle. "Odama bile giremedim... çok güçsüzdüm. Yalnız ölmek istemedim."

"Ferahlayın biraz, Anton Sergeyeviç. Birazdan gün doğacak. Doktor çağırırız."

Podtyagin elinin tersiyle kaşını yavaşça sildi ve daha rahat soluk almaya başladı. "Geçti," dedi. "Bir süre idare ederim. Damlalarımdan hiç kalmadı. O yüzden bu kadar kötü oldu."

"O damlalardan biraz daha alırız size. Yatağıma uzanmak ister misiniz?"

"Hayır, burada biraz daha oturup odama döneceğim. Geçti artık. Yarın sabah da..."

"Cumaya kadar ertelesek," dedi Ganin. "Vize kaçmıyor ya."

Podtyagin, kuru dudaklarını kalın, pürüzlü diliyle yaladı. "Uzun zamandır bekliyorlar beni Paris'te, Lyovuşkacığım. Yeğenimin yolculuk için bana yollayacak parası da yok. Ah, sevgili yeğenim."

Ganin pencerenin kenarına oturdu (kısa bir süre önce de bir yerlerde bu şekilde oturduğunu hatırladı bir anda ve bunun nerede olduğunu merak etti); yine bir anda aklına şunlar geldi: kulübenin buzlu camları, açılır kapanır beyaz masa ve çorabındaki delik.

"Lütfen ışığı kapa, sevgili dostum," dedi Podtyagin. "Gözlerimi acıtıyor."

Bu yarı karanlıkta her şey bir garip görünüyordu: ilk trenlerin sesi, koltuktaki kocaman gri hayalet, yere dökülen suyun pırıltısı. Ve bunların hepsi de, Ganin'in içinde yaşadığı ölümsüz gerçeklikten çok daha gizemli, daha bulanıktı.

IX

Sabah oldu. Kolin, Gornotsvetov'a çay yapıyordu. O gün, yani perşembe günü, Gornotsvetov'un bir trup oluşturmaya çalışan bir balerinle görüşmek için şehirden erkenden ayrılması gerekiyordu. Bu nedenle, Kolin, üzerinde olağanüstü kirli, kısacık bir kimono ve çıplak ayaklarına geçirdiği yıpranmış ayakkabılarla ayaklarını sürüye sürüye mutfağa sıcak su almaya giderken, evdeki herkes henüz uykudaydı. Kalkık burnu, bitkinlikle bakan mavi gözleriyle yuvarlak, aptal görünüşlü ve tam Ruslara özgü suratı şişmiş, parlıyordu; taranmamış sarı saçları alnına dökülmüştü; bağlanmamış ayakkabı bağları yerde, yağmurun çiselemesine benzer pıtırtılar çıkarıyordu. Dudaklarını kadın gibi sarkıtarak dikkatini çaydanlığa verdi, sonra da usul usul bir şeyler mırıldanmaya başladı.

Gornotsvetov'un giyinmesi bitmek üzereydi: Puanlı kravatını taktı, biraz önce tıraş olurken patlattığı sivilceye sinirlendi; şimdi oradan, kalın bir pudra tabakasının arasından kan ve irin sızıyordu.

Esmerdi, yüz hatları düzgündü, uzun kıvrık kirpikleri kahverengi gözlerine masum bir ifade katıyordu. Hafif dal-

galı siyah saçları kısaydı; ensesini bir Rus arabacısı gibi kazımıştı ve kulaklarını iki kıvır kıvır kara tutam halinde aşan favoriler bırakmıştı. Arkadaşı gibi o da kısa boylu ve inceydi, bacak kasları oldukça gelişmişti fakat göğüs ve omuz kısmı dardı.

Kısa bir süre önce arkadaşlık kurmuşlar, Balkanlar'da bir yerde, bir Rus kabaresinde beraber dans etmişler ve Berlin'e iki ay önce, şanslarını tiyatroda denemek için gelmişlerdi. Diğer pansiyonerlerden nüanslarla ve garip, yapmacık tavırlarıyla ayrılıyorlardı, ama doğrusu bu ya, kimse onları bir çift güvercin kadar mutlu ve zararsız bir ikili oldukları için suçlayamazdı.

Arkadaşı gittikten sonra, dağınık odalarında yalnız kalan Kolin, manikür çantasını açıp, alçak sesle mırıldanarak tırnaklarını törpülemeye başladı.

Öyle titiz biri olmasa da, tırnaklarını hep temiz ve bakımlı tutardı. Oda buram buram parfüm ve ter kokuyor, lavabonun içindeki suda saçlar yüzüyordu. Dansçılar, duvarlardaki fotoğraflarda cakalı pozlar vermişlerdi, masanın üzerinde büyük, açık bir yelpaze ve kirli bir yaka duruyordu.

Kolin, tırnaklarının mercan rengindeki cilasını çok beğendi, sonra ellerini özenle yıkadı, yüzünü ve boynunu tuvaletten akan suyla temizledi ve sabahlığını üstünden attı. Çıplak halde ayakuçlarında bir-iki adım atarak küçük bir *entrechat* hareketi yaptı, çabucak giyindi, burnunu pudralayıp gözlerini boyadı. Sonra üzerine sımsıkı oturan gri paltosunun düğmelerini ilikleyip fantezi bastonunun ucunu düzenli olarak bir aşağı bir yukarı sallayarak yürüyüşe çıktı.

Kolin eve öğle yemeği için döndüğünde, ön kapıda Podtyagin'e ilaç almaktan dönen Ganin'le karşılaştı. Yaşlı adam şimdi daha iyiydi; odasında biraz yazıyor, biraz dolaşıyordu, ama Klara'yla Ganin anlaşmışlar, o gün onu evden salmamaya karar vermişlerdi.

Ganin'in arkasından yavaşça sokulan Kolin, dirseğinin üstünden onun kolunu kavradı. Ganin döndü.

"Ha, Kolin. Yürüyüş nasıldı?"

Ganin'in yanından merdivenleri çıkan Kolin, "Alec gitti," dedi. "Çok endişeleniyorum, umarım şu işi alır."

"Alır alır," dedi, onunla konuşmaya daima isteksiz olan Ganin.

Kolin bir kahkaha attı. "Alfyorov yine asansörde kalmış. Asansör artık çalışmıyor zaten."

Kolin bastonunun ucundaki yuvarlağı tırabzanlara sürterken, Ganin'e utangaç bir gülümsemeyle baktı. "Gelip odanda oturabilir miyim biraz? Bugün canım çok sıkılıyor da."

Ganin *pansiyonun* kapısını açarken "Canın sıkılıyor diye benimle kırıştırabileceğini mi sandın?" diye içinden tersledi onu, ama yüksek sesle ağzından şunlar çıktı: "Ne yazık ki şu an meşgulüm. Başka bir zaman."

"Çok yazık," dedi Kolin sözcükleri uzata uzata, Ganin'in peşinden içeriye girdi ve kapıyı arkasından çekti. Ancak kapı kapanmadı, çünkü birisi, kocaman, esmer eliyle kapıyı arkalarından itiyordu. Bir Berlinlinin kalın sesi gürledi:

"Beyler, bir dakika."

Ganin ve Kolin döndüler. Tıknaz, bıyıklı bir postacı eşikten içeri adımını attı.

"Herr Alfyorov burada mı kalıyor?"

"Soldan ilk kapı," dedi Ganin.

"Teşekkürler," dedi postacı şarkı söylercesine ve Ganin'in gösterdiği kapıyı çaldı.

Bu bir telgraftı. Alfyorov ateşli ateşli, sözleri ağzında geveleyerek, "Bu da ne böyle? Nedir bu böyle? Nedir bu?" diyor, bir yandan da telgrafı kaba saba parmaklarının arasında evirip çeviriyordu. O kadar heyecanlanmıştı ki, soluk çizgiler halindeki harfleri okuyamadı önce: CUMARTESİ GELİYO-

RUM, SABAH SEKİZDE. Alfyorov yazılanları birden kavradı ve iç çekerek istavroz çıkardı.

"Tanrı'ya şükür, geliyor."

Yüzünde geniş bir gülümsemeyle kalça kemiklerini ovuşturarak yatağın üzerine oturdu ve ileri geri sallanmaya başladı. Sulu gözleri hızla seğiriyordu, yan taraftan gelen ok gibi bir güneş ışını, bok rengindeki küçük sakalının üzerine vurmuştu.

"*Sehr gut*," diye mırıldandı kendi kendine. "Ertesi gün geliyor. *Çok iyi*. Şu ayakkabılarımın haline bak. Maşenka şaşırıp kalacak. Ne yapalım, öyle ya da böyle yaşayıp gidiyoruz işte. Küçük, ucuz bir daire kiralarız. Neresi olacağına o karar verir. Bulana kadar da bir süre burada kalırız. Tanrı'ya şükür, iki odanın arasında kapı var."

Kısa bir süre sonra koridora çıkıp komşusunun kapısını çaldı.

Ganin, "Bugün neden beni kendi halime bırakmıyorlar sanki?" diye düşündü.

Alfyorov bütün odayı gözden geçirirken, hemen konuya girdi. "Ne zaman ayrılmayı düşünüyorsunuz, Gleb Lvoviç?"

Ganin huzursuzlukla ona baktı. "Benim adım Lev. Bunu unutmasanız iyi olur."

"Ama cumartesi gidiyorsunuz değil mi?" diye sordu Alfyorov, bir yandan da kendi kendine düşünüyordu, "yatağı daha değişik koymamız gerekecek. Dolap da aradaki kapının önünden uzaklaştırılmalı."

"Evet, gidiyorum," diye onu yanıtladı Ganin ve önceki gün yemekte olduğu gibi yine keskin bir utanç duydu.

"Evet, bu harika," dedi Alfyorov heyecanla. "Rahatsız ettiğim için özür dilerim, Gleb Lvoviç."

Ve Alfyorov odaya son bir kez daha göz gezdirdikten sonra gürültüyle dışarıya çıktı.

"Geri zekâlı," diye mırıldandı Ganin arkasından. "Canı

cehenneme. Biraz önce ne düşünüyordum ben öyle neşeyle? Ha, evet... gece, yağmur, beyaz kolonlar..."

"Lydia Nikolaevna!" diye koridora seslendi Alfyorov'un kaypak sesi. "Ondan kurtulmanın yolu yok," diye düşündü Ganin kızgınlıkla. "Bugün yemeği burada yemeyeceğim. Bu kadarı yeter!"

Asfalt mor bir parlaklık saçıyor, güneş arabaların tekerleklerinde oyunlar oynuyordu. Birahanenin yanında bir garaj vardı, kapısının kasvetli aralığından, esintiyle, cılız bir karbit kokusu geliyordu. Bu kokuyu solumak, Ganin'in, Rusya'daki ağustos sonlarının ve eylül başlarının yağmurlu günlerini, Berlin yaşamına ait hayaletlerin araya girip durarak kesintiye uğrattıkları o mutluluk selini daha canlı olarak hatırlamasına yardımcı oldu.

Adımını ışıltılı çiftlik evinden dışarı atıp, fokur fokur kaynayan karanlığın içine dalar ve bisiklet farının yumuşak ateşini tutuştururdu; şimdi karbit kokusunu içine çektiğinde her şey birden geri geliyordu: dönen pedalları kamçılayan ıslak çimenler; daire şeklindeki sütümsü ışığın içine çekilen ve orada çözülen bulanıklık ve bu bulanıklığın içinden çıkan çeşit çeşit cisimler; şurada, kurumuş bir çamur birikintisi; orada, parıldayan bir çakıltaşı; sonra üzeri at pisliği kaplı köprünün tahtaları; son olarak da yağmur yemiş bezelye fidanları omzuna sürünürken itip geçtiği, sallanan değirmen kapısı.

Şimdi de, bisiklet farının yine aynı yumuşak, beyaz ışığıyla yıkanan değirmenin dönen kolları, akan gecenin arasından belirginleşti, ve orada, bir yabancının boş malikânesinin altı kolonlu verandasında, birbirine karışan serin kokular karşıladı Ganin'i, parfüm ve ıslak yün kokusu; o sonbahar yağmurunun altındaki öpüşme öyle uzun, öyle derindendi ki, gözlerinin önünde kocaman ışıklı noktalar uçuşmuş, yağmurun çok dallı, çok yapraklı, hışırtılı sesi daha bir

güçlenmişti. Ganin yağmur ıslağı parmaklarıyla küçük lambanın cam kapağını kaldırıp ışığı söndürdü. Rüzgârlı havanın nemli, ağır basıncı, âşıklara ulaştı.

Maşenka, boyaları dökülen korkuluğun üzerine tünemiş, küçük, soğuk avuç içiyle Ganin'in şakaklarını okşuyordu. Ganin karanlıkta onun sırılsıklam olmuş saçlarını ve gülümseyen gözlerinin parlaklığını seçebiliyordu yalnızca.

Fırıl fırıl dönen karanlıkta, güçlü sağanak, verandaya bakan ıhlamur ağaçlarının demir kancalarla desteklenmiş, çürümekte olan gövdelerini gıcırdatıyordu. Ve bu güz gecesinin patırtısı arasında Ganin, Maşenka'nın bluzunun düğmelerini çözdü, sıcak köprücükkemiklerini öptü, Maşenka sessizdi, yalnızca gözleri donukça parlıyor ve çıplak göğüsleri, Ganin'in dudaklarının dokunuşu ve nemli gece havasıyla ürperiyordu. Çok az konuştular, ortalık konuşulmayacak kadar karanlıktı. Sonunda Ganin saatine bakmak için bir kibrit çaktığında, Maşenka gözlerini kırpıştırıp yanağına düşen ıslak bir saç tutamını kaldırdı. Ganin bisikletini tek eliyle selesinden iterken, kolunu Maşenka'ya doladı ve böylece usul usul yürüdüler gecede, sağanak şimdi çiselemeye dönüşmüştü, önce köprüye giden yokuşlu patika, sonra köprüdeki uzun ve hüzünlü vedalaşma; tıpkı bir ayrılık öncesindeki gibi.

Karanlık, fırtınalı bir gecede, okul başlayacağı için Ganin'in Petersburg'a dönmesine yakın, o kolonlu verandalarında son bir kez daha buluştuklarında hiç umulmadık korkunç bir şey oldu, belki de sonraki uğursuzlukların bir habercisiydi bu. Yağmur o gece her zamankinden daha gürültülü, buluşmaları her zamankinden daha ateşliydi. Maşenka aniden bir çığlık atıp korkuluktan aşağıya atladı. Ganin kibrit ışığında verandaya bakan pencerelerden birinin kepenginin açık olduğunu ve bir insan suratının, beyazlamış ve yassılaşmış burnunu siyah pencere pervazına içeriden yasladı-

ğını gördü. Surat pencereden uzaklaştı ama her ikisinin de bekçinin oğlunun havuç renkli saçlarını ve bir karış açık ağzını tanıyacak kadar zamanları olmuştu. Oğlan, parkın patikalarında her zaman yollarına çıkan küfürbaz bir sapıktı. Ganin öfkeyle, bir sıçrayışta pencereye tırmandı, camı sırtıyla kırıp buz gibi karanlığın içine.düştü. Kazandığı hızla kafası, hırıldayan güçlü bir göğse tosladı. Bir süre sonra boğuşuyorlar, yankılar yapan parkenin üzerinde yuvarlanıp üzerleri örtülü mobilyalara çarpıyorlardı. Ganin sağ elini kurtarıp birden altında bulduğu ıslak surata kaya gibi yumruğuyla vurmaya başladı. Yere çivilediği güçlü gövde gevşeyip inlemeye başlayana kadar da üstünden kalkmadı. Karanlıkta yumuşak köşelere çarpa çarpa soluk soluğa pencereye vardı ve tekrar verandaya atlayıp korkuyla hıçkıran Maşenka'nın yanına gitti; işte o zaman sıcak, demir tadında bir şeyin dudaklarından sızmakta olduğunun ve ellerinin cam parçacıklarıyla kesildiğinin farkına vardı. Ertesi sabah Petersburg'a doğru yola çıktı; yumuşak, boğuk tıkırtılar çıkararak ilerleyen, üstü kapalı bir at arabasının içinde istasyona giderken pencereden, kız arkadaşlarıyla birlikte yolun kenarından yürüyen Maşenka'yı gördü. Arabanın kenarlarındaki siyah muşamba aniden Maşenka'yı gizledi ve arabada yalnız olmadığından, arkadaki oval delikten ona bakmaya cesaret edemedi.

O eylül günü, Maşenka'dan ve Rusya'dan ayrılmanın acısını kader ona önceden tattırmış oldu.

Bu, dayanıklılığını ölçen bir deneme, gizemli bir önseziydi; meyveleri alev kızılı üvez ağaçları, tuhaf bir hüzünle, gri bulutlu gökyüzünde birbiri ardına kayboluyorlardı; Ganin gelecek bahara o tarlaları, ıssız kayalıkları ve o düşünceli telgraf direklerini yeniden göreceğine inanamıyordu.

Petersburg'daki evde her şey yepyeni, temiz, parlak ve olumlu gözüküyordu, çiftlikten her döndüğünde olduğu gibi. Okul yine başlamıştı, Ganin vurdumduymaz bir hava-

daydı, çalışmayı aksatıyordu: İlk kar düştü ve demir raylar, kaygısız atların sırtları ve odun yüklü mavnalar incecik, yumuşak, beyaz bir örtüyle kaplandı.

Maşenka kasıma kadar Petersburg'a gelmedi. Geldiğinde, Çaykovski'nin *The Queen of Spades*'inde Liza'nın öldüğü kemerin altında buluştular. Kocaman, yumuşak kar taneleri, cam matlığındaki gri havadan dikeylemesine yere düşüyordu. St.Petersburg'daki bu ilk buluşmalarında, Maşenka'da hafif bir değişiklik vardı. Bu belki de taktığı şapka ve üzerindeki kürk mantodan kaynaklanıyordu. O günden sonra, aşklarının kar yüzünden mahsur kalan yeni dönemi başladı. Buluşmak çok güçtü, don havasındaki uzun yürüyüşler acı veriyordu, müze ve sinema gibi yalnız kalmak için buldukları sıcak yerler ise hepsinden daha fazla acı veriyordu.

Ganin'in English Quay, Maşenka'nın Caravan Caddesi'nde oturduğu o boş günlerde, birbirlerine seyrek olarak yazdıkları içe işleyen aşk mektuplarında, her ikisinin de parktaki patikaları ve düşen yaprakların kokusunu hayal bile edilemeyecek kadar harika ve bir daha asla geri gelmeyecek şeyler olarak anımsadıklarına şaşmamak gerek: Belki de bunu, sadece, aşklarını acı tatlı anılarla yaşatmak için yapıyorlardı, fakat belki de gerçek mutluluklarının gerçekten bittiğinin farkına varmışlardı. Akşamları bir mektubun ulaşıp ulaşmadığını, ya da nerede ve nasıl buluşacaklarını sormak için ararlardı birbirlerini. Maşenka'nın sesi telefonda daha da çekiciydi; küçük, kısa şiirler okur, sıcacık bir kahkaha atar, telefonun ağızlığını göğsüne yaslar, Ganin onun kalp atışlarını duyduğunu hayal ederdi.

Böylece saatlerce konuşurlardı.

O kış, Maşenka, kendisini hafifçe dolgun gösteren gri, kürk bir manto ve ince ev ayakkabılarının üstüne süet tozluklar giyiyordu. Ganin hiçbir zaman onu üşürken, hatta hafifçe ürpermişken dahi görmemişti. Don veya yağan kar

onu daha da canlandırır, buzlu bir kar fırtınasında ya da karanlık bir geçitte Ganin onun omuzlarını açığa çıkarır, Maşenka düşen kar taneleriyle gıdıklanırken ıslak kirpiklerinin arasından gülümserdi; Ganin kafasını onun göğsüne yaslar, astragan paltosundan Maşenka'nın göğsüne ufacık bir kar tanesi düşerdi.

Rüzgâr ve ayazda buluşmalar Ganin'e ondan daha çok işkence ediyordu. Bu rahatsız buluşmaların sonucunda, aşklarının yıprandığını ve inceldiğini hissediyordu. Her aşkın gizliliğe ve bir barınağa gereksinimi vardır, ama onların böyle bir barınağı yoktu. Aileleri birbirlerini tanımıyordu; önceleri onlara harika gelen sırları, şimdi onları engelliyordu. Ganin, Maşenka onun –yalnızca mobilyalı odalarda olsa bile– metresi olursa her şeyin düzeleceğine inanmaya başladı ve bu düşünce yavan görüşmelerinin eziyeti altında şimdiden zayıflayan tutkusundan ayrı olarak kafasında dönüp durmaya başladı.

Böylece, bütün bir kış, çiftliği anıp gelecek yazın hayalini kurarak, ara sıra kıskançlık anlarında tartışıp kızakların kabarık fakat kısa tüylü örtülerinin altından birbirlerinin ellerini sıkıca tutarak boş boş gezip durdular; sonra yeni yılın başlarında Maşenka'yı Moskova'ya yolladılar.

Garip olansa, bu ayrılığın Ganin'i rahatlatmasıydı.

Maşenka'nın ailesinin yazın St.Petersburg'un bir kasabasındaki çiftliklerine gitmeyi planladıklarını biliyordu. Önceleri bunu çok düşündü, kafasında yeni bir yazın, yeni buluşmaların hayalini kurdu, Maşenka'ya yine aynı içe işleyen mektuplardan yazdı. Sonraları daha seyrek yazmaya başladı ve ailesi mayıs ortalarında çiftliğe taşındığında, yazmayı tümden kesti. O sıralarda, kocası Galiçya'da savaşan, sarışın, büyüleyici bir kadınla ilişkiye girip bitirecek zamanı da buldu.

Sonra Maşenka döndü.

Sesi uzak bir mesafeden, cızırtılı ve zayıf geliyordu, telefonda deniz kabuğundakine benzer bir mırıltı vardı, bazen daha da uzaktan gelen bir ses hatta giriyor, dördüncü bir boyutta bir başkasıyla konuşuyordu. Çiftlik evlerindeki telefon, el manivelasıyla çalışan eski tip telefonlardandı ve Maşenka'yla arasında kırk kilometrelik kükreyen bir boşluk vardı.

Ganin "Seni görmeye geleceğim," diye ahizeye bağırdı. "Geleceğim diyorum, evet, bisikletimle. Birkaç saat sürer."

"... artık Voskresensk'te kalmak istemiyor. Duyuyor musun? Babam artık Voskresensk'te ev kiralamak istemiyor. Senin bulunduğun yerden buraya kır..."

"Ayakkabıları getirmeyi unutma," diye araya girdi alçak, ilgisiz bir ses.

Sonra Maşenka cızırtıların arasında cılız çıkan sesiyle yeniden duyuldu, sanki bir teleskobun ters tarafından konuşuyor gibiydi. Ve sesi artık tamamen duyulmaz olduğunda, Ganin duvara dayandı; kulakları yanıyordu.

Akşamüzeri üçte yola çıktı, üstünde yakası açık bir gömlekle bir futbolcu şortu, çorapsız ayaklarında lastik tabanlı ayakkabılar vardı.

Rüzgâr arkasında, bisikletini hızla sürüyor, sivri taşların arasındaki otlu yerlerden geçiyordu; geçen temmuz, henüz Maşenka'yla tanışmamışken, bisikletiyle onun yanından nasıl hızla geçip gittiğini hatırladı.

On iki kilometre kadar sonra arka lastiği patladı ve uzun bir süreyi bir hendeğin kenarına oturup tekerleği tamir etmekle geçirdi. Tarlakuşları yolun iki tarafındaki tarlaların üzerinde şarkı söylüyorlardı; gri bir spor araba, gri bir toz bulutunun içinde hızla geçip gitti; taktıkları güneş gözlükleriyle baykuşa benzeyen iki asker vardı içinde.

Lastiği tamir etti, sertçe şişirdi ve yoluna devam etti, bir saat geçtiğinin farkındaydı. Anayoldan, yanından geçmekte olan

bir mujiğin gösterdiği ormandaki patikaya saptı. Bir dönüş daha yaptı ve uzun bir süre doğru yola çıkamadan, patika yolda devam etti. Küçük bir köyde bir şeyler atıştırarak biraz dinlendi ve yalnızca dokuz kilometresi kalmışken, sivri bir taşın üzerinden geçti, lastiği bir kez daha ıslık sesi çıkararak söndü.

Maşenka'nın yazı geçirdiği küçük kasabaya vardığında karanlık basmak üzereydi, Maşenka, konuştukları gibi onu halk bahçesinin kapısında bekliyordu, ama saat altıdan beri beklediği için umudu kesmek üzereydi. Maşenka onu görünce heyecanlanıp sendeledi, neredeyse düşüyordu. Üzerinde Ganin'in daha önce görmediği yarı şeffaf beyaz bir elbise vardı. Siyah kurdelesi artık yoktu, bu nedenle hayranlık uyandıran kafası küçülmüş görünüyordu. Saçlarını toplamış, mavi peygamberçiçekleri takmıştı.

O gece, sinsice koyulaşan karanlıkta, büyük parktaki ıhlamur ağaçlarının altında, yosuna batmış bir taş bankın üstündeki bu kısa buluşma sırasında, Ganin, öncekinden daha ıstıraplı bir şekilde sevmeye başladı onu ve o zaman, bu sevgi sanki sonsuza dek sürecekmiş gibi geldi ona.

İlkin kendilerinden geçmiş bir halde mırıl mırıl konuşmaya daldılar; birbirlerini görmedikleri o uzun süreden, yosunların içinde parıldayan bir ateşböceğinin küçük bir semafor sistemine benzerliğinden konuştular. Onun o sevgili Tatar gözleri Ganin'in yüzüne yaklaştı, beyaz elbisesi karanlıkta titrek bir ışık gibiydi ve ah Tanrım, onun o kokusu, akıl almaz, dünyada eşi benzeri bulunmaz kokusu!

Maşenka, "Seninim," dedi. "Ne istersen yap bana."

Ganin, sessizlik içinde, kalbi küt küt atarken onun üzerine eğildi ve ellerini serin, yumuşak bacaklarında gezdirdi.

Ama park garip, hışırtılı seslerle capcanlıydı, sanki her an çalıların arasından birisi çıkacak gibiydi, taş bankın soğukluğu ve sertliği çıplak dizlerini acıtıyor, Maşenka orada öyle uysal ve sakince yatıyordu.

Ganin durdu; sonra gergin, kısa bir kahkaha attı, "Çevrede birileri varmış gibime geliyor," dedi ve ayağa kalktı.

Maşenka içini çekti, Ganin'e beyaz, bulanık bir leke gibi görünen elbisesini düzeltti ve o da ayağa kalktı.

Ay ışığıyla aydınlanmış patikadan parkın kapısına doğru yürürlerken, Maşenka çimenlerin üzerine eğildi ve açık yeşil, kurtçuğa benzer bir taşemen böceğini eline aldı. Avcunu açıp üzerine eğildi ve onu yakından inceledi, sonra da gülmeye başladı ve beceriksizce köylü kızı taklidi yaparak, "Eğer bu yalnızca küçük, soğuk bir kurtçuk değilse ne olayım," dedi.

İşte o zaman, Ganin yorgun ve kendine küskün bir halde, incecik gömleğinin içinde tir tir titrerken, her şeyin bittiğine ve artık Maşenka'ya âşık olmadığına karar verdi. Birkaç dakika sonra, puslu ay ışığı altında soluk görünen patikadan bisikletini eve doğru sürerken, onu bir daha görmeye gelmeyeceğini biliyordu.

Yaz geçti, Maşenka ne mektup yazdı ne de telefon etti; Ganin de başka şeyler, başka duygularla meşguldü.

Ganin kış için St. Petersburg'a son bir kez daha gitti, son sınavlarını verdi ve (normalden daha erken bir zamanda, aralıkta) Mikhailov Harp Okulu'na girdi. Ertesi yaz, devrimin yapıldığı yıl, Maşenka'yla yeniden karşılaştı.

Akşam olmak üzereydi, Ganin Varşova İstasyonu'ndaydı. Tatilcileri yazlık evlerine götüren tren, perona daha yeni girmişti. Zilin çalmasını beklerken, pislik içindeki peronda bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. Bozuk bir yük trenine bakarken bir yandan geçen gün Nevski Bulvarı'nda meydana gelen çatışmayı düşünüyor; bir yandan da aile malikânesine telefonla ulaşamadığı için, istasyondan oraya kadar bütün yolu tıngır mıngır bir *droşki*'yle gitmek zorunda kalacağına sinirleniyordu.

Üçüncü gong da çaldığında, trendeki tek mavi vagona doğru ilerledi ve iki vagonun arasındaki koridora çıkarken

yukarıdan kendisine bakan Maşenka'yı gördü. Geçen yıldan bu yana değişmişti, belki biraz zayıflamıştı; Ganin'in bilmediği, mavi, kemerli bir palto vardı üstünde. Ganin ona beceriksizce selam verdi ve çuh çuh sesleriyle tren hareket etti. Onlar hâlâ aradaki koridorda duruyorlardı. Maşenka onu önceden görmüş olmalıydı ki, özellikle mavi vagona binmişti, halbuki her zaman sarıda yolculuk ederdi ve şimdi elindeki ikinci sınıf biletle kompartımana girmek istemiyordu. Elinde bir parça çikolata vardı, hemen bir parçasını kırıp Ganin'e ikram etti.

Ona bakmak Ganin'i hüzünlendirmişti; tuhaf, ürkek bir görüntüsü vardı; daha az gülüyor ve kafasını uzaklara çeviriyordu. Narin boynunda mor lekeler vardı, tıpkı bir kolyenin gölgesi gibi; bu da ona çok yakışmıştı. Tren günbatımının kumral ışın seli içinde yanan turbalıkların arasından çuh çuh sesleriyle geçerken, Ganin saçmalayıp durdu, postalındaki bir kurşun sıyrığını gösterdi, politikadan konuştu; turbalıklardan çıkan grimsi duman yeri süpürerek havalanıyor, trenin yararak geçtiği yolun her iki yanında iki pus dalgası bırakıyordu.

Maşenka ilk istasyonda indi ve Ganin, vagonun sahanlığından, onun uzaklaşan mavi hayaline baktı uzun bir süre. Ve o uzaklaştıkça, onu hiçbir zaman unutamayacağı Ganin'in kafasında iyice açıklık kazandı. Maşenka geriye dönüp bakmadı. Akşam karanlığının içinden, açmakta olan salkım salkım bitkilerin baygın kokusu geliyordu.

Tren hareket edince Ganin içeriye girdi. İçerisi karanlıktı, kondüktör boş kompartımanlarda fitilli lambaları yakmanın gereksiz olduğunu düşünmüş olmalıydı. Kumaşı çizgili, kanepeye benzer koltuğa sırtüstü yattı, açık kapıdan ve pencereden, yanan turbalıkların dumanları arasından yükselen incecik telleri ve günbatımının koyu altın rengini seyretti. Bu boş ve gürültülü yerde, gri duman çağlayanları arasında yol-

culuk etmenin garip ve korkutucu bir yanı vardı, kafasından tuhaf düşünceler geçmeye başladı, sanki bunların hepsi bir zaman önce yine olmuş gibiydi; sanki şimdi olduğu gibi, yine elleri ensesinin altında, bu gürültülü ve cereyanlı yerde, karanlıkta yatmış, yine aynı dumanlı günbatımı gözlerinin önünde büyümüş büyümüş ve yankılı seslerle pencereleri yalayıp geçmiş gibiydi.

Maşenka'yı bir daha hiç görmedi.

X

Ses yükseldi yükseldi, bir sel halinde içeriye doldu, bir soluk bulut gelip pencereye yapıştı, lavaboda bir bardak zangırdadı. Bir tren geçti, şimdi bir yelpaze gibi açılmış boş demiryolu görülebiliyordu pencereden. Berlin ılık ve puslu, akşamüzeri, aylardan nisan.

O perşembe günü, alacakaranlıkta, trenlerin sesleri gitgide derinden gelmeye başlarken, Klara oldukça huzursuz bir halde, Ganin'e, Lyudmila'dan bir mesaj vermeye geldi: "Ona söyle," demişti Lyudmila, "ona de ki: Ben onun bir kenara fırlatıp atacağı kadınlardan değilim. Ona söyle, ondan hiçbir şey istemiyorum, ondan hiçbir talebim yok, ama mektubuma cevap vermemesinin çok boktan bir davranış olduğunu düşünüyorum. Onunla ilişkimizi dostça bitirmek isterdim, artık birbirimizi sevmesek bile dost kalabileceğimizi ona söylemek isterdim, ama o bana bir telefon açmaya bile zahmet etmedi. Ona de ki Klara, Alman kız arkadaşıyla ona şans diliyorum ve beni sandığı kadar çabuk unutamayacağını biliyorum."

Klara, Ganin'e bakmadan, alçak bir ses tonuyla, çabuk çabuk mesajı iletirken, Ganin yüzünü buruşturarak "Şu Alman kızı da nereden çıkmış," dedi.

"Her neyse, ya sen? Seni neden soktu bu işe? Çok sıkıcı bir şey bu."

"Biliyor musunuz, Lev Gleboviç," diye patladı Klara, o buğulu bakışlarından biriyle bakarak, "çok kalpsizsiniz. Lyudmila sizin iyiliğinizden başka bir şey düşünmüyor, sizi gözünde çok büyütüyor, ama sizinle ilgili her şeyi bilseydi..."

Ganin, ona, yüzünde sevimli ve şaşkın bir ifadeyle baktı. Utanan Klara bakışlarını yere indirdi.

"Size bu mesajı ilettim, çünkü bunu benden o istedi," dedi Klara yavaşça.

"Gitmeliyim," dedi Ganin, bir sessizlikten sonra. "Bu oda, bu trenler, Erika'nın yemekleri... bütün bunlardan bıktım. Üstelik param da bitmek üzere ve yakında yine çalışmak zorunda kalacağım. Cumartesi günü Berlin'den tamamen ayrılmayı düşünüyorum, güneye gideceğim, bir liman kasabasına."

Ganin yumruğunu sıkıp açtı ve üstüne bir dalgınlık çöktü.

"Gene de bilmiyorum... bir şey var... biraz önce bana olanı bilseniz çok şaşırırdınız. Harika, inanılmaz bir plan! Eğer gerçekleşirse, ertesi gün bu şehirden ayrılacağım."

Sevdiğimiz biri bizim yer almadığımız bir hayale kapılınca, üstümüze çöken yalnızlık duygusuyla, "Gerçekten de ne garip bir adam şu," diye düşündü Klara.

Ganin'in siyah, cam gibi gözbebekleri büyüdü, sık kirpikleri gözlerine sıcak, yumuşak bir bakış kattı, dolgun, berrak bir gülüş üst dudağını hafifçe yukarıya kaldırdı ve beyaz, parlak dişlerini açığa çıkardı. Klara'ya pahalı kürk kumaşları hatırlatan koyu renk kaşları birleşip ayrıldı ve pürüzsüz alnına yumuşak kırışıklıklar yerleşip yok oldu.

Ganin Klara'nın kendisine baktığını fark edince gözlerini kırpıştırdı, elini yüzüne sürdü ve ona ne demeye hazırlandığını anımsadı. "Evet, gidiyorum ve bu her şeyin sonu olacak. Ona sadece 'Ganin gidiyor' de ve benim hakkımda kötü düşünmesini istemediğimi söyle. Hepsi bu kadar."

XI

Cuma sabahı, baletler, diğer dört pansiyoner arasında, şu notu elden ele dolaştırdılar:

1. Bay Ganin bizden ayrılacak.
2. Bay Podtyagin gitmeye hazırlanıyor.
3. Bay Alfyorov'un karısı yarın gelecek.
4. Bayan Klara da 26. yaş gününü kutlayacak.
5. Aşağıda imzası bulunanlar da, bu şehirde bir iş bulmuşlardır. Bu nedenlerle, bu akşam saat 10'da, 6 Nisan numaralı odada bir kutlama düzenlenecektir.

Podtyagin, kendisiyle birlikte karakola gitmeyi kabul eden Ganin'le beraber evden çıkarken, "Ne kadar da düşünceliler," dedi gülümseyerek.

"Berlin'den ayrıldıktan sonra nereye gideceksin Lyovuşka? Uzaklara mı? Tabii, bir kuş gibi özgürsün. Ben gençken, yolculuk etmek, bütün dünyayı yalayıp yutmak için yanıp tutuşurdum. Bir de şu halime bak..."

Podtyagin, serin bahar havasına karşı kendini korumak için, temiz bakılmış, koyu gri paltosuna iyice sarınıp, ya-

kalarını kaldırdı. Bacaklarında, kalp krizi sonucu bir halsizlik kalmıştı, ama bugün pasaportunu alacağı, yakında da Paris vizesine kavuşacağı düşüncesi onu neşelendiriyor, rahatlatıyordu.

Kocaman, morumsu kırmızı renkteki merkez polis karakolu dört caddeye birden bakıyordu. Gotik bina çirkin görünüyordu, loş pencereleri, halka kapalı yüksekçe bir avlusu vardı; ana girişte ruhsuz bir polis memuru duruyordu. Duvardaki ok, yolun karşısındaki fotoğrafçıyı işaret ediyordu, burada insan, yirmi dakika içinde kendisinin sefil bir benzerini elde edebilirdi: Yarım düzine birbirinin aynı fizyonomi; bunlardan biri pasaportun sarı sayfalarından birine yapıştırılıyor, bir tanesi polis arşivine giriyor, diğerleri de herhalde polis memurlarının özel koleksiyonları arasında pay ediliyordu.

Podtyagin ve Ganin, geniş, gri renkli bir koridora girdiler. Pasaport dairesinin kapısında ufak bir masa duruyor, burada eski çağlardakine benzer favorileri olan bir polis memuru numara dağıtıyor, arada bir, okul müdürü edasıyla, gözlüklerinin üzerinden her dilden bir şeyler söyleyen küçük insan kalabalığına bakıyordu.

"Kuyrukta bekleyip numara alınan gerekiyor," dedi Ganin.

"Ben bunu hiç yapmamıştım," diye karşılık verdi yaşlı şair, fısıldayarak. "Dosdoğru kapıdan içeri giriyordum hep."

Birkaç dakika sonra, numarasını aldığında çok zevklenmişti ve şimdi her zamankinden daha çok benziyordu domuza.

Güneş vuran, çıplak, tozlu odada, alçak bir bölmenin arkasındaki masalarda memurlar oturuyordu ve sadece bu hazin sahneye bakmak için gelmiş gibi duran bir kalabalık daha vardı içeride.

Ganin kalabalığı yara yara ilerlerken, Podtyagin hızlı hızlı soluyarak onun arkasından güvenle gidiyordu.

Yarım saat sonra Podtyagin'in pasaportunu alıp başka bir masaya geçtiler; yine bir kuyruk, karman çorman bir insan kalabalığı ve birinin kötü kokan nefesinin ardından, ödedikleri birkaç mark karşılığında, sonunda o sihirli damgayla süslenmiş sarı sayfalar ellerine geçmiş oldu.

Podtyagin, "Şimdi doğru elçiliğe," diye neşeyle hırıldadı, şüphe uyandıran, ama aslında oldukça kasvetli binadan ayrılırlarken.

"Pasaport çantamda duruyor şimdi. Onlarla bu kadar sakin konuşmayı nasıl başarıyorsun, sevgili dostum Lev Gleboviç? Daha önceki gidişlerim büyük bir eziyet olmuştu benim için. Gel, otobüsün üst katına çıkalım. Ne kadar mutluyum... ter içindeyim biliyor musun?"

Dönen merdivenlerden ilk tırmanan Podtyagin oldu. Üst kattaki kondüktör, eliyle demir kısma vurdu ve otobüs hareket etti. Evler, ilan tahtaları, dükkân camlarındaki gün ışığı yanlarından akıp geçiyordu.

"Torunlarımız bu vizelerle ilgili saçmalığı hiç anlamayacaklar," dedi Podtyagin, pasaportunu huşu içinde incelerken. "Basit bir damga için insanların bu kadar endişelenmesini hiç anlamayacaklar. Sence..." diye endişeyle ekledi, "Fransızlar şimdi bana vize verecekler mi?"

"Tabii verecekler," dedi Ganin. "O iznin sana verildiğini söylediler nasıl olsa."

"Herhalde yarın ayrılırım buradan," dedi Podtyagin gülümseyerek.

"Hadi birlikte gidelim Lyovuşka. Şimdi ne güzeldir Paris. Şuna bak, bende de ne surat var, ha?"

Ganin, Podtyagin'in kolunun üzerinden, köşesine fotoğraf yapıştırılmış olan pasaporta baktı. Fotoğraf oldukça iyiydi: Kasvetli bir griliğin içinde, şaşkın, şişmiş bir surat yüzüyordu.

"Bende iki pasaport var," dedi Ganin gülümseyerek. "Biri Rus pasaportu, gerçek olanı, ama çok eski, biri de Polon-

ya, ama o sahte. Ben Polonya pasaportunu kullanıyorum."

Podtyagin, kondüktöre para vermek için, sarı belgeyi yanındaki koltuğa koydu, avcundaki demir paraların arasından kırk fenik ayırdı ve kafasını kaldırıp kondüktöre baktı.

"*Genug?*"*

Sonra yanında oturan Ganin'e baktı.

"Ne dedin, Lev Gleboviç? Sahte mi dedin?"

"Evet. İlk ismim gerçekten Lev, ama soyadım Ganin falan değil."

"Sevgili dostum, ne demek istiyorsun?" Podtyagin sözlerini ağzında şaşkınlıkla gevelerken şapkasını yakaladı. Kuvvetli bir rüzgâr esiyordu.

"Şöyle oldu," dedi Ganin geviş getirir gibi: "Yaklaşık üç yıl önce. Partizan ayrımında. Polonya'da. İşte böyle. St. Petersburg'a kaçıp bir isyan başlatacağımı sandılar. Şimdi bu pasaportu taşımak çok işime yarıyor, hem eğlenceli de."

Podtyagin uzaklara baktı, aniden suratı asılmıştı. "Dün rüyamda St. Petersburg'u gördüm, Lyovuşka," dedi. "Nevski'de yürüyordum. Nevski'ye hiç benzemese de oranın Nevski olduğunu biliyordum. Evler eğimli bir açıyla yükseliyordu, fütürist resimlerdeki gibi gökyüzü kapkaraydı ama gündüz olduğunu biliyordum. Gelip geçenler bana garip garip bakıyorlardı. Sonra bir adam yolun karşısına geçti ve kafama nişan aldı. Eski bir düşmanım. Korkunç, çok korkunç; ne zaman Rusya'yı hayal etsek, gerçekte bildiğimiz gibi güzel bir yer olarak değil de, vahşet dolu bir yermiş gibi hayal ediyoruz; göğün alçaldığı ve dünyanın sonunun geldiğini hissettiğin türden rüyalar bunlar."

"Hayır," dedi Ganin. "Ben sadece güzel şeyleri hayal ediyorum. Ormanı aynı olduğu gibi hayal ediyorum, çiftlik evini de aynı. Yalnız bazen, tamamen terk edilmiş olarak görüyorum orayı, tanıdık gelmeyen boş araziler görüyorum.

(*) "Yeterli mi?" – ç. n.

Ama bunun önemi yok. Burada inmemiz gerek Anton Sergeyeviç."

Ganin dönen merdivenlerden indi ve kaldırıma inerken Podtyagin'e yardım etti, Podtyagin heyecanla ve güçlükle nefes alarak, "Şu köpük köpük suya bak," dedi ve beş parmağıyla birden kanalı işaret etti. .

"Dikkat, bisiklete dikkat et," dedi Ganin. "İşte elçilik, orada, sağ tarafta."

"Lütfen en içten teşekkürlerimi kabul edin, Lev Gleboviç. Bütün o işleri bitiremeyecektim yoksa. Çok rahatladım. Elveda *Deutschland*."

Elçilik binasına girdiler. Merdivenleri çıkarken Podtyagin ceplerini yoklamaya başladı.

"Hadi," dedi Ganin, arkasına dönerek.

Ama yaşlı adam aranmaya devam etti.

XII

Pansiyonerlerden yalnızca dördü yemek için *pansiyona* döndü.

"Arkadaşlarımız niye bu kadar geç kaldılar, merak ediyorum," dedi Alfyorov, neşeyle. "Herhalde şansları yaver gitmedi."

Neşeli bir beklenti içinde rahat bir nefes aldı. Önceki gün istasyona gitmiş ve kuzeyden gelen hızlı sabah treninin tam saatini öğrenmişti: 8.05. Bugün takım elbisesini temizletmişti. Bir çift yeni kolluk ve bir demet de inciçiçeği almıştı. Mali durumu düzelmişe benziyordu. Yemekten önce, hiç şüphesiz kendisine paralı bir öneride bulunan, iç karartıcı, tıraşlı bir beyle bir kafede oturmuşlardı. Rakamlara alışık olan beyni şu anda bir basamak ve bir ondalık sayıdan oluşan tek bir rakamla meşguldü: sekiz nokta sıfır beş. Bu, kaderin ona sunduğu mutluluğun yüzdesiydi. Ve işte yarın; gözlerini sımsıkı kapayıp iç çekti, ve yarın sabah nasıl erkenden istasyona gidip peronda nasıl bekleyeceğinin, trenin nasıl geleceğinin hayalini kurdu.

Alfyorov yemekten sonra ortadan kayboldu, baletler de

öyle, gizlice, iki kadın kadar heyecanlı, yiyecek ufak tefek, lezzetli bir şeyler almaya dışarıya çıktılar.

Yalnızca Klara kaldı evde. Başı ve şişman bacaklarındaki ince kemikler ağrıyordu, bu da çok şanssız bir durumdu, çünkü bugün onun doğum günüydü. "Bugün yirmi altı yaşındayım," diye düşündü, "ve yarın Ganin gidiyor. Kötü bir insan, kadınları aldatıyor ve suç işlemeye yatkın. Onu para çalmak üzereyken gördüğümü bildiği halde, gözlerimin içine sakin sakin bakabiliyor. Ama gene de harika bir insan ve ben, hiç abartısız, gün boyunca onu düşünüyorum. Ve hiç umut yok."

Klara aynada kendine baktı. Yüzü her zamankinden daha solgundu; alnına düşen bir bukle kestane saçın altında, belli belirsiz isilik çıkmıştı, gözlerinin altında gölgeler vardı. Her Allah'ın günü giydiği parlak siyah elbisesine artık dayanamıyordu; koyu renk ince çoraplarının çizgi yerinde çok belirgin bir dikiş izi vardı ve çorabın topuklarından biri yırtılmıştı.

Podtyagin ve Ganin saat beş sularında döndüler. Klara ayak seslerini duyup dışarıya baktı. Podtyagin ölü gibi solgun, paltosunun önü açık, elinde yakası ve boyunbağı, sessizce odasına yürüdü ve arkasından kapıyı kilitledi.

"Ne oldu?" diye sordu Klara fısıldayarak.

Ganin dilini şaklattı. "Pasaportunu kaybetti, sonra da kriz geçirdi. Tam burada, evin önünde. Onu güçlükle yukarıya sürükledim. Asansör ne yazık ki çalışmıyor. Şehrin altını üstüne getirdik ama yok."

Klara, "Gidip onu göreyim, rahatlatılmaya ihtiyacı olacak," dedi.

Podtyagin önce onu içeri almadı. Sonunda kapıyı açtığında, onun sersemlemiş, karman çorman olmuş yüz ifadesini gören Klara bir çığlık attı.

"Duydun mu?" dedi Podtyagin, dalgın dalgın sırıtarak.

"Ben aptal bir bunağım. Her şey hazırdı anlıyor musun... sonra da gidip..."

"Nerede düşürdünüz, Anton Sergeyeviç?"

"Düştü işte, düşürdüm. Şair kimliği, kaybolan pasaport. Mayakovski'nin *Pantolonlu Bulut*'u. Büyük, kocaman bulutlu kreten, ben buyum işte."

"Belki biri almıştır, getirir," dedi Klara iyimserlikle.

"İmkânsız. Kader bu. Kaderden kaçış yok. Burada kalmaya mahkûm edildim. Önceden yazılmıştı bu."

Podtyagin bir koltuğa çöktü. "Kendimi iyi hissetmiyorum, Klara. Biraz önce yolda öyle soluksuz kaldım ki, bunun sonum olduğunu düşündüm. Tanrım, şimdi ne yapacağımı bile bilmiyorum. Nalları dikmekten başka çare var mı?"

XIII

Bu arada, Ganin odasına döndü ve hazırlanmaya başladı. Yatağın altından iki tane deri bavul çıkardı; birinin üzeri örtülü, diğeri açıktaydı, üzerinde etiketlerin silik izleri kalmıştı. Bavulun içindekileri yere boşalttı. Sonra dolabın sallanan gıcırtılı karanlığından siyah bir takım elbise, küçük bir yığın halindeki iç çamaşırları, ağır pirinç tokaları olan bir çift çizme çıkardı. Yatağın kenarındaki komodinin üzerinde de zaman içinde fırlatılmış bir yığın ufak tefek şey vardı: top yapılmış kirli mendiller, paslı jiletler, eski gazeteler, kartpostallar, at dişine benzeyen sarı boncuklar, eşini kaybetmiş, yırtık, ipek bir çorap.

Ceketini çıkardı, bütün bu hüzünlü, tozlu şeylerin arasına çömelip yanına alacaklarını ve atacaklarını ayırmaya başladı.

Önce takım elbiseyi ve temiz iç çamaşırlarını yerleştirdi bavula, sonra otomatik tabancasını ve ağı fena halde yırtılmış eski binici pantolonunu.

Daha başka ne alacağını düşünürken, bavulu boşalttığında, sandalyenin altına düşen siyah cüzdanı fark etti. Yerden aldı, tam açmak üzereyken içinde ne olduğunu düşünüp gü-

lümsedi, fakat sonra kendisine çabuk hazırlanması gerektiğini anımsattı ve cüzdanı pantolonunun arka cebine sıkıştırıp açık bavullarının içine her şeyi rastgele atmaya başladı: buruşuk, kirli iç çamaşırları, nasıl ele geçirdiğini yalnızca Tanrı'nın bildiği Rusça kitapları ve bütün o önemsiz, fakat görmeye ve dokunmaya alışkın olduğumuz değerli şeyleri, ki, bunların tek kudreti, insanın kendisini her zaman evinde hissetmesini sağlamaktır ve Ganin, sevdiği bu narin insan pisliğini belki yüzüncü kez topluyordu.

Ganin toplandıktan sonra, iki bavulu da kilitleyip yan yana yere koydu, çöp kutusunu eski gazete cesetleriyle doldurdu, boş kalan odasına çepeçevre bir göz gezdirdi ve ev sahibiyle hesabı kapatmaya gitti.

Koltukta sapasağlam, dimdik oturan Lydia Nikolaevna, Ganin içeriye girdiğinde kitap okuyordu. Köpeği yataktan fırlayıp isterik bir bağlılıkla Ganin'in ayaklarına sürtünmeye başladı.

Onun bu sefer gerçekten ayrılacağını anlayan Lydia Nikolaevna üzüldü. Ganin'in uzun boyunu ve rahat davranışlarını seviyordu; genellikle pansiyonerlerine hemen alışırdı ve onların kaçınılmaz ayrılıklarında ölüme benzer bir şeyler bulurdu.

Ganin geçen haftanın kirasını ödedi ve onun solmuş bir yaprak kadar hafif elini öptü.

Koridorda yürürken baletlerin bugün onu partiye davet ettiklerini hatırladı ve hemen ayrılmamaya karar verdi; gece yarısını geçse bile, gerekirse, bir otelde oda bulabilirdi nasıl olsa.

"Yarın Maşenka geliyor," diye haykırdı içinden, neşeyle ve korkuyla, tavana, yere ve duvarlara baktı. "Ve yarın, ben onu uzaklara götüreceğim," dedi, yine aynı iç titremesi, bütün varlığından kopan yine o özenli iç çekişler.

Kırım'dayken aldığı o beş mektubun içinde bulunduğu si-

yah cüzdanı cebinden çabucak çıkardı. Ve hemen, Kırım'da geçirdiği kışı hatırladı, 1917'den 1918'e kadar geçen zamanı: poyraz, önlerinde bir toz fırtınası estiriyor; dalgalar dalgakıranı aşıp kaldırıma vuruyor, çılgına dönmüş cüretkâr Bolşevik gemiciler, sonra, miğferleriyle çelik mantarlara benzeyen Almanlar ve üç renkli rütbe işaretleri... Beklemekle geçen günler, arada bir nefes almak için zaman; profilden Yunanlılara benzeyen, kabarık saçlı, çilli, çelimsiz, küçük bir fahişe sahilde yürüyor, poyraz ise, orkestranın parkta çaldığı notaları çevreye savuruyor bu kez... sonunda... onun tarafı yürüyüşe geçiyor: usturaların gün boyunca pırıltılar saçtığı küçük berber dükkânlarının bulunduğu, küçük Tatar köylerindeki konak yerleri, insanın yanakları sabun köpüğüyle yusyuvarlak olurken, tozlu sokaklarda, tıpkı binlerce yıl önce yaptıkları gibi, topaç çeviren küçük oğlan çocukları. Ve geceleyin gelen hunhar saldırı; nereden ateş edildiği, evlerin yan yatmış kara gölgeleri arasındaki ay ışığı gölcüklerinden kimin ne zaman sıçrayacağı hiç belli değil.

Ganin destenin arasından ilk mektubu çıkardı; kalın, dikdörtgen şeklinde tek bir yaprak, sol üst köşesindeki resimde, uçuk renkli bir buket çiçek tutan elini arkasına saklamış, mavi smokinli genç bir adam, kendisi kadar narin yanaklarına lüle lüle saçlar dökülmüş, boynu kapalı pembe bir elbise giymiş genç kızın elini öpüyor.

O ilk mektup Yalta'ya St. Petersburg'dan yollanmıştı; yazıldığı zaman, o harika sonbaharın üzerinden, iki yılı biraz aşkın bir süre geçmişti.

> Lyova; tam bir haftadır Poltava'dayım, burası öldüresiye sıkıcı. Seni bir daha görüp görmeyeceğimi bilmiyorum ama beni unutmamanı diliyorum.

El yazısı küçük ve yuvarlaktı, harfler ayak uçlarında bir koşu tutturmuş gibiydi. "Щ" harfinin altı ve "Ш̃" harfinin

üzeri çizilerek belirgin kılınmıştı; her sözcüğün son harfi aceleci bir çizikle sağa doğru kıvrılıyor; yalnızca sözcüklerin sonlarındaki "Я" harflerinin çizgisi aşağıdan sola doğru kıvrılıyordu, sanki Maşenka bu harfi son anda geri almak istemiş gibi. Tümce sonuna koyduğu noktalar kararlı ve kocamandı ama pek az virgül kullanmıştı.

> Biliyor musun, tam bir haftadır kara bakıp duruyorum, şu beyaz ve soğuk kara. Soğuk, kirli ve bunaltıcı. Ve birden, çok çok uzaklarda, insanların tamamen farklı bir yaşam sürdürdükleri düşüncesi, bir kuş gibi uçuyor beynimden. Onlar benim gibi, bir kereste ormanında, küçük bir çiftlikte tıkılıp kalmıyorlar.

"Evet, burası gerçekten çok sıkıcı. Bana bir şeyler yaz, Lyova. En küçük, önemsiz şeyleri bile yaz."

Ganin bu mektubu aldığı zamanı anımsadı; uzak bir ocak akşamında, taşlı, dik bir patikadan yürümüş; Tatarların orasına burasına at kafatası astıkları kazıklı çitleri geçip bembeyaz, pürüzsüz taşların üzerine incecik çağlayanlar halinde dökülen derenin kenarına oturup bir elma ağacının incecik, şaşılacak derecede çıplak, sayısız dalları arasından, yeni ayın, çıtçıtlı bir tırnak makasını andıran saydam parıltısıyla aydınlanan gökyüzünün tatlı pembeliğine ve ayın hemen yanı başındaki Küçük Ayı'nın kenarında titreşen bir damlacık parlaklığa, ilk yıldıza bakmıştı.

Yine aynı gece Maşenka'ya mektup yazmıştı; o yıldızı, bahçedeki selvi ağaçlarını, her sabah evin arkasındaki Tatarların avlusundan gelen gürültülü eşek anırtısını anlatmıştı. Yazdıkları sevgi dolu şeylerdi, hülyalıydı; yazarken, tanıştıkları kulübeye giden kaygan köprünün üzerindeki ıslak söğüt çiçekleri geliyordu aklına.

O günlerde mektuplar, yerlerine uzun sürelerde varıyordu; temmuza kadar cevap gelmedi.

Tatlı, iyi, "güneyli" mektubun için teşekkür ederim. Neden beni hâlâ unutmadığını, unutmayacağını yazıyorsun? Gerçekten mi? Ne kadar güzel!

Bugün, fırtınadan sonra, hava güzel ve serin. Voskresensk'teki gibi; anımsıyor musun? O bildik yerlerde yeniden dolaşmak istemez miydin? Ben çok isterdim. Sonbaharda, yağmur yağarken, parkta yürümek ne güzeldi. Hava kötü olduğu halde, neden hüzünlü değildik o zaman?

Yazmayı bir süre için bırakıp yürüyüşe çıkacağım.

Dün mektubu bitirmeyi bir türlü başaramadım. Ne kötüyüm, değil mi? Bağışla beni, Lyova sevgilim, söz veriyorum, bir daha yapmayacağım.

Ganin'in mektubu tutan eli yanına düştü ve bir an düşünceler arasında kaybolmuş olarak öylece durdu. Onun o neşeli tavırlarını ne kadar iyi anımsıyordu, özür dilediği zamanlarda attığı o küçük, boğuk kahkahayı, melankolik bir iç çekişten sonraki cıvıl cıvıl halini.

"Uzun bir süre, nerede ve nasıl olduğun hakkında haber alamadığım için meraklandım," diyordu Maşenka yine aynı mektupta.

Bizi birleştiren o küçük bağı koparmamalıyız. Sana yazmak ve sormak istediğim öyle çok şey var ki. Ama kafam darmadağınık. O günlerden bu yana bir yığın mutsuzluk gördüm, yaşadım. Yaz, n'olursun yaz, sık sık ve çok yaz. En iyi dileklerimi yolluyorum. Mektubum daha sevecen bitsin isterdim ama, belki de onca zaman sonra, bunun nasıl yapılacağını unuttum. Ya da beni bundan alıkoyan bir şey mi var?

O mektubu aldıktan sonra, Ganin, günlerce ürpertici bir mutlulukla dolup taşmıştı. Nasıl olup da Maşenka'dan ayrılabildiğini anlayamıyordu. Beraber geçirdikleri o ilk güzü

anımsıyordu yalnız; gerisi, o birbirlerine gücenmeler, kızıp bağırmalar, şimdi ona önemsiz görünüyordu.

İç bunaltan karanlık, geceleyin denizin pırıltısı, selvi ağaçlarının bulunduğu dar alanın kadifemsi sessizliği, manolyaların geniş yapraklarında ay ışığının pırıltısı; bunların hepsi ona yalnızca sıkıntı veriyordu. Onu Yalta'da tutan göreviydi; iç savaş patlak vermek üzereydi, gidip Ukrayna çiftliklerinde Maşenka'yı aramaya karar verdiği anlar da olmuyor değildi.

O zamanın Rusyası'nın zorlu şartlarında, mektuplarının birbirlerine ulaşmasında dokunaklı ve harika bir şeyler vardı; bu, lahana beyazlığındaki bir kelebeğin siperlerin üzerinden uçmasına benziyordu.

Ganin'in Maşenka'nın ikinci mektubuna yazdığı cevap gecikmeli gitti ve Maşenka neler olup bittiğini bir türlü anlayamadı, çünkü o günlere özgü engellerin, onların mektupları söz konusu olduğunda bir şekilde var olmadığına inanmıştı.

> Senin sessizliğine rağmen sana yazıyor olmam sana garip gelebilir; ama ben inanmıyorum. Hâlâ, bana cevap yazmak istemediğine inanmayı reddediyorum. Cevap yazmadın ama... ama yazamadın ya da zamanın yoktu, ya da ne bileyim başka bir şey işte.
>
> Söyle bana Lyova, bir zamanlar bana söylediklerini anımsamak sana komik gelmiyor mu? Beni sevmenin yaşam biçimin olduğunu ve eğer beni sevmeseydin yaşamıyor olacağını söylemiştin. Evet, her şey nasıl da bitiyor, değil mi, nasıl değişiyor. Yeni baştan yaşamak ister miydin her şeyi? Sanırım, bugün biraz fazla bunalımlıyım.
>
> *Ama bugün ilkbahar ve satılık mimozalar var.*
>
> *Her küfede satılıyorlar.*
>
> *Onlardan getiriyorum sana.*
>
> *Ama hayaller gibi çabuk kırılırlar*
>
> Küçük, güzel bir şiir, ama başını ve sonunu hatırlaya-

mıyorum, kimin yazdığını da unuttum. Şimdi artık senin mektubunu beklemekten başka yapacak bir şey yok.

Mektubu nasıl bitireceğimi bilmiyorum. Belki seni öperim. Evet, galiba öyle yapacağım.

Birkaç gün sonra, Maşenka'nın üçüncü mektubu geldi.

Mektubunu aldığıma sevindim, Lyova. Çok, çok güzel bir mektup. Evet, insan ne çok, ne ateşli sevdiğini unutamıyor hiçbir zaman. Geçmişin tek bir anısı için gelecekteki yaşamının tümünü feda edebileceğini yazıyorsun... ama önce buluşup duygularımızı yeniden gözden geçirsek, daha iyi olmaz mı?

Lyova, eğer gelirsen telefon et ve santralden 34'ü iste. Sana Almanca karşılık verebilirler, burada bir Alman askerî hastanesi var. Onlara beni çağırmalarını söyle.

Dün şehre inip biraz "eğlendim". Çok neşeli bir yerdi. Sarı sakallı, çok komik bir adam, benim için bir numara yaptı ve bana "balonun kraliçesi" dedi. Bugün çok, çok sıkıcı bir gün. Günlerin böyle anlamsız ve aptalca geçmesi ne yazık; sözde bugünler yaşamımızın en iyi, en mutlu günleri. Yakında ikiyüzlü biri olup çıkacağım galiba; kuruntulu yani. Hayır, bu olmamalı.

Bırak kurtulayım aşkın zincirlerinden
Bırak kurtulayım düşünmekten
Doldur doldur bardakları şarapla
Bırak içeyim, içeyim

Nasıl, oldukça iyi değil mi?

Mektubumu alır almaz yaz bana. Buraya, beni görmeye gelecek misin? Mümkün değil mi? Aa, bu çok kötü. Kim bilir, belki gelebilirsin gene de.

Neler saçmalıyorum ben. Bütün o yolu yalnızca beni görmeye mi geleceksin. Ne kibirliyim! Sence de öyle değil mi?

Şu anda eski bir dergideki bir şiiri okuyorum. Krapo-

vitsky'nin "Benim Küçük Solgun İncim" adlı şiiri. Çok sevdim. Lütfen bana mektup yaz ve ne olup bitiyorsa her şeyi anlat. Öptüm. O dergide bir şey daha okudum, Podtyagin'in:

Dolunay parıldıyor ormanların,
ırmağın üzerinde
Dalgalara bak; parıltıları ne kadar zengin.

"Sevgili Podtyagin," diyerek düşüncelere daldı Ganin. "Ne garip, Tanrım ne garip. Eğer birisi bütün bu insanların içinde onu tanıyacağımı söyleseydi bana..."

Kafasını sallayarak gülümserken geriye kalan son mektubu da açtı. Bunu cepheye çıkmadan bir gün önce almıştı. Geminin güvertesinde soğuk bir ocak şafağı sökmekteydi. Meşe palamudundan yapılma kahveden midesi bulanıyordu.

Lyova, sevgilim, mektubunu nasıl da özlemle bekledim. Seninle olan beraberliğimizi mektuplarla sınırlamak çok güçtü ve acı veriyordu. O üç yılı sensiz, nasıl oldu da yaşayabildim, üstelik yaşamak için hiçbir sebebim yokken, nasıl başardım hayatta kalmayı?

Seni seviyorum. Eğer dönersen seni öpücüklere boğacağım. Bunu hatırlıyor musun?

Şöyle yaz onlara, küçük oğlum Lyov'u
Çok çok öpüyorum
Ve doğum günü için ona
Bir Avusturya müşferi getireceğim Lvov'dan
Babama da başka bir not-

Söylesene, nereye gitti o uzak, parıltılı sevgili... Senin gibi, ben de yeniden görüşeceğimizi hissediyorum... ama ne zaman, ne zaman?

Seni seviyorum. Gel bana. Mektubun benim için öyle bir sevinç kaynağıydı ki, mutluluktan çatlayan yüreğimi hâlâ bir araya toplayamıyorum...

"Mutluluk..." diye tekrarladı Ganin usul usul, beş mektubu birden tek bir bütün halinde katladı.

"Evet, mutluluk. On iki saat sonra yeniden görüşeceğiz."

Öylece durdu, tatlı, gizli düşüncelerle dopdoluydu. Maşenka'nın onu hâlâ sevdiğinden hiç şüphesi yoktu. Mektuplarının beşi de elinde duruyordu. Dışarısı oldukça karanlıktı. Bavullarının tokaları parlıyordu. Boş odada hafif bir toz kokusu vardı. Kapının dışından sesler geldiğinde hâlâ aynı pozisyonda oturuyordu ve Alfyorov aniden, kapıyı bile çalmadan, içeri daldı.

"Özür dilerim," dedi en ufak bir utanmışlık belirtisi göstermeden. "Nedense çoktan gitmiş olduğunuzu düşündüm de."

Ganin'in parmakları katladığı mektuplarla oynuyordu, Alfyorov'un sarı sakallarına boş boş baktı. Sonra kapıda ev sahibi belirdi.

Alfyorov sözüne "Lydia Nikolaevna," diye devam etti, boyun kasları seğirirken, mal sahibi kendisiymişçesine odayı boydan boya adımlıyordu. "Şu lanet olası şeyi ortadan kaldırmalıyız ki benim odama açılan kapıyı açabilelim." Alfyorov dolabı yerinden oynatmaya çalıştı, homurdandı ve çaresizce geriye doğru sendeledi.

Ganin "Bırakın, ben yapayım," diye neşeyle atıldı. Siyah cüzdanı cebine sokup ayağa kalktı, dolaba doğru yürüdü ve ellerine tükürdü.

XIV

Kara trenler kükreyerek geçiyor, evin camları, bir hayaletin omzunda taşıdığı yük sarsılıyormuşçasına zangırdıyordu; duman dağları yükselerek havaya savruluyor, gece göğünü lekeliyorlardı. Çatılar ay ışığında metalik bir kıvılcımla tutuşuyor, kara trenler kadar uyanık kara bir gölge yankılar yaparak demir köprünün altından karşıya geçiyor, ardında titreşen bir ışık zinciri bırakıyordu. Kükreme ve duman bulutu, ay ışığında tırnakla çizilmiş gibi duran rayların arasında biraz oyalandıktan sonra dosdoğru evin içinden geçip gidiyordu; düzenli aralıklarla geçen vagonların gümbürtüsünü karşılayan bir köprü geçiyordu yolun üzerinden. Ev bir hayalet gibiydi, bir yanından elini içeri uzatınca, diğer yandan parmakları çıkabilirdi insanın.

Ganin baletlerin odasının penceresinden yola baktı: Asfalt loş bir ışıkla parlıyor, kısalan siyah gölgeler oraya buraya dağılıyor, diğer gölgeler arasında kayboluyor, dükkân vitrinlerinden yansıyan ışığın içinde yeniden beliriyordu. Karşıdaki evin perdesiz penceresinden, kehribar rengi parlak boşlukta parıltılar saçan cam ve yaldızlı pervazlar görü-

lüyordu. Sonra ince, narin, siyah bir gölge, stor perdeyi aşağıya indirdi.

Ganin dönünce Kolin ona bir bardak dolusu votka uzattı.

Oda, sanki dünyevi olmayan, soluk bir ışıkla aydınlanmıştı, çünkü becerikli baletler lambayı leylak rengi bir ipek kumaşla örtmüşlerdi. Odanın ortasındaki masanın üzerinde duran şişeler kızıl renkli bir parlaklık saçıyor, açık sardalye kutularının yağı parlıyordu; ayrıca, masanın üzerinde jelatine sarılı çikolatalar, salam dilimleri ve yassı köfteler vardı.

Masanın çevresinde, geniş alnında ter boncukları birikmiş, solgun ve suratı asık Podtyagin, yepyeni, ipek boyunbağıyla Alfyorov, ebedi siyah elbisesi içinde gevşek, ucuz portakal likörü içmekten yüzü kızarmış olan Klara oturuyorlardı.

Yakası açık, toprak rengi, ipek bir gömlek giymiş ve ceketsiz olan Gornotsvetov yatağın kenarına oturmuş, her nasılsa bir yerlerden eline geçen gitarın akordunu yapıyordu. Kolin hiç durmadan bardaklara votka, likör, soluk renkli Re şarabı dolduruyor, hareket ettiğinde, şişman kalçaları komik bir şekilde sallanırken, sımsıkı, mavi bir ceketin içine sıkışmış güdük bedeni neredeyse hiç kıpırdamıyordu.

Dudaklarını sarkıtıp, o bildik sitem dolu soruyu, "Ne, içmiyor musun," diye sorarken, baygın bakışlarını Ganin'in yüzüne doğru kaldırdı.

Pencerenin pervazında oturan Ganin, serin şarap bardağını baletin titreyen elinden alırken, "İçerim, neden olmasın," dedi. Hepsini bir dikişte bitirip masanın çevresinde oturan insanlara baktı. Hepsi de sessizdi; karısının sekiz-dokuz saat içinde geleceği düşüncesiyle oldukça heyecanlı olan Alfyorov bile.

Gornotsvetov notasını ayarladığı teli çekip bırakırken, "Gitarı akort ettim," dedi. Bir teli daha çekti ve tıngırdayan sesi avcuyla boğdu.

"Neden şarkı söylemiyorsunuz beyler? Klara'nın şerefine. Haydi! *Narin bir çiçek gibi....*"

Klara'ya sırıtan ve abartılı bir nezaketle bardağını kaldıran Alfyorov, sandalyesine yaslandı; ama neredeyse düşüyordu, çünkü bu arkalığı olmayan bir tabureydi; ve yapmacıklı, abartılı, cılız tenor sesiyle şarkı söylemeye çabaladı, ama ona katılan olmadı.

Gornotsvetov tellere son bir kez daha dokundu ve çalmayı bıraktı. Herkes kendini bir garip hissediyordu.

"Şarkıcılara!" diye Podtyagin ümitsizce inledi, kafasını salladı ve yüzünü avcuna dayadı. Kendisini iyi hissetmiyordu. Pasaportunu kaybettiği düşüncesine bir de nefes tıkanıklığı eklenmişti.

"İçmemeliydim, sıkıntım bundan kaynaklanıyor," diye ekledi asık suratla.

Klara "Size söylemiştim," diye mırıldandı. "Çocuk gibisiniz, Anton Sergeyeviç."

Kolin başı dik, kalçalarını sallayarak, masanın çevresinde dolanırken, "Niye hiç kimse yiyip içmiyor?" dedi. Boş bardakları doldurmaya başladı. Kimse bir şey demedi. Partinin başarısız olduğu apaçıktı.

O zamana kadar pencerenin pervazında oturup belli belirsiz, ironik, dalgın bir gülüşle maun masanın parıltısına ve garip bir şekilde aydınlanmış yüzlere bakmakta olan Ganin yere atladı ve bir kahkaha attı.

Masaya doğru yürürken, "Bardakları doldur, Kolin," dedi. "Alfyorov'a biraz daha koy. Yarın yaşamlarımız değişecek. Yarın, ben artık burada olmayacağım. Hadi çıkın artık yumurtalarınızdan. Yaralı bir ceylan gibi bana bakmayı bırak, Klara. Ona şu likörden biraz daha ver. Sen de, Anton Sergeyeviç, neşelen biraz. Pasaportuna üzülmekten vazgeç. Yenisini alacaksın, hem de eskisinden daha iyi olacak. Şiirlerinden oku bize. Ha, evet, bu arada..."

"O boş şişeyi alabilir miyim?" dedi Alfyorov aniden ve neşeyle, heyecanlı gözlerinde şehvetli bir parıltı yanıp söndü.

"Bu arada," diye yineledi Ganin, yaşlı adamın arkasına geçip, elini onun dolgun omuzlarına atarak, "kimi mısralarını hatırlıyorum, Anton Sergeyeviç. Dolunay... orman ve ırmak. Doğru, değil mi?"

Podtyagin ona dönüp gülümsedi. "Eski bir takvimde mi buldun bunu? Şiirlerimi takvim yapraklarına basmaya bayılırlardı. Alt tarafta olurdu, 'bugünün yemek tarifi'nin üzerinde."

"Hey, bakın bakın, beyler, ne yapmaya çalışıyor bu?" diye bağırdı Kolin, camı açmış, havaya kaldırdığı şişeyi mavi, karanlık geceye doğru tutan Alfyorov'u işaret ediyordu.

"Bırak yapsın," diyerek güldü Ganin. "Bırak rol yapsın, istiyorsa." Alfyorov'un sakalları parladı, ademelması şişti ve gece esintisi şakaklarındaki seyrek saç tellerini karıştırdı. Kolunu geride tutarak, orada bir süre öylece durdu, sonra şişeyi ciddiyetle yere bıraktı. Baletler kahkahalara boğuldular.

Alfyorov, Gornotsvetov'un yanına oturup gitarı onun elinden aldı ve çalmaya uğraştı. Çok çabuk sarhoş olan bir adamdı.

"Klara çok ciddi duruyor," dedi Podtyagin güçlükle, "onun gibi kızlar bana duygulu mektuplar yazarlardı. Oysa o bana bakmak bile istemiyor."

"Artık içmeyin lütfen," dedi Klara, hiç şimdiki kadar sefil bir durumda olmadığını düşünüyordu.

Podtyagin güç de olsa gülümsemeyi başardı ve Ganin'i kollarından çekiştirerek, "Şu anda, burada Rusya'nın gelecekteki koruyucusu duruyor. Hadi bize hikâye anlat Lyovuşka; nereleri gezdin? Nerede savaştın?"

"Buna mecbur muyum?" diye sordu Ganin yumuşak bir gülüşle.

"Evet. Biliyorsun, kendimi çok kötü hissediyorum. Rusya'yı ne zaman terk etmiştin?"

"Ne zaman mı? Hey Kolin, şu yapışkan maddeden versene biraz. Hayır bana değil. Alfyorov'a. Evet. Bardağına karıştır."

XV

Lydia Nikolaevna çoktan yatağa girmişti bile. Baletlerin davetini tersçe geri çevirmiş, yaşlı bir kadının, içinden çanak çömlek dolu geniş dolapları titreten gümbürtülü trenlerin geçtiği, hafif uykusunu uyuyordu. Arada bir uykusu bölündüğünde, 6 numaralı odadan gelen sesleri yarım yamalak duyuyordu. Bir ara Ganin'i gördü ve rüyasında onun kim olduğunu, nereden geldiğini anlayamadı... Aslında onun kişiliği bir gizem perdesinin ardındaydı. Ve şuna hiç şüphe yok ki, Ganin, ne hayatı ne gezdiği yerler ne de geçmiş yıllardaki maceraları hakkında tek bir laf etmişti şimdiye dek; oysa kendisi bile Rusya'dan kaçışını hayal meyal hatırlıyordu, köpükler saçan bir deniz hayalinde kayboluyordu hatırladıkları.

Kim bilir belki de Maşenka, o zamanlar ona daha çok mektup yazmıştı... yani 1919 yılının başlarında Kuzey Kırım'da savaşırken... Ama bu mektupları atmışsa bile Ganin'in eline geçmemişti. Perekop sendeledi ve düştü. Başından yaralanan Ganin, Simferopol'e tahliye edildi; ve bir hafta sonra hasta ve olaylarla ilgisiz bir halde iken Feodosia'ya gi-

ren birliğiyle ilişkisi kesildi. Ve sivil hayatının çılgın kâbuslar seline tutuldu.

Inkerman tepelerinin yamaçlarında, bir zamanlar Kraliçe Victoria'nın askerlerinin üniformalarının, top ateşi dumanları arasında, ateş kızılı parıldadığı tarlalarda, harika ve aynı zamanda vahşi Kırım baharı tomurcuklanıyordu. Süt beyazı yol, tarlaların önünde dalga dalga akıyor, tekerlekler çukur ve tümseklerin üzerinde zıpladıkça arabanın açık duran tepeliği zangırdıyordu... Ganin hız yapmanın, baharın, açıklığın ve tepelerin soluk yeşilinin verdiği hisle birlikte, bu kaygısız yolun onu Rusya'nın dışına götürdüğünü aklından çıkararak tatlı bir mutluluğun içinde eriyip gidiyordu. Sivastopol'e vardığında hâlâ neşe içindeydi, bavulunu, karışıklık ve karmaşanın kol gezdiği Otel Kist'e bırakarak içmeye gitti. Puslu gün ışığı ve başındaki ağrıyla birlikte yürüyüşe çıktı, eski Yunan mimarisi tarzındaki sütunları geçti, geniş granit basamaklardan limana indi ve sürgünlük fikri bir an olsun aklının ucundan geçmeden, denizin eriyen mavi pırıltısına uzun uzun baktı. Sonra yine, üzerinde uzun denizci üniforması, elinde dürbünüyle Amiral Nakhimov'un gri heykelinin durduğu meydana çıktı. Dördüncü tabyaya kadar, tozlu, beyaz yol boyunca yürüyerek şehrin panoramasına hâkim açıklığa çıktı. Daire şeklindeki parmaklıkların ardındaki eski silahlar, kum torbaları, yere saçılmış mermiler, toz toprak, bu manzaraya bakanları sarmalayan dumanlı mavi renkteki vakumlu atmosfere karışarak, bakanlarda sınırlarının ele geçirilmez olduğu izlenimini uyandırıyordu.

Sivastopol belleğinde böyle yer etmişti işte; ilkbahara benzer, tozlu, rahatsız edici ve cansız bir hayalin kıskacında.

Gece geminin güvertesinde, gemici fenerlerinin boş, beyaz kollarının göğe batıp çıkmalarını izledi; kapkara sular ay ışığında cilalı gibi duruyor, daha da uzaklardaki puslu gecede, parıl parıl aydınlatılmış yabancı bayraklı bir kruvazör

demir atmış, kendi yansımasının ırmak gibi akan altın sütunları üzerinde dinleniyordu.

Gemiden eski püskü başka bir Yunan gemisine geçti, güverte, geminin o sabah uğradığı Kırım'ın Gözleve şehrinden aldığı cebi delik, esmer göçmenlerle doluydu. Ganin yemekhaneye yerleşti, içeride, ağır ağır, bir o yana bir bu yana sallanan bir lamba ve üzerine soğan çuvallarının yığıldığı bir masa vardı.

Sonra denizdeki zafer dolu, hüzünlü günler başladı. İki beyaz kanat gibi süzülerek gelen köpükler, onları yararak geçen geminin pruvası da dahil olmak üzere her şeyi içlerine alıyor, güvertedeki parmaklıklara tutunan insanların yeşil gölgeleri, dalgaların parlak kıvrımları içinde hafif hafif çalkalanıyordu. Paslı dümen gıcırdadı, bacanın çevresinden iki martı süzüldü ve bir güneş hüzmesine dalan gagaları iki elmas gibi parıldadı. Ganin'in yanında koca kafalı, Yunanlı bir bebek ağlamaya başladı, annesi sinirlendi, susturmak için çaresizce pışpışlamaya başladı. Kimi zaman güverteye ateşçilerden biri geliyordu, üstü başı kapkaraydı, gözlerinin çevresinde kömür tozundan halkalar ve işaretparmağında sahte bir yakut yüzük vardı.

Ganin'in belleğinde kalanlar, işte böyle önemsiz şeylerdi... terk ettiği ülkesiyle ilgili özlem dolu anılar değil; sanki yalnızca gözleri yaşıyordu da aklı saklanmaya gitmişti.

İkinci gün, uzaklarda, portakal rengi akşamda bir karaltı halinde belirdi İstanbul ve gemiye bastıran gecede ağır ağır gözden kayboldu. Ganin şafakta köprüye tırmandı: Üsküdar kıyılarının belli belirsiz, koyu mavi çizgileri yavaş yavaş belirginleşiyordu. Ayın yansısı daraldı ve donuklaştı. Doğuda gökyüzünün maviye çalan mor rengi, altın kırmızısına dönüştü ve İstanbul, donuk bir parıltıyla pustan sıyrılmaya başladı. İpek dalgalar kıyıda parıldıyordu, siyah bir tekneyle siyah bir fes geçti yanlarından sessizce. Doğunun ren-

gi şimdi beyaza çalıyordu, Ganin'in yüzünü tuzlu tuzlu yalayarak gıdıklayıp geçen bir esinti çıktı. Kıyıdan ezan sesi geliyordu, karga kadar kara iki martının kanatları gemiyi yalayarak geçti ve büyük bir balık sürüsü, çiseleyen yağmur gibi pıtırtılar çıkararak ve bir belirip bir kaybolan halkalar çizerek yüzeyi yardı. Bir mavna geldi sonra, gölgesinin dokungaçları suya uzanıp geri çekiliyordu. Ganin kıyıya ayak basıp da, rıhtımdaki bir portakal yığınının üzerinde uyuklayan, mavi giysili bir Türk gördüğünde, kendi ülkesinin sıcak kalabalığından ve sonsuza dek seveceği Maşenka'dan ne kadar uzak olduğunu içine işleyen bir biçimde apaçık hissetti. Bu anıların hepsi kat kat açılmış bir halde belleğinde duruyor, kafasında birbirlerinden ayrı olarak yanıp sönüyorlardı. Podtyagin ona, büyük bir çaba sarf ederek, "Rusya'yı ne zaman terk etmiştin?" diye sorduğunda, yeniden sıcak katlarına gömüldüler.

"Beş yıl önce," diye yanıtladı tersçe ve sonra, köşedeki lambadan yayılan yorucu mor ışığın altında oturmuş, odanın ortasında hiç ses çıkarmadan kıpır kıpır dans eden Kolin'le Gornotsvetov'un gülümseyen yüzlerine bakarken düşündü Ganin, "Ne büyük mutluluk! Yarın... hayır, bugün, saat gece yarısını çoktan geçti bile. Maşenka o günlerden bu yana değişmiş olamaz, Tatar gözleri eskiden olduğu gibi yine ateş gibidir, gözlerinin içi yine gülüyordur."

Onu uzaklara götürecekti, onun için yorulmak bilmeden çalışıp didinecekti. Yarın, gençliği ve Rusyası geri dönüyordu ona.

Kolin elleri böğründe, kafasını geriye atıp sallıyor, kayar gibi yürüyor, topuklarını yere vuruyor, bir mendil çıkarıp sallıyor, kalçalarının üstünde çömelmiş olan Gornotsvetov'un çevresinde zikzaklar çiziyor; Gornotsvetov bacaklarını yanlara doğru çeviklikle savuruyor, hızlı daha hızlı, bükülü bacağının üzerinde fırıl fırıl dönüyor. Alfyorov, iyi-

ce sarhoş bir halde, yüzünde şefkatli bir ifadeyle, oturduğu yerde ileri geri sallanıyor. Klara, Podtyagin'in ter içindeki solgun yüzüne endişeyle bakıp duruyor; yaşlı adam yatağın üzerinde, garip, yana yatmış bir biçimde oturuyor.

"Siz iyi değilsiniz, Anton Sergeyeviç," diye fısıldadı Klara. "Yatağınıza gitmelisiniz, saat 1.30'a geliyor."

Her şey ne kadar kolay olacaktı. Yarın... hayır, bugün... onu yeniden görecekti, tabii Alfyorov iyice sarhoş olmuşsa. Altı saatçik daha. Şimdi kompartımanda uyuyor olmalıydı, telgraf direkleri, karanlıkta yanından uçarak geçiyor, çam ağaçları ve tepeler hızla trene doğru geliyor... Şu oğlanlar da ne çok gürültü yapıyorlar. Dans etmeden duramaz mı bunlar? Evet şaşılacak derecede kolay olacaktı her şey; kimi zaman kader, insanın karşısına iyilik perisini çıkarıyordu sanki...

"Tamam, gidip yatacağım biraz," dedi Podtyagin donukça ve derin derin iç çekerek odasına gitmeye koyuldu.

"Koca dost nereye gidiyor? Dur... biraz daha kal," diye neşeyle mırıldandı Alfyorov.

"Bir içki daha al ve kes sesini," dedi Ganin Alfyorov'a, sonra çabucak Podtyagin'in yanına gitti. "Bana dayan, Anton Sergeyeviç."

Yaşlı adam, Ganin'e buğulu gözlerle baktı, eliyle sinek kovar gibi bir hareket yaptı, boğuk bir çığlık atarak sendeledi ve düşer gibi oldu.

Ganin ve Klara, onu tam zamanında yakaladılar, bu arada baletler etrafta koşuşturup yaygara yapıyorlardı. Alfyorov yapış yapış olmuş dilini ağzının içinde güçlükle oynatarak, sarhoşluğun verdiği aldırmazlıkla, "Bakın bakın, ölüyor," dedi.

Ganin, "Koşuşturmayı bırak da yararlı bir şeyler yap Gornotsvetov," dedi sakince. "Kafasını tut, Kolin. *Buradan* tut onu. Hayır, o benim kolum, daha yukarıdan. Bana öyle boş

boş bakma. Daha yukarıdan diyorum. Kapıyı aç Klara." Üçü birden yaşlı adamı odasına taşıdılar. Alfyorov sendeleyerek onları izler gibi yaptı, sonra elini havada gevşekçe sallayarak masanın başına oturdu. Titreyen ellerle kendisine biraz daha votka doldurdu, sonra, yeleğinin cebinden nikel kaplı bir saat çıkarıp önüne, masanın üzerine koydu.

3, 4, 5, 6, 7, 8. Parmaklarını Romen rakamlarının üzerinde dolaştırdı, sonra kafasını yana eğip tek gözle, saniye kolunu izlemeye koyuldu. Köpek, yüksek sesle, heyecanla, acı acı havlamaya başladı koridorda. Alfyorov sırıttı. "Seni küçük sefil köpek. Ayak altında ezileceksin."

Kısa bir süre sonra, başka bir cebinden bir tükenmezkalem çıkarıp, saatin sekiz rakamının üzerindeki camına mor bir işaret çizdi.

Saatin her tik takında, "geliyor, geliyor, geliyor," diyordu kendi kendine.

Masanın üzerine göz attı, bir çikolata aldı ve ağzına atar atmaz tükürdü. Duvarda kahverengi bir leke oluştu.

"3, 4, 5, 7," diye Alfyorov yeniden saymaya başladı ve mahmur, mutlu bir gülüşle, saatin kadranına göz kırptı.

XVI

Gece olunca sessizleşmişti şehir. Yaşlı adam, sırtını kamburlaştırmış, mavi paltosuyla yola koyulmuştu bile. Bastonunu yere vuruyor; bastonun sivri ucu bir sigara izmaritine rastladığında, hırıltıyla yere eğiliyordu. Tek tük arabalar geçiyor, daha seyrek olarak da, toynak tıkırtılarıyla sarsılarak bir *droşki* geçiyordu. Melon şapkalı bir sarhoş, tramvaylar en az iki saattir geçmedikleri halde, köşede tramvay bekliyordu. Bir-iki fahişe, bir aşağı bir yukarı volta atıyor, esniyor ve yakalarını yukarı kaldırmış, karaltılar halinde aylak aylak dolaşanlarla laflıyorlardı. Kızlardan biri, neredeyse koşarak giden Kolin'le Gornotsvetov'a yanaştı ama soluk, kadınsı yüzlerine profesyonel bir bakış attıktan sonra geri döndü.

Baletler, tanıdıkları bir Rus doktoru getirmeye gitmişlerdi ve gerçekten de, bir buçuk saat sonra, yanlarında, mahmur gözlerle bakan, keskin hatları tıraşlı bir beyle geri döndüler. Adam yarım saat kaldı, dişlerinin ortasındaki boşluktan emmeye benzer sesler çıkardı, sonra da gitti.

Işıksız oda şimdi çok sessizdi.

Hasta birinin çevresinde toplanmış insanların sessizlik

içinde oturduğu anlara özgü, ağır, sıkıcı bir hava hüküm sürüyordu odada.

Ganin'in yatağa dönük yüzü profilden, soluk mavi bir taştan oyulmuş gibi duruyordu; şafak ışığında silueti belli belirsiz seçilen yatağın ayakucundaki koltukta Klara oturuyor, gözlerini dikmiş hep aynı noktaya bakıyordu. Daha da ötede, Gornotsvetov ve Kolin, küçük bir kanepenin üzerinde dertop olmuş yan yana oturuyorlardı... Yüzleri iki soluk lekeye benziyordu.

Doktor, asansör bozuk olduğu için elindeki anahtar destesinin şıngırtıları arasında kendisinden özür dileyen Frau Dorn'un siyah siluetinin ardından, merdivenlerden aşağı iniyordu. Zemine varınca, Frau Dorn ağır ön kapıyı açtı ve doktor şapkasını hafifçe yukarı kaldırarak, mavi pusa daldı.

Yaşlı kadın kapıyı dikkatlice kilitledi, siyah örgü şalına daha bir sıkı sarıldı ve yukarıya çıktı. Merdivenler soğuk, sarı bir ışıkla aydınlatılmıştı. Anahtarları hafifçe şangırdarken sahanlığa vardı. Sahanlıktaki ışık sönmüştü.

Koridorda, Podtyagin'in odasından çıkan ve kapıyı arkasından dikkatlice kapayan Ganin'le karşılaştı.

"Doktor sabah yine gelecek," dedi yaşlı kadın. "Şimdi nasıl, daha iyi mi?"

Ganin omuz silkti. "Bilmiyorum. Sanmıyorum. Nefes alırken... korkunç hırıltılar çıkıyor göğsünden."

Lydia Nikolaevna iç çekti ve ürkekçe içeriye girdi. Klara ve baletler, solukça parlayan gözlerini aynı anda ona çevirip, sonra yine yatağa diktiler. Esinti yarı açık duran pencerenin pervazını tıkırdatıyordu.

Ganin koridorda ayaklarının ucuna basarak yürüyüp, az önce partinin yapıldığı odaya gitti. Alfyorov, düşündüğü gibi, hâlâ masanın başında oturuyordu. Şişmiş yüzü, şafak ışığıyla soluklaşan üzeri örtülü lambanın ışığı altında parlıyordu. Kafa sallıyor, arada bir geğiriyordu. Önündeki saatin

camındaki mor tükenmezkalemin izi bir votka damlasının içinde dağılmıştı. Gitmeye yalnızca dört saat kalmıştı.

Ganin bu sarhoş, aşağılık yaratığın yanına oturdu, kalın kaşlarını çattı ve elini yumruk yapıp, şakaklarını geriye itti, bu haliyle derisi gerilmiş, gözü yana kaymıştı; ona uzun uzun baktı.

Alfyorov aniden hayata döndü ve ona bakmak için yavaş yavaş kafasını çevirdi.

"Yatağa gitmenin zamanı gelmedi mi, sevgili Aleksey İvanoviç?" dedi Ganin kesin bir tavırla.

"Hayır," dedi Alfyorov, heceleri güçlükle telaffuz ederek. Zor bir problem çözüyormuş gibi biraz düşündükten sonra yineledi, "Hayır."

Ganin gereksiz yere yanan ışığı söndürdü, sigaralığını çıkardı ve bir sigara yaktı. Alfyorov soluk şafağın soğukluğundan ya da tütünün kokusundan biraz ayılır gibi oldu.

Alnını avcuyla sıvazladı, çevresine bakındı ve şişeye uzandı.

Eli yarı yolda durdu, kafasını salladı ve gevşek bir gülümsemeyle Ganin'e, "Daha fazla içmemeliyim, Maşenka geliyor," dedi.

Bir zaman sonra, Ganin'in kolunu sarstı. "Hey, sen, adın ne... Leb Leboviç... duyuyor mus... Maşenka..."

Ganin sigaranın dumanını üfledi ve Alfyorov'un yüzüne sert sert baktı. Hepsini bir anda içine çekti: onun yarı açık ıslak ağzını, bok renkli küçük sakalını, kırpıştırıp durduğu sulu gözlerini.

"Dinle, Leb Leboviç..." Alfyorov sallandı ve Ganin'i omzundan yakaladı. "Şu anda ölesiye sarhoşum, işim bitik, davul gibi gerginim. Bana içki içirdiler, Allah onları kahretsin... hayır, hepsi bu değil... sana bir kızla ilgili bir şey anlatacaktım..."

"Güzel bir uyku çekmelisin, Aleksey İvanoviç."

"Bir kız vardı ya. Hayır hayır, karımdan söz etmiyorum...

karım masumdur... ama karımdan uzakta, uzun yıllar geçirdim. Öyleyse çok zaman olmamış... hayır hayır, çok oldu... ne zaman olduğunu hatırlamıyorum şimdi... bu kız beni kaldığı yere götürdü. Tilki görünüşlü, küçük yaratık... pislik... ama pek de lezzetli. Şimdi de Maşenka geliyor. Bunun ne demek olduğunu anlıyor musun, ha? Anlıyor musun? Sarhoşum... dik... dikik... dik üçgeni bile hatırlamıyorum... Maşenka çok yakında burada olacak. Her şey neden böyle oldu sanki? Ha? Sana soruyorum! Sen, seni pis Bolşevik! Neden olduğunu söylemeyecek misin bana?"

Ganin, Alfyorov'un elini hafifçe itti. Kafasını sallayıp duran Alfyorov dirseğini masaya dayadı, dirseği kaydı, masa örtüsünü de beraberinde götürüp bardakları devirdi. Bardaklar, bir çay tabağı ve kol saati yere düştü.

Ganin, "Yatağa," dedi ve Alfyorov'u sertçe çekip ayağa kaldırdı.

Alfyorov ona karşı koymadı ama öylesine dengesizdi ki, Ganin onu doğru yöne yürütmekte güçlük çekiyordu.

Kendisini odasında bulan Alfyorov'un yüzüne geniş ve uykulu bir gülümseme yayıldı ve yavaşça yatağına yığılıp kaldı. Suratı aniden, dehşetle allak bullak oldu. Doğrulup, "Saat," diye mırıldandı. "Orada Leb, masanın üstünde, saati 7.30'a kur."

"Tamam," dedi Ganin ve akrebi çevirmeye başladı. Saati 10.00'a kurdu, sonra fikrini değiştirip 11:00'e kurdu.

Tekrar Alfyorov'a baktığında, herif derin uykuya dalmıştı, sırtüstü yatıyordu, tek kolu garip bir biçimde yana düşmüştü.

Rus köylerindeki sarhoş serseriler de böyle uyurdu.

Ağzına kadar yüklü at arabaları, gün boyunca, titrek, uykulu sıcakta, saman çöplerini çiftlik yoluna savurarak sallana sallana geçip gittiler... Serseriler gürültüyle meydana doldu; kadın turistlere sarkıntılık ediyor, kendi göğüslerine pat

pat vurarak, kendilerini general oğlu olarak tanıtıyorlardı. Başka yapacak bir şey bulamayınca da, yıpranmış şapkalarını yere fırlatıp yola yatıyor ve saman yüklü arabasıyla bir köylü gelip de arabadan aşağı inene kadar orada kalıyorlardı. Köylü serseriyi yolun kenarına çekip yoluna devam ediyordu; serseri solgun yüzünü yana çevirip hendeğin kenarında bir ceset gibi yatarken, büyük, yeşil saman desteleri, ıhlamur ağaçlarının benekli gölgeleri arasından sallana sallana ve tatlı tatlı kokarak, kayarak geçip gidiyordu.

Ganin saati ses çıkarmadan masanın üzerine koyduktan sonra, uzun bir süre durup uyuyan adama baktı. Sonra pantolonunun cebindeki bozuk parayı şıngırdatarak dönüp sessizce dışarıya çıktı.

Mutfağın yanı başındaki küçük, loş banyoda kömürler üst üste yığılmış, üzerlerine de bir hasır örtülmüştü. Küçük pencerenin camı kırıktı, duvarlarda sarı sarı damarlar vardı, madenî duşun tepesi kırıktı ve boyaları dökülen siyah küvetin üzerindeki duvardan kamçı gibi çıkıyordu. Ganin çırılçıplak soyundu, güçlü, beyaz, mavi damarlı kol ve bacaklarını dakikalarca gergin tuttu. Kasları çıtırdayıp dalga dalga kıpırdadı. Eşit aralıklarla, derin derin nefes alıp verirken, göğsü inip kalkıyordu. Duşu açtı ve yelpaze biçiminde, buz gibi akan su, karnının zevkle kasılmasına yol açarken, suyun altında durdu.

Vücudu baştan aşağı karıncalanırken giyindi, hiç ses çıkarmamaya gayret ederek, bavullarını koridora sürükledi ve saatine baktı. Saat altıya on vardı.

Şapka ve paltosunu bavulların üzerine bırakıp Podtyagin'in odasına süzüldü.

Baletler, kanepenin üzerinde, birbirlerine yaslanmış uyuyorlardı. Klara ve Lydia Nikolaevna yaşlı adamın üzerine eğilmişlerdi.

Podtyagin'in gözleri kapalıydı, kireç rengindeki yüzü, ara

sıra acıyla geriliyordu. Gün neredeyse ışımıştı. Trenler, evin içinden, uykulu uykulu, gürültüyle geçip gidiyorlardı.

Ganin yatağın başucuna yaklaşınca, Podtyagin gözlerini açtı. Bir an için bile olsa, kendisini uçuruma düşmekten kurtaracak ama aynı zamanda her an elinden kayıp gidebilecek bir tutamak bulmuştu kendine.

Söylemek istediği çok şey vardı; bundan sonra ne Paris'i ne de kendi ülkesini görebileceğini, tüm yaşamının aptalca ve boşa geçtiğini, neden yaşadığını bilmediği gibi neden öldüğünü de bilmediğini. Başını yana devirip şaşkın şaşkın Ganin'e baktı ve mırıldandı, "Gördün mü... pasaportum bile yok." Dudakları belli belirsiz bir gülümsemeyle çarpıldı. Gözlerini yeniden kırpıştırdı ve uçurum onu derinliklerinin içine çekti, kalbine bir sızı saplandı... nefes alabilmek, artık sözü bile edilemeyecek, erişilemeyecek bir mutluluk haline gelmişti.

Ganin yatağın kenarını eli bembeyaz oluncaya dek sıktı, yaşlı adamın yüzüne baktı ve bir kez daha, o titrek gölgeleriyle *doppelgänger*leri anımsadı, rastgele çekilen, on marka satılıp, hâlâ elden ele dolaşan o Rus filmlerini... Kim bilir neredeydiler şimdi; parlak beyazperdede gösteriliyorlardı herhalde. Podtyagin ne de olsa, bir şey bırakmıştı geride, belki birkaç silik satırdı geride bıraktıkları, ama ölümsüzlüğün sıcacık kucağındaydılar; Ganin de öyle, ucuz bir parfüm veya bildiğimiz bir cadde üzerindeki yol işaretleri gibi tanıdıktı artık bize. Yaşamı bir an için, mutluluklar ve acılar bütününde, iç ürperten güzelliğiyle gördü, gözlerinde her şey yüceldi ve derinliği olan bir gizeme büründü... kendi geçmişi de öyle. Podtyagin'in yüzü solgun ışıkta yıkandı, pencerenin mavi duvardaki bulanık yansısı ve yanında kıpırtısız duran, koyu renk giysiler içindeki iki kadın...

Klara, Ganin'in gülümsediğini fark etti ama nedenini anlayamadı. Ganin gülümseyerek, Podtyagin'in çarşafın üzerin-

deki hafifçe kasları seğiren eline dokundu, doğruldu ve Frau Dorn'la Klara'ya döndü.

"Ben gidiyorum," diye fısıldadı. "Bir daha görüşeceğimizi sanmıyorum. Baletlere saygılarımı iletin."

Klara usulca, "Seni geçireyim," dedi ve ekledi:

"Baletler kanepede uyuyorlar."

Ganin odadan çıktı. Bavullarını aldı, yağmurluğunu omuzlarına koydu. Klara kapıyı açtı. Ganin yan yan dışarıya çıkarken, "Çok teşekkür ederim," dedi, "iyi şanslar."

Bir an durdu. Daha bir gün önce, para çalmak gibi bir niyeti olmadığını, yalnızca eski fotoğraflara baktığını Klara'ya açıklamayı düşünmüştü bir an için; ama şimdi ne söyleyeceğini hatırlamıyordu. Başını eğerek selam verip, hiç acele etmeden merdiven sahanlığına yöneldi. Klara eli kapının kolunda, onun gidişini izledi. Ganin bavullarını kova taşır gibi taşıyordu ve merdivenlerden inen ayakları ağır kalp atışları gibi bir ses çıkartıyordu. Ganin tırabzanların kıvrıldığı yerde gözden kaybolduktan sonra bile, Klara bu yitip gitmekte olan tekdüze sesleri dinlemeye devam etti. En sonunda kapıyı kapatıp, bir an koridorda oyalandıktan sonra yüksek sesle yineledi, "Baletler kanepede uyuyorlar." Ve birden sessiz, ancak şiddetli hıçkırıklara boğuldu, işaretparmağım, bir aşağı bir yukarı duvara sürtüyordu.

XVII

Kocaman duvar saatinin beyaz yüzeyinde, saati yapan firmanın işaretinin altından uzanan ağır kollar, yediye yirmi dört dakika kaldığını gösteriyordu. Geceden bu yana hâlâ ısınmamış olan mavi gökyüzünde, yalnızca tek bir küçük bulutun rengi pembeye dönmüştü ve bu küçük bulutun ince, uzun hatları, dünyevi olmayan bir zarafet taşıyordu. Bu saatte uyanık olan bahtsızların ayak sesleri bu ıssız atmosferde daha çok çınlıyor, uzaklarda, vagonların capcanlı pembe ışıkları titreşiyordu. Üzerleri kalın, ekose bir örtüyle yarı örtülü kocaman menekşe demetleriyle yüklü bir el arabası, kaldırımın kenarından usul usul gidiyor; çiçekçi, kızıl tüylü, büyük köpeğin arabayı çekmesine yardım ediyordu. Hayvan, dili dışarıda, ileri doğru asılıyor; çiçekçiye adadığı güçlü adalelerinden her biri büyük çaba sarf ediyordu.

Yeni yeni yeşermekte olan ağaçların kara dallarından, bir serçe sürüsü hışırtılı seslerle havalandı, sürü yüksek bir duvarın üzerine kondu.

Demir parmaklıkların ardındaki dükkânlar henüz uykudaydı, evler şimdilik yalnızca tepeden güneş ışını alı-

yorlardı; akşamüstü değil de sabahın erken saati olduğuna insanın inanası gelmiyordu. Gölgeler yanlış yöne düştüğü için, Ganin'in, güneşin doğduğu değil de battığı zamana alışkın gözleri, ışığın bu hiç beklenmedik tertiplerini izliyordu.

Her şey, tıpkı bir aynadaki gibi, çarpık, incelmiş ve başkalaşım geçirmiş gibi görünüyordu. Ve güneşin yükselip de gölgelerin her zamanki yerine kaçışmasıyla, Ganin'in içinde yaşadığı anılar dünyası, gerçekte neyse o oldu: uzak geçmiş.

Ganin çevresine bakındı ve yolun sonunda, geçmişini yeniden yaşadığı, bir daha da hiç geri dönmeyeceği evin güneşle aydınlanmış köşesini gördü. Tümüyle bir eve hapsolmuş bu anı-yaşamından ayrılmanın güzel, gizemli bir yanı vardı.

Güneş yükselip de şehir ışığa kavuştukça, cadde hayata döndü ve gölgeler içindeki garip, büyülü havasını kaybetti. Ganin sımsıkı toplanmış ve kapatılmış bavullarını sallaya sallaya kaldırımın ortasından yürürken, kendisini uzun zamandır hiç bu kadar sağlam, güçlü bir şeyle başa çıkmaya hazır hissetmediğini düşündü. Pazara giden yük arabalarını, yerlerdeki kıvrık, narin yaprakları, önlüklü bir adamın gazete bayisinin çevresine yapıştırdığı posterleri sevecen, körpe bir gözle algılıyor olduğu gerçeği, onun için gizli bir dönüm noktası demekti; bu bir uyanıştı.

İstasyonun yanındaki küçük parka gelince durdu ve kısa bir süre önce, üzerine oturup tifüsü, çiftlik evini ve Maşenka'yla tanışacağını sezdiğini anımsadığı aynı banka oturdu. Bir saat içinde gelecekti, kocası ölü gibi uyuyordu ve o, Ganin, onu karşılamak üzereydi.

Herhangi bir nedenden ötürü, birden Lyudmila'ya gidip veda edişini ve onun odasından nasıl çıktığını anımsadı.

Parkın arkasında bir ev inşa ediliyordu; sarı tahta kirişlerini, çatının iskeletini görebiliyordu – kimi yerleri kiremitle kaplanmıştı bile.

Saat henüz erken olmasına karşın, işe başlanmıştı. Çatının üzerindeki işçilerin silueti, sabah göğünde maviydi. İşçilerden biri, bir kalasın üzerinde, sanki birazdan havalanacakmış gibi rahat, hafif, yürüyordu. Tahta kirişler, güneşte altın gibi parlıyor, üzerlerindeki iki adam bir üçüncüye kiremitleri geçiriyordu. Merdiven gibi düz bir çizgi halinde yükselerek yan yana duruyorlardı. En alttaki, kalın kırmızı dilimi, ağır bir kitabı uzatır gibi başının üzerinden yanındakine geçirdi; ortadaki adam kiremidi aldı ve aynı hareketle, arkaya yatıp kollarını uzatarak, tepedeki adama verdi. Bu tembel ve tekdüze hareketlerin şaşırtıcı derecede sakinleştirici bir etkisi vardı; taze kerestelerin sarı pırıltısı geçmişin en canlı hayalinden daha canlıydı. Ganin bu hayalet gibi havada asılı duran iskelet halindeki çatıya bakarken, Maşenka'yla ilişkisinin sonsuza dek bittiğini acımasız bir kesinlikle fark etti. Bu ilişki, aslında, dört günden fazla sürmemişti – belki de yaşamındaki en mutlu dört gün. Ama artık anılarını tüketmişti, onlara doymuştu artık; ölmekte olan yaşlı şairin hayaliyle birlikte Maşenka'nın hayali de o hayaletler evinde kalmıştı; ki evin kendisi de daha şimdiden bir anıdan başka bir şey değildi.

O hayalden başka bir Maşenka hiç var olmamıştı ve zaten var olamazdı.

Kuzeyden gelen ekspres trenin demir köprü üzerinden usulca geçeceği anı bekledi. Tren geçti ve istasyonun arkasında kayboldu.

Sonra bavullarını aldı, bir taksi çevirip, şoföre şehrin öbür ucundaki başka bir istasyona gitmesini söyledi. Yarım saat içinde Güneybatı Almanya'ya gidecek olan bir tren seçti, bilete tüm servetinin dörtte birini verdi ve zevk içinde ürpererek, tek bir vizesi bile olmadan sınırı nasıl geçeceğini, bu sınırın ardında Fransa, Provence ve sonra da deniz olduğunu düşündü.

Tren yola koyulduğunda uykuya dalmış; yüzü, tahta sıranın üzerindeki bir çengele asılmış olan yağmurluğunun kıvrımları arasına gömülmüştü.

"*Pansiyon* hem Ruslara özgüydü hem de berbat bir yerdi. Berbattı, çünkü bütün gün ve neredeyse bütün gece *Stadtbahn* trenlerinin sesi duyulurdu, bu da sanki bütün bina hafifçe sallanıyormuş duygusunu uyandırırdı insanda. Eldivenleri koymak için bir çıkıntısı olan bulanık bir aynanın asıldığı ve meşeden bir konsolun, insanların geçerken kaçınılmaz olarak çarpacağı şekilde yerleştirildiği hol, çıplak ve sıkışık bir koridora açılıyordu. Koridorun her iki yanında da kapılarına siyah kocaman numaralar yapıştırılmış üçer oda bulunuyordu."

MAŞENKA

"Nabokov, her zaman benim en sevdiğim yazarlardan biri oldu ve her zaman da öyle kalacak. İnsanlar ancak üç-dört topu havada çevirebilirken, o bunu on tane topla yapabiliyor."

JEFFREY EUGENIDES

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-1043-4